

Begroting 2027

Inhoudsopgave

Algemeen	3
Inleiding.....	3
Begroting in beeld	4
Leeswijzer begroting 2027	6
Financiële samenvatting	8
Portefeuilleverdeling	10
Programmaplan	15
Duurzaamheid.....	15
Meedoen.....	29
Leefomgeving.....	43
Ontspanning en economie.....	55
Ruimtegevend bestuur	63
Paragrafen.....	72
Lokale heffingen.....	72
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	81
Kapitaalgoederen	89
Financiering.....	97
Bedrijfsvoering.....	101
Verbonden partijen.....	102
Grondbeleid	113
Financiën	117
Uitgangspunten en grondslagen begroting 2027 en meerjarenramingen 2028-2030	117
Samenvattend overzicht ontwikkeling begrotingssaldo	118
Meerjarig overzicht van baten en lasten en de resultaatbestemming per programma	120
Incidentele baten en lasten op programmaniveau.....	123
Stand van zaken te realiseren taakstellingen en restant stelposten	127
Reserves	128
Voorzieningen	134
Nieuw beleid	136
Investerings	137
Meerjarig overzicht balans	142
Overzicht van baten en lasten en presentatie structureel begrotingssaldo	143
Bijlagen.....	145
Beleidsindicatoren	145
Bijlagenboek.....	147
Lijst met afkortingen.....	148
Begrippenlijst	151

Algemeen

Inleiding

Voor u ligt de Programmabegroting 2027, met daarbij de financiële onderbouwing en de meerjarenramingen tot en met 2030.

Met het bestuursakkoord Dichtbij en Daadkrachtig heeft het college richting gegeven aan de ontwikkeling van Sint-Michielsgestel voor de komende jaren. De voorliggende begroting vormt de eerste vertaling van deze koers naar uitvoering. Daarbij staat niet het formuleren van nieuwe ambities centraal, maar juist het realiseren van zichtbare resultaten voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

De komende jaren staan gemeenten voor aanzienlijke financiële uitdagingen door stijgende kosten, onzekerheden in de rijksfinanciering en toenemende maatschappelijke opgaven. Dat vraagt om scherpe keuzes. Niet alles kan, en zeker niet tegelijk. Juist daarom kiezen wij voor focus en prioritering. Alleen zo kunnen we ambities op een verantwoorde en uitvoerbare manier waarmaken.

De gehele bestuursperiode werken we deze nieuwe koers verder uit in een meerjarig uitvoeringsprogramma. In de begroting 2027 is de eerste jaarschijf van dit programma uitgewerkt. De eerste ambities, projecten en investeringen zijn zichtbaar gemaakt en gekoppeld aan duidelijke bestuurlijke keuzes. Daarbij vormen vijf samenhangende thema's de basis voor onze inzet in deze bestuursperiode:

- Wonen en bouwen
 - We versnellen de woningbouw door duidelijke prioriteiten te stellen, onze uitvoeringskracht te vergroten en bij gebiedsontwikkeling zakelijk en zoveel mogelijk kostendekkend te werken.
- Voorzieningen, vastgoed en MFA's
 - We houden onze maatschappelijke voorzieningen op peil en brengen eerst het beheer, onderhoud en de exploitatie van ons vastgoed op orde, zodat we weloverwogen keuzes kunnen maken over toekomstige investeringen.
- Migratie en opvang
 - We kiezen voor een beheerste en projectmatige aanpak, waarbij veiligheid, leefbaarheid, draagvlak, zorgvuldige communicatie en financiële beheersing centraal staan.
- Openbare ruimte, verkeer, riolering en mobiliteit
 - We werken toe naar een meerjarige en integrale programmering van de openbare ruimte, waarbij onderhoud, klimaatadaptatie, verkeer en mobiliteit slim met elkaar worden verbonden en de resultaten zichtbaar zijn voor inwoners.
- Een sterke sociale basis
 - We versterken de sociale basis door ondersteuning dichtbij en toegankelijk te organiseren, de eigen regie van inwoners te bevorderen en bestaande middelen en lokale maatschappelijke netwerken beter te benutten.

Binnen deze thema's richten wij ons op wat voor onze inwoners het meest zichtbaar en van betekenis is. Door prioriteiten te stellen, middelen gericht in te zetten en de uitvoering centraal te zetten, bouwen we stap voor stap aan een gemeente die dicht bij haar inwoners staat en daadkrachtig inspeelt op de uitdagingen van morgen. Deze begroting markeert daarmee niet alleen een financieel kader, maar vooral de start van een uitvoeringsgerichte bestuursperiode.

Begroting in beeld

Lasten

Hier gaat het geld heen

16,1
MILJOEN

Duurzaamheid

Natuur, landschap en biodiversiteit	€ 5.574.000
Energie en circulariteit	€ 5.157.700
Klimaatadaptatie & Water	€ 4.438.100
Warmte	€ 830.500
Vitaal landelijk gebied	€ 79.400

39,4
MILJOEN

Meedoen

Bouwen aan gelijke kansen	€ 18.232.000
Bestaanszekerheid bieden	€ 15.767.000
Versterken sociale cohesie	€ 1.792.200
Bevorderen van gezondheid	€ 1.695.900
Zorgen voor houdbaarheid Sociaal Domein	€ 1.310.600
Bevorderen van integratie van nieuwe inwoners	€ 462.700
De samenleving inclusiever maken	€ 165.000

26,6
MILJOEN

Leefomgeving

Voorzieningen, Vastgoed en MFA's	€ 10.365.700
Wonen en bouwen	€ 8.426.800
Openbare ruimte, verkeer en mobiliteit	€ 7.795.000

2
MILJOEN

Ontspanning en Economie

Recreatie & Toerisme	€ 1.502.650
Economie	€ 545.700

14,9
MILJOEN

Ruimtegevend Bestuur

Bedrijfsvoering	€ 8.835.750
Veiligheid	€ 3.765.800
Participatie	€ 2.213.100
Saldo/resultaat	€ 48.300

-0,49
MILJOEN

Ontwikkeling Reserves

€ -487.800

Op **11 november** bespreekt de gemeenteraad de begroting in een openbare raadsvergadering. De vergadering begint om **18.00 uur**.

Leeswijzer begroting 2027

Met de vaststelling van de Begroting 2027 autoriseert de gemeenteraad het college om het beleid voor 2027 uit te voeren en stelt zij de daarvoor beschikbare middelen vast.

Deze begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen.

Algemeen

Dit onderdeel vormt de inleiding op de begroting. Hierin worden de belangrijkste ontwikkelingen beschreven en is een samenvatting van het financiële resultaat opgenomen.

Programma's

De Begroting 2027 bestaat uit vijf programma's. De gemeenteraad autoriseert de baten en lasten per programma.

De opbouw van een programma ziet er als volgt uit:

1. Titel van het programma;
2. Algemene beleidsdoelstelling;
3. Maatschappelijk effect;
4. Ambities uit het bestuursakkoord;
5. Regulier werk (weergegeven in een infographic);
6. Dit kost het.

De ambities uit het bestuursakkoord zijn uitgewerkt in concrete onderwerpen. Per onderwerp beantwoorden wij de volgende vragen:

1. Wat willen we bereiken?
2. Wat gaan we daarvoor doen?
3. Hoe kunnen we dit meten?

Per programma is een financiële toelichting opgenomen op de belangrijkste ontwikkelingen tussen de Begroting 2026 na wijziging en de Begroting 2027. Omdat bij alle programma's sprake is van prijsindexering en ontwikkelingen in de bijdrage aan MijnGemeenteDichtbij, lichten wij deze ontwikkelingen niet afzonderlijk toe.

In lijn met de inhoudelijke toelichting per onderwerp zijn de financiële tabellen per programma vanaf deze begroting eveneens per onderwerp opgebouwd. Tot en met de Begroting 2026 was deze indeling gebaseerd op beleidsproducten.

Daarnaast is per programma een overzicht opgenomen van de begrote en voorgenomen investeringen.

Tot slot zijn in bijlage 1 de wettelijk voorgeschreven BBV-beleidsindicatoren opgenomen. Deze indicatoren zijn voor alle gemeenten gelijk en kunnen worden geraadpleegd via www.waarstaatjegemeente.nl. Hierdoor is het mogelijk de prestaties van onze gemeente te vergelijken met die van andere gemeenten. In het overzicht zijn tevens de landelijke cijfers opgenomen.

Paragrafen

De paragrafen behandelen financiële en bedrijfsvoeringsonderwerpen die meerdere programma's raken. Alle paragrafen zijn wettelijk voorgeschreven. De onderwerpen in deze paragrafen zijn van belang voor het verkrijgen van inzicht in de financiële positie van de gemeente.

Financiën

Dit onderdeel bevat een uiteenzetting van de financiële positie van onze gemeente. De meeste overzichten zijn wettelijk voorgeschreven. Onder andere komen de volgende onderwerpen aan bod:

1. De ontwikkeling van het begrotingssaldo;
2. De geprognoseerde balans in meerjarenperspectief;
3. Het meerjarig overzicht van baten en lasten;
4. De investeringsplanning;
5. Een overzicht van reserves en voorzieningen.

Bijlagen

Deze begroting wordt aangevuld met een aantal bijlagen. Een deel daarvan is opgenomen in het afzonderlijke bijlagenboek dat bij deze begroting hoort.

Website begroting

De begroting is als website raadpleegbaar via: [Begroting 2027](#)

Financiële samenvatting

Samenvattend geeft de begroting het volgende beeld:

Financiële samenvatting (bedragen x € 1.000)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
<i>Baten programma:</i>					
Duurzaamheid	11.134	8.693	9.036	9.336	9.483
Meedoen	9.099	6.222	6.622	7.022	7.022
Leefomgeving	6.123	5.365	3.444	3.501	3.541
Ontspanning en Economie	181	81	81	56	56
Ruimtegevend bestuur	71.589	76.190	72.500	73.354	76.025
Totaal baten	98.127	96.551	91.684	93.270	96.127
<i>Lasten programma:</i>					
Duurzaamheid	18.482	16.080	15.373	15.768	15.990
Meedoen	43.867	39.425	39.624	39.432	39.569
Leefomgeving	25.029	24.622	23.294	23.850	24.377
Ontspanning en Economie	2.271	2.048	2.038	2.012	2.036
Ruimtegevend bestuur	12.533	14.815	12.927	13.183	14.300
Totaal lasten	102.181	96.990	93.257	94.244	96.274
Saldo van baten en lasten voor bestemming resultaat	-4.055	-439	-1.573	-974	-147
<i>Mutaties reserves programma:</i>					
Duurzaamheid	203	90	10	10	10
Meedoen	1.237	387			
Leefomgeving	1.032	-770	920	825	999
Ontspanning en Economie	188	21	21	17	5
Ruimtegevend bestuur	1.395	760	876	201	175
Mutaties reserves	4.055	488	1.827	1.054	1.189
Begrotingssaldo	0	48	254	80	1.042
Saldo incidentele baten en lasten	654	1.538	69	39	-30
Structureel en reëel begrotingsbeeld	654	1.586	323	119	1.012

De begroting 2027-2030 is opgesteld op basis van de uitgangspunten zoals vastgesteld in de Eerste bestuursrapportage 2026. Deze uitgangspunten zijn in deze begroting opgenomen in het hoofdstuk Financiën (Uitgangspunten en grondslagen begroting 2027 en meerjarenramingen 2028-2030). De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- **Ontwikkeling loonkosten**

De loonkosten zijn doorgerekend in lijn met de huidige cao gemeenten. Deze cao heeft een looptijd tot 1 april 2027. Na deze datum gaan we uit van een jaarlijkse trendmatige indexering van 2,75%.

- **Inflatie (exploitatie)budgetten**

De budgetten worden jaarlijks aangepast op basis van de verwachte ontwikkeling van de inflatie. De inschatting van de inflatie baseren we op het percentage zoals meegenomen in

de septembercirculaire van het afgelopen jaar ('netto materiële overheidsconsumptie'). Wij nemen deze geprognosticeerde inflatie (2,5%) over voor de eerste twee jaren (2026 en 2027). Voor de daaropvolgende jaren hanteren wij het gemiddelde inflatiepercentage over de afgelopen 20 jaar (2%). Hiermee streven wij naar stabiliteit in onze financiële ramingen.

- **Inflatiecorrectie belastingen en tarieven**

Voor de inflatiecorrectie voor belastingen en tarieven hanteren we een gewogen percentage. Dit percentage bestaat voor één derde uit de prijsmutatie van de budgetten en voor twee derde uit de ontwikkeling van de loonkosten. De index voor 2027 bedraagt 2,9%.

- **Rente**

De renteontwikkeling is gebaseerd op de actuele ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt. Op basis van onze liquiditeitspositie zijn de gevolgen voor de begroting 2027 nihil. Wel is in de begroting budget opgenomen voor rentekosten omdat we verwachten dat vanaf 2028 aanvullende financiering nodig is vanuit de kapitaalmarkt.

- **Omslagrente kapitaallasten en grondexploitatie**

De omslagrente voor kapitaallasten en grondexploitatie is gebaseerd op de werkelijke rentekosten en onze vermogenspositie. Het percentage voor de begroting 2027 en volgende jaren is gebaseerd op de realisatie 2025 en is berekend op 1,6%.

De begroting is verder gebaseerd op de mutaties zoals meegenomen met de op 8 juli 2026 vastgestelde Eerste bestuursrapportage 2026. Daarnaast zijn de gevolgen van de meicirculaire 2026 verwerkt en is het Bestuursakkoord 2026-2030 'Dichtbij en Daadkrachtig' doorgerekend in deze begroting.

Sluitende meerjarenbegroting

In lijn met de uitgangspunten van het Bestuursakkoord is een sluitende meerjarenbegroting opgesteld.

Provinciaal toezicht

De provincie beoordeelt onze begroting en toetst hierbij of de begroting structureel en reëel in evenwicht is. Om te beoordelen of de structurele lasten in de begroting worden gedekt door structurele baten wordt het begrotingssaldo gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten. Hieruit volgt het structureel en reëel begrotingsbeeld. Zoals blijkt uit de Financiële samenvatting voldoet onze begroting zowel voor het begrotingsjaar 2027 als voor het structurele begrotingsjaar 2030 aan deze toets.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bedraagt 1,9. Aangezien wij een minimale norm van 1,0 hanteren, kan worden geconcludeerd dat het weerstandsvermogen voldoende is.

Het weerstandsvermogen geeft aan of en in welke mate we in staat zijn om risico's met financieel gevolg op te vangen vanuit de bestaande weerstandscapaciteit. Voor een uitgebreide toelichting hierop verwijzen we u naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.

Portefeuilleverdeling

Eiko Smid

Eiko Smid | Burgemeester | Portefeuille:

- Openbare orde en veiligheid, brandweer, crisisbeheersing en crisiscommunicatie en rampenbestrijding
- Bewaken bestuurlijke integriteit
- Bestuurlijk optreden bij ondermijning
- Bevolking, burgerlijke stand en verkiezingen
- Handhaving
- Algemeen juridische zaken en rechtsbescherming
- Representatie en externe positionering van de gemeente
- Bestuurlijke vernieuwing
- Intergemeentelijke samenwerking
- Internationale betrekkingen

Kirk den Otter

Kirk den Otter | Wethouder | 1e locoburgemeester | Portefeuille:

- MGD/bedrijfsvoering
- Communicatie en participatiebeleid
- Migratie
- Wonen en volkshuisvesting
- Openbare ruimte
- Sportbeleid
- Subsidies
- Evenementenbeleid

Projecten

- Zwembad Zegenwerp
- Beekvlietboerderij

Peter Raaijmakers

Peter Raaijmakers | Wethouder | 2e locoburgemeester | Portefeuille:

- Financiën en belastingen
- Grexen en grondzaken
- Wmo
- Jeugd(zorg)
- Welzijn
- Bestaanszekerheid en armoedebeleid
- Participatiewet en arbeidsmarkt
- Onderwijs en onderwijshuisvesting
- Kunst, cultuur, bibliotheek en erfgoed

Projecten

- Haanwijk/Out Herlaer
- De Meander
- Elde College/sporthal Theereheide

Femke Klomp - Pullens

Femke Klomp - Pullens | Wethouder | 3e locoburgemeester | Portefeuille:

- Ruimtelijke ontwikkelingen
- Milieu en volksgezondheid
- Vitaal landelijk gebied
- Water
- Riool
- Verkeer en mobiliteit
- Implementatie Omgevingswet
- Vergunningverlening/toezicht

Projecten

- Centrumplan Sint-Michielsgestel
- Centrumontwikkeling Den Dungen, inclusief De Blauwe Scholk

René Smits

René Smits | Wethouder | 4e locoburgemeester | Portefeuille:

- Duurzaamheid
- Energietransitie en warmtetransitie
- Natuur, landschap en biodiversiteit
- Economie en toerisme en recreatie
- Afval
- Accommodatiebeleid
- Gemeenschapshuizen
- Maatschappelijk vastgoed (incl. sport vastgoed)

Projecten

- Sporthal De Run
- Locatie Scouting Berlicum

Programmaplan

Duurzaamheid

Algemene beleidsdoelstelling

We vinden het belangrijk om onze bijdrage te leveren aan een gezonde en duurzame leefomgeving voor iedereen. We zetten daarom in op verduurzaming en beter en bewuster omgaan met de beperkte beschikbaarheid van duurzame energie en grondstoffen.

Daarnaast zullen we ons ook moeten voorbereiden op een veranderend klimaat, waar we nu al de eerste gevolgen van ondervinden. Dat betekent dat we maatregelen moeten nemen voor perioden met veel neerslag en hoge waterstanden, maar net zo goed met perioden van hitte en droogte. Die maatregelen moeten zorgen voor veerkracht, zodat we ook in de toekomst een fijne en gezonde leefomgeving kunnen bieden aan onze inwoners.

Maatschappelijk effect

In het programma Duurzaamheid willen we de volgende maatschappelijke effecten realiseren:

- een klimaatneutraal en duurzaam Sint-Michielsgestel in 2050;
- een gezonde en duurzame leefomgeving die veerkrachtig is en daarmee voorbereid op een veranderend klimaat;
- we hebben robuuste landschappen, vitale natuur en sterke groenstructuren in de dorpen, allemaal rijk aan biodiversiteit;
- we hebben een circulaire economie waarin we bewust omgaan met de beperkte beschikbaarheid van duurzame energie en grondstoffen;
- we dragen bij aan een duurzame landbouw.

Onderwerpen

Het programma Duurzaamheid bestaat uit de volgende onderwerpen:

- Klimaatadaptatie & Water
- Energie en Circulariteit
- Warmte
- Natuur, Landschap en Biodiversiteit
- Vitaal landelijk gebied

Klimaatadaptatie & Water

Wat willen we bereiken?

Wij werken aan een klimaatbestendige leefomgeving die bestand is tegen wateroverlast, droogte en hitte. Door meer ruimte te geven aan groen en water versterken we de kwaliteit van de leefomgeving, vergroten we de biodiversiteit en zorgen we voor een gezonde en veilige omgeving voor inwoners en ondernemers. Water en bodem zijn hierbij leidende principes.

Wat gaan we daarvoor doen?

Klimaatadaptatie

We volgen de vastgestelde strategie voor klimaatadaptatie. In 2027 starten we met de uitvoering van de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie 2027-2030. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan het afkoppelen van hemelwater, de creatie van groen-blauwe schoolpleinen en het ontharden en vergroenen van onze leefomgeving inclusief openbare ruimte, tuinen en gebouwen. Voor de uitvoering van maatregelen heeft Waterschap De Dommel cofinanciering ter beschikking gesteld. Waterschap Aa en Maas stelt subsidies ter beschikking, waar inwoners zelf een beroep op kunnen doen.

Water en riolering

In 2025 is het Water en Riolering Plan (WRP) vastgesteld door de Gemeenteraad. Hierin staat beschreven hoe de functionaliteit van het riool geborgd blijft. Dit zijn investeringen die over 70 jaar worden afgeschreven en dus zorgen voor verhoogde kapitaallasten. Dit is uitgewerkt in het kostendekkingsplan van het WRP.

In 2027 geven wij uitvoering aan het Water en Riolering Plan. Uiteraard hebben we hierin aandacht voor klimaatadaptatie en de robuustheid van het rioolstelsel en de gemeentelijke watergangen, oppervlaktewater en grondwater.

Ruimte voor water, robuust rioolstelsel

Een robuust rioolstelsel is cruciaal voor een gezonde leefomgeving. We monitoren de kwaliteit en functionaliteit van het vrijvervalrioel.

Hoe kunnen we dat meten?

Voor de onderwerpen klimaatadaptatie en riolering gelden de volgende indicatoren.

Onderwerp	Doelstelling	Indicator	Laatst gemeten waarde	2027 streefwaarde
Klimaatadaptatie	Verhogen bewustzijn inwoners, vergroten handelingsperspectief en stimuleren gedrag	Verwijderde tegels (excl. openbare ruimte)	324 m2	200 m2
		Regentonnen	532 stuks	275 stuks
		Groene daken	71 woningen	40 woningen
		Afgekoppelde daken	40 woningen	20 woningen
		Boomspiegels	41 stuks	20 stuks
		Vergroende schoolpleinen		1 stuk
Riolering	Kwaliteit	Aantal klachten/meldingen van storingen drukriool en rioolverstoppingen	262	240
		% geïnspecteerd	10%	25%

Energie en Circulariteit

Wat willen we bereiken?

Wij werken aan een duurzame gemeente waarin verantwoord wordt omgegaan met energie, materialen en grondstoffen. We stimuleren energiebesparing, verduurzaming van woningen en gebouwen en ondersteunen initiatieven die bijdragen aan een betrouwbare, betaalbare en schone energievoorziening. Tegelijkertijd zetten we in op een circulaire economie waarin hergebruik van grondstoffen centraal staat, afval wordt verminderd en duurzame keuzes steeds meer vanzelfsprekend worden voor inwoners, ondernemers en de gemeentelijke organisatie. Een hoogwaardige, betrouwbare en toekomstbestendige uitvoering van de afval- en grondstoffentaken vormt hierbij een belangrijke randvoorwaarde.

Wat gaan we daarvoor doen?

Omgevingsprogramma Duurzaamheid

In 2027 gaan we verder met het opstellen van het Omgevingsprogramma Duurzaamheid. Hierin werken we verschillende ambities uit de Omgevingsvisie uit in beleidskeuzes, concrete en meetbare programmadoelen en uitvoeringsgerichte maatregelen.

Energieopwekking

Door de realisatie van de vergunde zonneparken en het stimuleren van zon op dak en opslag voldoen we aan de RES-opwekopgave voor 2030. Uit de regionaal in 2025 opgestelde Energie Systeemverkenning blijkt dat de totale vraag naar elektriciteit in 2050 door de energietransitie drie tot vier keer zo groot is als in 2030. Om lokaal tijdig over voldoende elektriciteit voor nieuwe ontwikkelingen (nieuwbouw en verzwaring bestaande aansluitingen) te beschikken, is het noodzakelijk om lokale opwek en opslag te koppelen aan de toenemende lokale vraag naar elektriciteit. De komende jaren voeren we meer regie op deze koppeling.

Uitbreiding energienet

We werken samen met Enexis met als doel de uitbreiding van het energienet te bespoedigen door het stimuleren van netverzachtende oplossingen. Als gevolg van die toegenomen vraag wordt in het Nationaal Plan Energiesysteem tot 2050 landelijk uitgegaan van een toename van wind op land met een factor 2 en zon op land met een factor 3 ten opzichte van de opgave voor 2030. Regionaal starten we in 2027 de dialoog aan de Energietafel hoe we in de regio Noordoost-Brabant de toegenomen vraag koppelen aan extra opwek, opslag en omzetting. Uiteindelijk moet dit leiden tot een herijking van RES NOB 1.0 naar RES NOB 2.0. Daarbij ligt de focus niet alleen op de opwekopgave, maar op het toekomstige energiesysteem. Naast elektriciteit en warmte kijken we daarbij ook naar de benutting van moleculen, zoals waterstof en groen gas uit monomestvergisting.

Circulaire economie: Circulair en lokaal

Om minder huishoudelijk en bedrijfsafval te produceren stimuleren we het hergebruiken, delen en recycleren van producten en materialen bij inwoners en bedrijven. Dit doen we door het ondersteunen van nieuwe en bestaande (burgers)initiatieven en het vergroten van de bewustwording.

De komende jaren zetten we in op het vergroten van het gebruik van duurzame materialen bij woningbouw en projecten in de openbare ruimte omdat hier grote (milieu)impact te behalen is.

In 2027 werken we de ambitie uit de omgevingsvisie rondom dit onderwerp verder uit in het Omgevingsprogramma Duurzaamheid. Met dit omgevingsprogramma sluiten we ook aan op het Rijksbrede programma Nederland Circulair in 2050.

Afval en grondstoffen

We breiden de formatie van het team Afval & Grondstoffenbeheer voor 2027 incidenteel uit. Hiermee versterken we de capaciteit op het gebied van beleidsontwikkeling, bedrijfsvoering, financiën, contractbeheer, applicatiebeheer en dienstverlening. Deze uitbreiding is noodzakelijk om de toenemende beleidsmatige en operationele opgaven adequaat te kunnen uitvoeren en de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening te waarborgen.

Inwoners merken hiervan dat de dienstverlening rondom afval en grondstoffen op een kwalitatief goed niveau blijft. Meldingen en vragen worden tijdig afgehandeld, contracten en processen worden zorgvuldig beheerd en de gemeente blijft in staat haar afval- en grondstoffentaken betrouwbaar uit te voeren.

Bovendien wordt de bouw van verzamellocaties met ondergrondse afvalcontainers in 2027 versneld. Beginnend in Sint-Michielsgestel (inclusief centrum) en Berlicum wordt ingezet op de realisatie van in totaal 39 verzamellocaties voor de verschillende afvalstromen, zodat het serviceniveau en een goede afvalscheiding voor de toekomst gewaarborgd blijven.

Hoe kunnen we dat meten?

De realisatie opwek en energiebesparing (in procenten) meten we regionaal via de jaarlijkse RES monitor.

Onderwerp	Doel	Indicator	Laatst gemeten waarde	Streefwaarde (2030)
Energietransitie	Energiebesparing	% besparing t.o.v. 2017	24% (zie 1)	11% (zie 2)
	Energie-opwek	0,04 TWh (zie 3)	37% (zie 4)	100%

1. Besparing elektriciteit en aardgasverbruik uit Klimaatmonitor (CBS-gegevens) in 2024.
2. Streefwaarde uit RES NOB 1.0.
3. Lokaal bod van gemeente Sint-Michielsgestel voor 2030 op basis van verwacht elektriciteitsgebruik in 2030 uit RES NOB 1.0, vastgesteld door gemeenteraad op 10 juni 2021.
4. Uit jaarlijkse monitor Energieregio per 1-1-2026.

Voortgang wordt gemeten naar de gestelde doelen uit het beleid Afval en Grondstoffen.

Onderwerp	Doel	Indicator	Laatst gemeten waarde	Streefwaarde (2030)
Afval & Grondstoffen*	Verminderen hoeveelheid ongescheiden, niet herbruikbaar afval	kilogram per inwoner per jaar	71 kg	< 30 kg
	Verhogen hoeveelheid gescheiden ingezameld herbruikbaar afval	% gescheiden ingezameld	n.n.b.	>90%
	Verhogen hergebruik grondstoffen	% hergebruikt materiaal/totaal afval	n.n.b.	>60%

*Bron: Verkenning toekomstige organisatie afval- en grondstoffenbeheer gemeente Sint-Michielsgestel, voorjaar 2026

Warmte

Wat willen we bereiken?

Wij werken aan een toekomstbestendige en betaalbare warmtevoorziening voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We ondersteunen de overgang naar duurzame warmtebronnen en stimuleren energiebesparing, waarbij betaalbaarheid, haalbaarheid en draagvlak centraal staan. Samen met inwoners, partners en netbeheerders zetten we stappen richting een aardgasarmere gebouwde omgeving, zodat we bijdragen aan de klimaatdoelstellingen en tegelijkertijd zorgen voor wooncomfort, leveringszekerheid en een betrouwbare energievoorziening.

Wat gaan we daarvoor doen?

Warmtetransitie

In 2027 laten wij het Omgevingsprogramma Warmte vaststellen door de raad inclusief de bijbehorende uitvoeringsparagraaf. Vanaf 2028 gaan we hier verder invulling aan geven door 15 wijk- of dorpsuitvoeringsplannen op te stellen. Dit zullen we samen met inwoners doen. Ondertussen werken wij verder aan het verlagen van de warmtevraag door onder andere na-isolatie. We zetten hierin concrete stappen door middel van de inzet van SPUK-uitkeringen voor de Aanpak Energiearmoede en Lokale Aanpak Isolatie (LAI). De gemeente Sint-Michielsgestel heeft tot 2030 middelen beschikbaar om 1.710 woningen te isoleren.

Bij de projecten die samenhangen met het Omgevingsprogramma Warmte werken wij samen met actieve inwonersgroepen, met als doel de warmtetransitie te realiseren. Ook werken wij samen met woningcorporaties in het kader van het Duurzaamheidsakkoord. Daarnaast is er een nauwe samenwerking met de collega's vanuit het Sociaal Domein om moeilijk bereikbare groepen beter te bereiken.

Bij het verduurzamen houden we ons aan de regels voor flora en fauna in de Omgevingswet, waarmee de bescherming van soorten zoals huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen is gewaarborgd. Hiervoor leveren we een Soortenmanagementplan (SMP) op in 2027 en een monitoringsplan (MP). De monitoring vindt gedurende tien jaar jaarlijks plaats: een nulmeting in het eerste jaar, gevolgd door negen jaar monitoring van 2028 tot en met 2036.

Wij brengen alle duurzame energiebronnen in beeld, zodat we voor zowel de invulling van de RES-opgave als de warmtetransitie inzicht hebben in de beschikbare opties.

Energiehuis

Wij vormen het energieloket om tot een energiehuis conform de Europese richtlijnen (EPBD IV).

Hoe kunnen we dat meten?

Onderwerp	Doel	Indicator	2027 streefwaarde	2028 streefwaarde	2029 streefwaarde	2030 streefwaarde
Warmte	Verduurzaming van woningen door uitvoering van energiebesparende en isolatiemaatregelen.	Aantal woningen waarin energiebesparen de of isolatiemaatregelen zijn uitgevoerd, *1	175	375	580	580
	Het verlagen van de energierekening en het verbeteren van het wooncomfort van huishoudens die risico lopen op energiearmoede.	Aantal energiebesparen de maatregelen (SPUK)energiearmoede *2	40			
	Wijken stapsgewijs voorbereiden op een aardgasvrije toekomst	Aantal vastgestelde wijkuitvoeringsplannen		1	2	2

*1 energielabel D, E, F, G, WOZ-waarde maximaal € 450.000, inkomen maximaal 130% minimumloon

*2 huishoudens met mogelijke energiearmoede

Natuur, Landschap en Biodiversiteit

Wat willen we bereiken?

Wij werken aan een groen en biodivers landschap waarin natuur, water en landbouw elkaar versterken. Door versterking van groenblauwe structuren, biodiversiteit en landschappelijke kwaliteit dragen we bij aan een gezonde, aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Omgevingsprogramma Natuur, Landschap en Biodiversiteit

In 2027 nemen we deel aan verschillende stimuleringsregelingen (Stimuleringsregeling landschap, Ervenplus), samenwerkingsverbanden (Het Groene Woud en Van Gogh Nationaal Park) en wordt Ecologische verbindingszone Leijgraaf gerealiseerd. Daarnaast gaan we, binnen de beschikbare capaciteit, aan de slag met de verschillende projecten zoals die in de uitvoeringsagenda als onderdeel van het Programma Natuur, Landschap en Biodiversiteit zijn vastgesteld.

Belangrijkste opgaven 2027-2030

In de periode 2027-2030 ligt de focus op zowel de verdere ontwikkeling als de uitvoering van het beleid voor Natuur, Landschap en Biodiversiteit. De belangrijkste opgaven zijn:

2027

- Afronding van de inventarisatie en waardering van zandpaden.
- Vaststelling van de handreiking kwaliteitsverbetering.
- Afronding EVZ Leijgraaf.

2028-2030

- Afronding EVZ Beeksche waterloop in 2029.

Hoe kunnen we dat meten?

Onderwerp	Doel	Indicator	2027 streefwaarde	2028 streefwaarde	2029 streefwaarde	2030 streefwaarde
Programma NLB	Biodiversiteit verbeteren op erven in buitengebied	Aantal erven met maatregelen per jaar	3	3	3	
Landschapselementen	Versterken landschap en biodiversiteit	Aantal gerealiseerde poelen per jaar		1	1	1
	Versterken landschap en biodiversiteit	Gerealiseerde lengte houten wallen/singels in meters per jaar	100	100	100	100
	Versterken landschap en biodiversiteit	Gerealiseerde lengte heggen in meters per jaar	250	250	250	250
	Versterken landschap en biodiversiteit	Aantal aangeplante bomen per jaar	750	750	750	750

Vitaal landelijk gebied

Wat willen we bereiken?

Wij werken aan een vitaal en toekomstbestendig buitengebied waarin ruimte is voor landbouw, ondernemen in het buitengebied, natuur, landschap, recreatie en wonen. Samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners versterken we de kwaliteit van het landelijk gebied en zoeken we naar een duurzame balans tussen economische ontwikkeling, natuurwaarden, water, klimaat en leefbaarheid. Daarbij zetten we in op behoud van het karakteristieke landschap, versterken van de biodiversiteit en het creëren van een aantrekkelijk buitengebied voor huidige en toekomstige generaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Gebiedsgericht programma Vitaal Landelijk Gebied

In 2027 werken we aan de ontwikkeling van het gebiedsgerichte omgevingsprogramma Vitaal Landelijk Gebied. Het programma richt zich op het realiseren van de ambities uit de Omgevingsvisie en sluit aan bij de ambities uit het bestuursakkoord voor een vitaal en toekomstbestendig buitengebied.

Het programma kent een integrale aanpak van opgaven in het landelijk gebied, zoals wonen, ondernemen in het buitengebied, klimaatadaptatie, hoogwaterveiligheid, natuur, landschap, landbouw en gezondheid.

We trekken samen op met gemeenten in de regio Noordoost-Brabant op het gebied van onder andere gewasbescherming en zijn in contact met partners zoals Provincie Noord-Brabant, de VNG, het Rijk en andere partijen om samen stappen te kunnen zetten op het beschermen van de (volks)gezondheid en een fijne leefomgeving.

We faciliteren de overleggroep gewasbescherming (participatie) en blijven in gesprek met lokale ondernemers over innovatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Voor urgente, nieuwe thema's die het landelijk gebied raken, zoals gewasbescherming, werken we samen met andere gemeenten in de regio (RNOB).

Met inzet van het Regio Deal-project 't Goeie Leven in de Dommelvallei 2026-2029 is het mogelijk om aansprekende praktijkvoorbeelden van klimaatadaptatie en complexe gebiedsontwikkelingen in het landelijk gebied te faciliteren.

Hoe kunnen we dat meten?

Het gebiedsgerichte programma Vitaal Landelijk Gebied sluit aan bij de ambities in de Omgevingsvisie (vastgesteld). Beoogde resultaten en effect worden uiteindelijk meetbaar gemaakt ten behoeve van het Omgevingseffectrapport (OER).

Regulier werk

De afbeelding hierboven geeft een indicatie van de vaste werkzaamheden die we uitvoeren binnen het programma Duurzaamheid.

Dit kost het

Duurzaamheid (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Klimaatadaptatie & Water	2.148	3.995	4.140	4.202	4.283	4.511
Energie en Circulariteit	5.280	4.104	4.458	4.372	4.439	4.508
Warmte	0	1.557	0	440	440	440
Natuur, landschap en biodiversiteit	338	1.479	95	23	174	24
Totaal baten	7.766	11.134	8.693	9.036	9.336	9.483
Klimaatadaptatie & Water	2.438	4.289	4.438	4.500	4.584	4.813
Energie en Circulariteit	5.861	4.904	5.158	4.879	4.956	5.005
Warmte	0	2.470	831	454	451	450
Natuur, landschap en biodiversiteit	5.550	6.762	5.574	5.540	5.778	5.723
Vitaal landelijk gebied	0	57	79	0	0	0
Totaal lasten	13.848	18.482	16.080	15.373	15.768	15.990
Saldo van baten en lasten voor bestemming resultaat	-6.082	-7.347	-7.387	-6.337	-6.432	-6.508
Onttrekkingen aan reserves	229	203	90	10	10	10
Stortingen in reserves	72	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	157	203	90	10	10	10
Saldo van baten en lasten na bestemming resultaat	-5.925	-7.144	-7.297	-6.327	-6.422	-6.497
Ontwikkeling begroting			-153			

Ten opzichte van de begroting 2026 stijgt het nadelige resultaat op dit programma met € 153.000. De ontwikkelingen met een afwijking van meer dan € 25.000 zijn onder andere:

- Duurzaamheid: Voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid ontvangt de gemeente in 2027 een aanvullende bijdrage vanuit de decentrale uitkering CDOKE. Deze middelen zijn beschikbaar gesteld via de meicirculaire 2026 en zijn bedoeld om de benodigde capaciteit te financieren voor de uitvoering van gemeentelijke klimaat- en energieopgaven. De uitkering ondersteunt de verdere realisatie van de gemeentelijke duurzaamheids- en energiedoelstellingen.
- Voor de inzet van energiecoaches wordt in de periode 2027 tot en met 2029 jaarlijks een budget van € 30.000 geraamd. Hiermee worden inwoners ondersteund bij energiebesparing en verduurzaming van woningen.

- Warmtetransitie: De gemeente ontvangt in 2027 een decentralisatie-uitkering (CDOKE) van € 371.000 voor de uitvoering van klimaat- en energiebeleid. Met deze rijksmiddelen wordt de benodigde capaciteit gefinancierd om invulling te geven aan de gemeentelijke opgaven op het gebied van de energietransitie en klimaatbeleid. Hiermee kan de gemeente uitvoering geven aan wettelijke taken en ambities op het gebied van verduurzaming.
- Vitaal Landelijk Gebied: Het werkbudget van € 79.400 voor de uitvoering van het programma Vitaal Landelijk Gebied wordt gedekt door een onttrekking aan de reserve Plattelandsvernieuwing.

De overige afwijkingen bestaan uit afwijkingen kleiner dan € 25.000, prijsindexering, kapitaallasten, bijdrage MGD, administratieve mutaties en incidentele budgetten.

Investeringsen

Investeringsen programma Duurzaamheid (x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
begrote investeringen:				
Rioolbeheer	2.756	2.382	2.280	2.428
Landschapspark Heidelust	268	0	0	0
Totaal begrote investeringen	3.024	2.382	2.280	2.428

Meedoen

Algemene beleidsdoelstelling

In 2025 is de visie Sociaal Domein vastgesteld. Deze luidt:

We willen dat in 2040 Sint-Michielsgestel een gemeente is waarin iedereen meedoet. We gaan uit van wat mensen kunnen doen, voor zichzelf en anderen. Individueel, maar bijvoorbeeld ook in de buurt of als vereniging. Onze inwoners kennen elkaar, ze letten op elkaar, ondersteunen en helpen anderen en hebben bestaanszekerheid. Wij en onze maatschappelijke partners zijn er vooral voor inwoners die onze hulp echt nodig hebben. We werken samen met maatschappelijke partners en inwoners aan een sterke sociale basis en positieve gezondheid. We letten goed op onze uitgaven en houden rekening met de veranderende arbeidsmarkt wanneer we hulpvragen oplossen.

Maatschappelijk effect

In het programma Meedoen willen we de volgende maatschappelijke effecten teweegbrengen:

- Sint-Michielsgestel is een gemeente waarin voor iedereen plek is en iedereen meedoet.
- Onze dorpen hebben een sterke sociale cohesie, met een goede sociale infrastructuur.
- Onze inwoners met een hulpvraag ervaren dat ze duurzaam goed geholpen worden, op basis van de hulpvraag die zij hebben.
- De inwoners van Sint-Michielsgestel zijn beter in staat om gezond te leven en zich te ontwikkelen.

Onderwerpen

Het programma Meedoen bestaat uit de volgende onderwerpen:

- Versterken Sociale Cohesie
- Zorgen voor houdbaarheid Sociaal Domein
- Bestaanszekerheid bieden
- Bouwen aan gelijke kansen
- Bevorderen van gezondheid
- De samenleving inclusiever maken
- Bevorderen van integratie van nieuwe inwoners

Versterken Sociale Cohesie

Wat willen we bereiken?

We hebben deze ambitie uit de visie Doe Mee in Sint-Michielsgestel 2040 vertaald in de volgende doelen voor 2030:

- De ontmoetingsplekken waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en/of activiteiten kunnen organiseren sluiten beter aan op hun behoefte.
- De inrichting van de openbare ruimte draagt meer bij aan ontmoeting, spelen en bewegen.
- Inwoners zijn minder eenzaam.
- We geven meer ruimte voor initiatieven van inwoners om (samen) actief te zijn in hun eigen omgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunt sterke sociale basis

In 2025 is de visie sociaal domein vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat we samen met maatschappelijke partners en inwoners aan een sterke sociale basis werken. Samen met het opzetten van stevige lokale teams is dit ons speerpunt voor 2027.

Om het doel van de stevige lokale teams (jeugdigen en gezinnen laagdrempelige, snelle en brede ondersteuning dicht bij huis bieden) te kunnen bereiken is een sterke sociale (en pedagogische) basis essentieel. Veel van de ondersteuningsvragen zullen daar immers landen. Gelukkig is onze uitgangspositie goed, doordat in onze gemeente de sociale basis al goed georganiseerd is. Gericht op de toekomst is behoud en verdere versteviging daarvan echter noodzakelijk.

In de dienstverlening door onze wijkteams wordt nadrukkelijk gekeken welke bijdrage een inwoner met zijn netwerk kan leveren voor het oplossen van de hulpvraag. In het plan voor de vorming van stevige lokale teams krijgt dit ook een prominente plaats.

Onze maatschappelijke partners, zoals Bint, zijn volop actief in de sociale basis. Voor de jaren 2026 en 2027 hebben ze, naast de reguliere dienstverlening, ook samen een plan opgesteld voor projecten en activiteiten die ze gezamenlijk uitvoeren. In 2027 werken we aan een vervolg hierop, waarbij we nog meer inzetten op afspraken ter versterking van de sociale basis; in samenwerking met onze wijkteams / Stevige Lokale Teams. Waar mogelijk en nuttig leggen we voor dit plan verbinding met andere partners zoals zorgorganisaties, huisartsenpraktijken, woningcorporaties en onderwijs.

Ontmoetingsfuncties

We stellen in 2027 nieuw beleid op voor ontmoetingsfuncties. Het beleid betreft de functie en meerwaarde van gemeenschapshuizen en andere ontmoetingsfuncties voor de inwoners van onze gemeente, het beheer van de gemeenschapshuizen en het bestuur ervan. In het op te stellen beleid staat de vraag centraal welke maatschappelijke effecten we willen bereiken met de inzet van gemeenschapshuizen en ontmoetingsfuncties; gegeven de visie sociaal domein en de omgevingsvisie.

Hoe kunnen we dat meten?

We ontwikkelen voor het meten van de voortgang op de ambities en doelen een monitor. Voor deze ambitie is deze nog in ontwikkeling.

Daarnaast hanteren we de verplichte indicatoren (op basis van het landelijk Besluit begroten en verantwoorden) zoals opgenomen in de bijlage.

Zorgen voor houdbaarheid Sociaal Domein

Wat willen we bereiken?

We hebben deze ambitie uit de visie Doe Mee in Sint-Michielsgestel 2040 vertaald in de volgende doelen voor 2030:

- Inwoners krijgen meer ondersteuning vanuit hun persoonlijke netwerk.
- De sociale basis is sterker, zodat inwoners daar eerder passend ondersteund kunnen worden, en intensieve of specialistische zorg en ondersteuning voorkomen wordt.
- We investeren structureel in preventie om de (financiële en personele) druk op het sociaal domein te verminderen.
- We bieden onze inwoners integrale, laagdrempelige ondersteuning, zo collectief en nabij mogelijk in de eigen kern.
- We versterken de pedagogische basis, zodat inwoners daar oplossingen voor vragen over opgroeien en opvoeden kunnen vinden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunt Stevige Lokale Teams

In 2025 is de visie sociaal domein vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat we samen met maatschappelijke partners en inwoners aan een sterke sociale basis werken. Hiervoor zijn stevige lokale sociaal wijkteams een belangrijke voorwaarde. Dit is ons speerpunt voor 2027.

De belangrijkste opgave uit de hervormingsagenda jeugd is het vormen van stevige lokale teams. Lokale teams zijn randvoorwaardelijk om de transformatie van het sociaal domein te kunnen maken. Dit beperkt zich voor onze gemeente niet tot jeugd, omdat onze wijkteams integraal zijn opgebouwd. Dit sluit ook aan bij het richtinggevend kader waarin staat dat lokale teams alle inwoners ondersteunen en niet alleen gericht zijn op jeugd.

Het doel van stevige lokale teams (SLT) is om jeugdigen en gezinnen laagdrempelige, snelle en brede ondersteuning dicht bij huis te bieden. Door specialistische kennis dichtbij te organiseren en direct in te bedden in deze teams, worden onnodige doorverwijzingen voorkomen en blijft dure zorg beschikbaar voor wie dat echt nodig heeft.

Dit betekent dat het SLT integraal en dichtbij gezinnen werkt, met één gezin, één plan en één regie. Het team biedt zoveel mogelijk ondersteuning zelf, maakt onderbouwde afwegingen over inzet van specialistische (jeugd)hulp en hanteert duidelijke kaders voor triage, normaliseren en samenwerking. Rollen en verantwoordelijkheden zijn helder belegd, en het SLT werkt actief samen met partners in de sociale basis, onderwijs, GGD en huisartsen om tijdige, passende ondersteuning te realiseren. De ontwikkeling van SLT's kan mogelijk een verschuiving betekenen van taken die nu extern worden uitgevoerd, naar interne uitvoering. We herbezinnen ons op wat we zelf doen en wat we uitbesteden.

We ontwikkelen op dit moment een plan hoe we de SLT's in onze gemeente gaan inrichten en organiseren. Dit plan wordt in de eerste helft van 2027 afgerond, waarna de implementatie zal plaatsvinden. Het plan wordt naar verwachting voor de zomer 2027 ter vaststelling aan uw raad aangeboden, omdat het belangrijke kaders bevat voor de doorontwikkeling van het sociaal domein in onze gemeente. Het uitgangspunt is dat we dit op termijn budgettair neutraal kunnen uitvoeren. In de praktijk zal dit niet direct het geval zijn, omdat ondersteuning aan de voorkant wordt versterkt terwijl lopende specialistische trajecten nog doorlopen. Het kan daarom enkele jaren duren voordat de beoogde financiële effecten zichtbaar worden.

Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA)

Het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) vormt een landelijk uitvoeringskader voor de verdere versterking van preventie, passende zorg en de samenwerking tussen het zorg- en sociaal domein, als aanvulling op het IZA en GALA. Het AZWA sluit daarmee direct aan op de ambities uit het Bestuursakkoord om te investeren in een sterke sociale basis, waarin zorg, ondersteuning en welzijn goed georganiseerd zijn. Ons uitgangspunt voor het inzetten van deze middelen is het voortzetten en versterken van wat al succesvol wordt uitgevoerd vanuit GALA (zoals Welzijn op Recept en Valpreventie), aangevuld met ontwikkelingen die bijdragen aan de ambities en speerpunten uit het Bestuursakkoord. Een deel van de genoemde inspanningen in dit programma valt onder de reikwijdte van het AZWA, waardoor deze bijdragen aan de uitvoering van zowel lokale ambities als landelijke opgaven.

Expertisecentrum Groen

We bouwen verder aan een lokaal passende borging van Expertisecentrum GROEN. GROEN heeft als voorliggende voorziening een herkenbare plek in de ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen. We zetten de ondersteuning voort en werken aan duidelijke resultaten en een goede aansluiting op het lokale ondersteuningslandschap. In 2027 ramen we hier incidenteel extra middelen voor. In 2027 nemen we een besluit over een structureel vervolg.

Inzet crisisinterventieteam (CIT) binnen kantooruren

Tot op heden wordt de crisisdienstverlening binnen kantooruren uitgevoerd door het reguliere maatschappelijk werk (MW). Het aantal crisiscasussen is in de afgelopen paar jaar flink toegenomen. Het legt inmiddels een erg groot beslag op het reguliere MW waardoor wachtlijsten zijn ontstaan. Daarnaast stijgt het aantal hulpvragen en is er sprake van steeds meer multiprobleem-/complexe casussen. Dit vraagt om een grotere tijdsinvestering en intensievere aanpak. Doordat we de crisisdienstverlening binnen kantooruren apart inkopen bij Farent kunnen we deze effectiever organiseren in samenhang met de crisisdienst buiten kantooruren. Daarnaast voorkomen we het oplopen van wachtlijsten bij het MW en daarmee verergering van de problematiek. Indirect voorkomen we hiermee ook extra Wmo-aanvragen.

Verbinding zorg en veiligheid

Sinds 2023 nemen we deel aan de regionale samenwerking Veilig in Afhankelijkheidsrelaties (ViA). Het doel van ViA is het vergroten van bewustwording, het tijdig signaleren en het duurzaam stoppen van alle vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Om deze aanpak binnen de wijkteams te versterken, is de (regionale) Ontwikkelruimte ingericht. Binnen deze Ontwikkelruimte vervullen veiligheidscoördinatoren een coördinerende en adviserende rol op het gebied van veiligheid. Deze professionals van de verschillende regiogemeenten zijn in dienst van de deelnemende gemeenten en werken samen in een regionaal netwerk. Om de veiligheidscoördinatie ook lokaal te versterken gaan we deelnemen aan deze constructie. De veiligheidscoördinator richt zich primair op afstemming, coördinatie en regievoering.

Daarnaast zetten we een beleidsadviseur in op dit onderwerp. Hiermee zorgen we dat er voldoende aandacht is voor het aansluiten bij de uitgangspunten van het (landelijke) Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, waarin wordt toegewerkt naar een lokale en regionale infrastructuur voor veiligheid en bescherming, waaronder de vorming van een regionaal veiligheidsteam. De beleidsadviseur draagt bij aan een integrale weging van zorg- en veiligheidsvraagstukken.

Eenzelfde voorstel ligt ook in Boxtel voor, zodat we binnen MGD de fte kunnen inzetten.

Hoe kunnen we dat meten?

We ontwikkelen voor het meten van de voortgang op de ambities en doelen een monitor. Voor deze ambitie is deze nog in ontwikkeling.

Daarnaast hanteren we de verplichte indicatoren (op basis van het landelijk Besluit begroten en verantwoorden) zoals opgenomen in de bijlage.

Bestaanszekerheid bieden

Wat willen we bereiken?

We hebben deze ambitie uit de visie Doe Mee in Sint-Michielsgestel 2040 vertaald in de volgende doelen voor 2030:

- Minder inwoners hebben financiële zorgen en schulden.
- Er zijn in de gemeente geen gedwongen dak- en thuislozen meer.
- We kennen vaker proactief, laagdrempelig minimavoorzieningen toe.
- Er is een integrale aanpak sociaal en veiligheid. Hierdoor vergroten we de veiligheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Minima-ondersteuning

Het aantal aanvragen voor ondersteuning bij de partners in het armoedenetwerk stijgt en de uitvoeringskosten nemen toe. Een verruiming van het budget met € 14.000 is noodzakelijk om kinderen uit gezinnen met een laag inkomen te blijven ondersteunen bij het behalen van een zwemdiploma en deelname aan sportactiviteiten via het kindpakket. Een verhoging van de bijdrage aan de voedselbank met € 10.000 is nodig om de dienstverlening te continueren en de gestegen vraag te kunnen bedienen. We onderzoeken daarnaast de mogelijkheid om een Quiet Community te starten. In een Quiet Community zorgen lokale ondernemers en sponsors voor gratis producten, diensten en verwennerijen voor momenten van ontspanning en rust voor mensen in armoedesituaties.

Beleidskader financiële bestaanszekerheid

Het bestaande beleidskader armoede en schulden loopt af in 2026. In 2027 stellen we een nieuw beleidskader financiële bestaanszekerheid voor de jaren 2027 t/m 2030 op. Deze baseren we mede op de evaluatie van het plan tot en met 2026. We betrekken onze partners uit het netwerk tegen armoede bij het opstellen van het beleidskader. Aan het beleidskader wordt een uitvoeringsplan gekoppeld, waarin de concrete projecten en activiteiten worden vastgelegd.

Hoe kunnen we dat meten?

We ontwikkelen voor het meten van de voortgang op de ambities en doelen een monitor. Voor deze ambitie zijn de onderstaande indicatoren bepaald, waarover we via de P&C-cyclus rapporteren. In de Eerste bestuursrapportage 2027 wordt de nulmeting opgenomen.

- Percentage inwoners dat onder de armoedegrens leeft
- Aantal personen waarover we een signaal m.b.t. vroegsignalering schulden ontvangen.
- Percentage adressen dat daadwerkelijk een traject gaat volgen na vroegsignalering
- Aantal huishoudens met problematische schulden
- Aantal lopende trajecten SchuldDienstverlening
- Aantal ambtshalve toekenningen armoedevoorzieningen (IIT, Welzijnsfonds, kwijtscheldingen gemeentelijke belastingen) per voorziening afgezet tegen het totaal aantal toekenningen
- Aantal kinderen dat een voorziening heeft via Stichting Leergeld/Kindpakket ten opzichte van het aantal kinderen dat leeft in armoede
- Aantal uithuiszettingen + redenen van uithuiszetting
- Wachttime voor urgentieplaatsing (huisvesting)
- Aantal plaatsingen via Wonen Eerst
- Aantal E-33 meldingen en overige overlastmeldingen

Daarnaast hanteren we de verplichte indicatoren (op basis van het landelijk Besluit begroten en verantwoorden) zoals opgenomen in de bijlage.

Bouwen aan gelijke kansen

Wat willen we bereiken?

We hebben deze ambitie uit de visie Doe Mee in Sint-Michielsgestel 2040 vertaald in de volgende doelen voor 2030:

- Het netwerk om thuiszitten te voorkomen en schoolaanwezigheid te bevorderen is beter sluitend.
- De ontwikkelkansen voor onze jongeren zijn verbeterd.
- Meer inwoners participeren in culturele, sportieve en maatschappelijke activiteiten.
- De basisvaardigheden van onze inwoners zijn verbeterd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Lokale educatieve agenda (LEA)

De huidige LEA heeft een looptijd tot en met 2026. Voor de komende jaren is daarom een nieuwe LEA nodig. Partners hierbij zijn: primair en voortgezet onderwijs, kinderopvangorganisaties, het samenwerkingsverband de Meierij, Bint, Farent, de GGD en de gemeente. In de LEA maken we afspraken over het versterken van de samenwerking en informatie-uitwisseling tussen scholen, ouders, ondersteuningspartners en het samenwerkingsverband, zodat signalen van schoolverzuim accuraat worden opgepakt. Ook maken we afspraken om problematiek vroegtijdig te signaleren en effectief, efficiënt en laagdrempelig op te pakken, zodat minder specialistische jeugdhulp nodig is.

Beleidsplan kunst en cultuur

We werken aan een samenhangend kunst- en cultuurbeleid. We bouwen daarbij voort op bestaande instrumenten zoals de Commissie Kunst en Cultuur, de project- en subsidieregeling Kunst & Cultuur, het Cultuurakkoord en Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK). Deze initiatieven stimuleren participatie, talentontwikkeling, cultuureducatie en samenwerking, dragen bij aan kunst in de openbare ruimte en laten zien hoe kunst en cultuur kunnen bijdragen aan sociale samenhang, ontmoeting en andere maatschappelijke opgaven. Om deze ontwikkelingen duurzaam te borgen, stellen we een integraal beleidsplan Kunst en Cultuur op. Hierin worden de gemeentelijke ambities, de rol van partners en de ontwikkeling van de culturele infrastructuur vastgelegd.

In 2027 werken we samen met culturele partners, onderwijs, maatschappelijke organisaties en inwoners aan de voorbereiding van een nieuw beleidsplan Kunst en Cultuur. Vaststelling is voorzien voor 2027 of 2028.

Médez

Muziekschool Médez levert een belangrijke bijdrage aan talentontwikkeling en culturele participatie. De lessen en uitvoeringen versterken de sociale samenhang en bereiken alle leeftijden. Extra middelen zijn nodig om de organisatie financieel gezond te maken, te professionaliseren en meer deelnemers te bereiken via uitbreiding van groepsactiviteiten, ensembles en uitvoeringen.

Hoe kunnen we dat meten?

We ontwikkelen voor het meten van de voortgang op de ambities en doelen een monitor. Voor deze ambitie is deze nog in ontwikkeling.

Daarnaast hanteren we de verplichte indicatoren (op basis van het landelijk Besluit begroten en verantwoorden) zoals opgenomen in de bijlage.

Bevorderen van gezondheid

Wat willen we bereiken?

We hebben deze ambitie uit de visie Doe Mee in Sint-Michielsgestel 2040 vertaald in de volgende doelen voor 2030:

1. De samenwerking tussen de medische/zorgsector en het sociaal domein (inclusief kunst, cultuur, sport en veiligheid) is verbeterd.
2. De mentale gezondheid van jongeren is verbeterd.
3. De fysieke leefomgeving in de kernen is gezonder.

Wat gaan we daarvoor doen?

Samenwerking met huisartsen en huisartsenpraktijken

Huisartsen/huisartspraktijken zijn een belangrijke lokale partner voor zorg en welzijn. We zetten in op betere samenwerking met de huisartsen. We willen deze mogelijkheden samen met hen verkennen. Het bestaande succesvolle Welzijn op Recept continueren we. We onderzoeken daarnaast de mogelijkheden om dit te verbreden met kunst- en cultuuractiviteiten. Samen met huisartsen implementeren we het mentaal gezondheidsnetwerk. We implementeren in het kader daarvan het verkennend gesprek voor inwoners met mentale problemen. Dit wordt op initiatief van de huisarts gevoerd met een consulent van het wijkteam en de cliënt om de juiste hulp op de juiste plek, vaak in het sociaal domein, te kunnen bieden. Hierdoor worden onnodige ggz-behandelingen voorkomen en nemen wachtlijsten af. Op basis van de ervaringen in de huidige pilot in 2025/2026 zetten we dit voort en verstevigen dit.

Extra inzet jeugdartsen

In het basisdienstenpakket van de GGD is de inzet van de jeugdartsen voor het oppakken van casussen schoolverzuim op het voortgezet onderwijs (vo) te beperkt opgenomen. Ook is de inzet van de jeugdartsen voor het primair onderwijs (po) niet opgenomen. Door de inzet van jeugdartsen wordt het ziekteverzuim op scholen verminderd. Daarom zetten we dit structureel door. Daarnaast wordt de jeugdarts ingezet om vanuit haar expertise casussen uit het wijkteam of ZAT-overleggen (zorg-adviesteams op scholen) op te pakken. Dit versterkt de samenwerking en zorgt ervoor dat de juiste hulp voor een jeugdige kan worden ingezet.

Verbinding sociaal, gezondheid en fysiek

We maken gezond leven makkelijker door preventie structureel te versterken in samenwerking met zorg, welzijn, sport en onderwijs, met extra aandacht voor mentale gezondheid en eenzaamheid. We werken hierbij wijkgericht door het ondersteunen van initiatieven die ontmoeting, gezondheid en participatie dicht bij huis stimuleren.

Hoe kunnen we dat meten?

We ontwikkelen voor het meten van de voortgang op de ambities en doelen een monitor. Voor deze ambitie is deze nog in ontwikkeling.

Daarnaast hanteren we de verplichte indicatoren (op basis van het landelijk Besluit begroten en verantwoorden) zoals opgenomen in de bijlage.

De samenleving inclusiever maken

Wat willen we bereiken?

We hebben deze ambitie uit de visie Doe Mee in Sint-Michielsgestel 2040 vertaald in de volgende doelen voor 2030:

- We werken meer cultuursensitief.
- Er zijn meer passende plekken op de arbeidsmarkt.
- De woon- en leefomgeving is beter toegankelijk voor alle inwoners.
- Inwoners met een beperking participeren meer in de samenleving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Participatiewet in Balans

De Participatiewet is er om een toereikend en voorspelbaar bestaansminimum te garanderen. In de (landelijke) praktijk bleek dat er vaak streng en te veel werd gehandhaafd en dat de menselijke maat ontbrak. Er was sprake van een disbalans. De Participatiewet in Balans bevat 23 wijzigingen en streeft een fundamentele herziening van de wet na én een andere kijk op vakmanschap. De menselijke maat wordt leidend en de professional krijgt meer ruimte voor een evenredige afweging. We onderzoeken waar we regelingen ambtshalve kunnen toekennen en benaderen inwoners proactief wanneer we denken dat zij recht hebben op ondersteuning.

Lokale inclusieagenda (LIA)

In 2025 hebben we een 0-meting voor het opstellen van een LIA gemaakt. Op basis van deze 0-meting stellen we een LIA op, waarvan de vaststelling is gepland voor begin 2027. De LIA richt zich hoofdzakelijk op de doelgroep van het VN-verdrag handicap: mensen met een beperking. Andere doelgroepen worden meegenomen als zich koppelkansen voordoen, of op een later moment.

Laagdrempelige steunpunten (zelfregiecentra)

We hebben in 2026 het eerste zelfregiecentrum voor mensen met een psychische kwetsbaarheid geopend in De Run. Hier doen we ervaring op met de werking van deze steunpunten en de ervaringen van inwoners. Op basis daarvan geven we een vervolg aan dit initiatief, waarbij het uiteindelijke doel is dat mensen met een psychische kwetsbaarheid elkaar kunnen ontmoeten en ondersteunen, met hulp van andere inwoners.

Hoe kunnen we dat meten?

We ontwikkelen voor het meten van de voortgang op de ambities en doelen een monitor. Voor deze ambitie is deze nog in ontwikkeling.

Daarnaast hanteren we de verplichte indicatoren (op basis van het landelijk Besluit begroten en verantwoorden) zoals opgenomen in de bijlage.

Bevorderen van integratie van nieuwe inwoners

Wat willen we bereiken?

We hebben deze ambitie uit de visie Doe Mee in Sint-Michielsgestel 2040 vertaald in de volgende doelen voor 2030:

- De samenwerking op scholing, werk en zorg voor nieuwkomers is meer integraal.
- Er is meer vroegtijdige en passende ondersteuning op scholing, werk en zorg voor migranten.
- Nieuwe inwoners dragen actief bij aan de lokale gemeenschap waar zij wonen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunt Migratie, Asiel en Oekraïne

Migratie en de opvang van asielzoekers en Oekraïners zijn belangrijke onderwerpen voor het college. We kiezen voor kleinschalige opvang. Voor de opvang van asielzoekers geldt de 3x30-lijn: maximaal drie locaties verspreid over verschillende dorpen van de gemeente, met maximaal dertig opvangplekken per locatie. Veiligheid, leefbaarheid en voldoende draagvlak zijn hierbij belangrijk. Het college kiest voor een aanpak in projectvorm, met duidelijke verantwoordelijkheden en sturing. De gemeenteraad wordt op vaste momenten betrokken bij de besluitvorming. Ook zorgen we voor zorgvuldige communicatie naar en participatie met onze inwoners.

In 2027 werken we het plan van aanpak voor asiel en migratie verder uit. Hierin beschrijven we hoe we de besluitvorming, organisatie, communicatie, participatie en uitvoering regelen. We zorgen voor een open en duidelijk proces. Inwoners, maatschappelijke organisaties en de gemeenteraad worden tijdig betrokken. Goede communicatie en participatie zijn belangrijk.

We bekijken de kosten voor asielopvang en de opvang van Oekraïners in samenhang. We proberen deze kosten zoveel mogelijk te betalen uit beschikbare middelen van het Rijk en het COA. Voor het opstarten van het project en de tijdelijke projectorganisatie is mogelijk voorfinanciering nodig. Als dit nodig is, stellen we voor de opstartkosten zoveel mogelijk te dekken uit het resterende budget van € 127.300 dat we via de decembercirculaire 2025 hebben ontvangen. We streven ernaar de kosten en inkomsten binnen dit onderwerp in evenwicht te houden en financiële risico's zoveel mogelijk te beperken. Dit willen we doen met een systeem van gesloten financiering voor het totaal van de inkomsten en uitgaven voor de opvang van Oekraïners en de kleinschalige opvang van asielzoekers op maximaal drie locaties met maximaal dertig plekken per locatie.

Hoe kunnen we dat meten?

We ontwikkelen voor het meten van de voortgang op de ambities en doelen een monitor. Voor deze ambitie is deze nog in ontwikkeling.

Regulier werk

De afbeelding hierboven geeft een indicatie van de vaste werkzaamheden die we uitvoeren binnen het programma Meedoen.

Dit kost het

Meedoen (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Versterken sociale cohesie	15	0	0	0	0	0
Zorgen voor houdbaarheid Sociaal Domein	743	496	173	173	173	173
Bestaanszekerheid bieden	6.118	5.493	5.795	6.195	6.595	6.595
Bouwen aan gelijke kansen	588	454	254	255	255	255
Bevorderen van gezondheid	0	0	0	0	0	0
Bevorderen van integratie van nieuwe inwoners	3.192	2.656	0	0	0	0
Totaal baten	10.657	9.099	6.222	6.622	7.022	7.022
Versterken sociale cohesie	1.578	1.712	1.792	1.749	1.756	1.763
Zorgen voor houdbaarheid Sociaal Domein	1.811	1.483	1.311	1.914	1.467	1.483
Bestaanszekerheid bieden	15.096	15.967	15.767	16.034	16.464	16.503
Bouwen aan gelijke kansen	17.776	18.570	18.232	17.744	17.504	17.521
Bevorderen van gezondheid	1.566	1.629	1.696	1.740	1.789	1.840
De samenleving inclusiever maken	0	1.321	165	0	0	0
Bevorderen van integratie van nieuwe inwoners	3.213	3.185	463	444	451	460
Totaal lasten	41.038	43.867	39.425	39.624	39.432	39.569
Saldo van baten en lasten voor bestemming resultaat	-30.382	-34.768	-33.203	-33.002	-32.409	-32.547
Onttrekkingen aan reserves	1.447	1.237	387	0	0	0
Stortingen in reserves	1.642	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-195	1.237	387	0	0	0
Saldo van baten en lasten na bestemming resultaat	-30.577	-33.531	-32.816	-33.002	-32.409	-32.547
Ontwikkeling begroting			714			

Ten opzichte van de begroting 2026 daalt het nadelige resultaat op dit programma met € 714.000. De ontwikkelingen met een afwijking van meer dan € 25.000 zijn onder andere:

Mutaties als gevolg van het bestuursakkoord:

- Toename van € 30.000 voor uitbreiding van de inzet van jeugdartsen binnen het primair onderwijs.
- Toename van € 30.000 voor het apart inkopen van crisisdienstverlening om daarmee aan de groeiende vraag te voldoen.

Overige mutaties:

- Het beschikbare budget voor Wmo-begeleiding is in 2027 € 245.000 lager dan in 2026. Dit komt doordat de incidentele budgetverhoging uit de Eerste Bestuursrapportage 2026 niet structureel is doorgezet in de begroting 2027. Tegelijkertijd is het budget voor 2027 wel geïndexeerd en hebben de ingezette maatregelen een meerjarig financieel effect, waardoor de omvang van investeringen en besparingen per jaar verschilt.
- De geraamde BUIG-inkomsten zijn in 2027 € 300.000 hoger dan in 2026. Deze middelen stellen de gemeente in staat inwoners met een uitkering en ondersteuning naar werk te blijven ondersteunen. Tegelijkertijd nemen de uitgaven voor participatievoorzieningen en loonkostensubsidies met € 100.000 toe. De hogere inkomsten hangen samen met de verwachte ontwikkeling van het aantal inwoners dat gebruikmaakt van deze regelingen.
- Voor bijzondere bijstand is in 2027 € 62.000 minder beschikbaar dan in 2026. Dit hangt samen met de meerjarige effecten van de vastgestelde maatregelen. De financiële opbrengsten van deze maatregelen verschillen per jaar, waarbij voor 2027 rekening is gehouden met een hogere besparing dan in het voorgaande jaar.
- Voor jeugdzorg (zorg in natura) is het beschikbare budget in 2027 € 205.000 lager dan in 2026. Dit wordt deels verklaard doordat de budgetverhoging in 2026 incidenteel hoger was dan in de daaropvolgende jaren. De ingezette maatregelen kennen een meerjarig financieel effect, waarbij de omvang van de besparing of investering per jaar varieert. In 2027 is een hogere besparing in de begroting opgenomen.

De overige afwijkingen bestaan uit afwijkingen kleiner dan € 25.000, prijsindexering, kapitaallasten, bijdrage MGD, administratieve mutaties en incidentele budgetten.

Investeringen

Investeringen programma Meedoen (x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
begrote investeringen:				
Investeringen jeugdaccommodaties vervanging	0	51	0	0
Totaal begrote investeringen	0	51	0	0

Leefomgeving

Algemene beleidsdoelstelling

We werken aan een aantrekkelijke, leefbare en toekomstbestendige gemeente waarin woningbouw, voorzieningen, bereikbaarheid, een kwalitatieve leefomgeving en sterke dorpsgemeenschappen elkaar versterken. Daarbij staan nabijheid, uitvoeringskracht, participatie en maatwerk centraal. We kiezen voor een bestuursstijl die procedurele belemmeringen vermindert, initiatieven stimuleert en de kwaliteit van wonen, werken en leven in alle kernen versterkt.

Maatschappelijk effect

Inwoners kunnen prettig wonen, zich veilig verplaatsen, elkaar ontmoeten en gebruikmaken van goede voorzieningen in hun eigen dorp. Door voldoende woningen, toekomstbestendige accommodaties, een aantrekkelijke openbare ruimte en duurzame mobiliteit versterken we de sociale samenhang, leefbaarheid, gezondheid en bereikbaarheid van de gemeente.

Onderwerpen

Het programma Leefomgeving bestaat uit de volgende onderwerpen:

- Wonen en bouwen
- Voorzieningen, Vastgoed en MFA's
- Openbare ruimte, verkeer en mobiliteit

Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?

Wonen en bouwen is voor 2027 de eerste bestuurlijke prioriteit. De woningbouwopgave is groot en urgent. De gemeente wil de komende jaren versnellen, meer regie voeren op prioritaire in- en uitbreidingslocaties en de gemeentelijke organisatie zo inrichten dat plannen ook daadwerkelijk tot uitvoering komen. Daarbij blijft het uitgangspunt dat woningbouw past bij het dorpse en groene karakter van Sint-Michielsgestel en bij de behoefte van de eigen inwoners (conform onze gemeentelijke omgevingsvisie en het Programma Volkshuisvesting en Wonen-Welzijn-Zorg 2023-2028)

Onze inzet richt zich op het uitvoeren van de bestaande ambities. Daarom kiezen we voor het beleidsarm doorvertalen van bestaand beleid, zoals het Programma Volkshuisvesting en Wonen-Welzijn-Zorg 2023-2028 naar een nieuw Omgevingsprogramma Wonen. Daarmee voorkomen we dat capaciteit en middelen opnieuw vooral in beleidsvorming terechtkomen en verleggen we de nadruk naar de uitvoering. We investeren in mensen, projecten en woningen, niet in nieuw papier. De bestaande doelgroepen en percentages in ons woningbouwprogramma blijven daarbij het vertrekpunt, enkel het aantal woningen wordt aangepast. Waar actualisatie nodig is, doen we dat zo eenvoudig mogelijk en gericht op wat nodig is om de uitvoering verder te brengen.

We willen de woningbouwopgave versnellen en beter uitvoerbaar maken. Tot 2030 werken we toe naar de realisatie van circa 1.200 woningen, met de nadruk op betaalbare huur- en koopwoningen voor starters, jongeren, maar ook senioren om de doorstroming op de woningmarkt te bevorderen.

Voor de kern Sint-Michielsgestel ligt de ambitie op circa 450 tot 500 woningen. Voor Berlicum wordt uitgegaan van circa 350 tot 400 woningen, voor Den Dungen van circa 200 tot 250 woningen en voor Gemonde van circa 80 tot 120 woningen.

Deze woningen willen we realiseren met een combinatie van inbreidings- en uitbreidingslocaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

We versnellen de woningbouw op uitbreidingslocaties door te werken met gebiedsontwikkelingsplannen en gebiedsgerichte omgevingsprogramma's (GOP's). Hiermee leggen we vooraf vast waar woningbouw mogelijk is, welke kwaliteit we nastreven en hoe opgaven zoals mobiliteit, klimaat, natuur en energie worden meegenomen. In deze begroting is extra geld opgenomen voor het oppakken van een extra GOP.

Deze aanpak zorgt voor meer regie, snellere besluitvorming en meer zekerheid voor ontwikkelaars en inwoners. Door opgaven integraal af te wegen, koppelkansen te benutten en belanghebbenden vroegtijdig te betrekken, voorkomen we vertraging en creëren we draagvlak.

Zo realiseren we woningen sneller, met behoud van ruimtelijke kwaliteit en een toekomstbestendige inrichting van onze leefomgeving.

Daarnaast professionaliseren we de intake, de omgevingstafel en de projectbegeleiding. Initiatieven moeten sneller en duidelijker worden beoordeeld, met heldere processtappen, vroegtijdige bestuurlijke betrokkenheid en strakkere sturing op capaciteit, termijnen en besluitvorming. Dit vraagt in 2027 om expliciete inzet van tijd, expertise en financiële middelen.

Kostendekkend werken wordt als uitgangspunt opgenomen. Dat betekent dat de gemeente scherper stuurt op kostenverhaal bij woningbouwinitiatieven, gebiedsontwikkelingen, intake- en omgevingstafel, projectleiding, ambtelijke inzet, overhead en eventueel bovenwijkse voorzieningen.

We starten met het werken met het nieuwe programma kostenverhaal en financiële bijdragen. Daarnaast gaan we aan de slag met het project kostendekkend werken.

Wet Versterking Regie Volkshuisvesting

In 2027 ligt de focus op de implementatie van de Wet versterking regie volkshuisvesting. De gemeente werkt aan de vaststelling van een omgevingsprogramma wonen, waarin aanvullend de huisvesting van aandachtsgroepen wordt uitgewerkt. Daarnaast worden regionale afspraken verder geconcretiseerd en werken we aan de huisvestingsverordening met daarin de regionale urgentieregeling. Hiermee geven we invulling aan de versterkte regierol op voldoende, betaalbare en passende huisvesting voor onze inwoners.

Uitbreiding organisatie en capaciteit in 2027

De versnelling van woningbouw moet worden vertaald van de bestuurlijke ambitie naar voldoende uitvoeringskracht in de organisatie. De analyse van de uitbreidingslocaties laat zien dat de piekbelasting vooral in de jaren 2027, 2028 en 2029 ligt.

Daarom wordt in 2027 ingezet op versterking van de projectmatige organisatie rond woningbouw en gebiedsontwikkeling. Dit vraagt om een structurelere financiële basis onder de woningbouwopgave. De eerste stap is het concreet vertalen van de ambities naar benodigde capaciteit, dekking en opbrengsten. Daarbij wordt gewerkt vanuit het uitgangspunt dat een deel van de inzet via kostenverhaal kan worden terugverdiend. De financiële basis groeit mee met de mate waarin we kostendekkend kunnen werken. We gaan uit van een structurele dekking van circa 75%. Naarmate tijdschrijven, kostenverhaal en projectmatige sturing verder zijn ingericht, kan dit percentage groeien naar circa 90%.

Woningsplitsing, mantelzorg en buitengebied

Naast grotere woningbouwlocaties blijft ruimte nodig voor kleinschalige oplossingen die bijdragen aan doorstroming, mantelzorg en behoud van leefbaarheid in de dorpen en het buitengebied. Ons streven is om meer mogelijk te maken én inwoners met initiatieven ook beter, sneller en gericht te helpen met vragen op dit gebied.

De mogelijkheden voor woningsplitsing en mantel(zorg)woningen worden ook voor het buitengebied uitgewerkt.

Hoe kunnen we dat meten?

Het effect van deze inzet meten we aan de hand van de voortgang van prioritaire woningbouwlocaties, het aantal woningen in voorbereiding en realisatie, de mate waarin betaalbare woningen voor starters, jongeren en senioren worden toegevoegd, de doorlooptijd van initiatieven, het aandeel kosten dat via kostenverhaal wordt gedekt en de mate waarin de benodigde projectcapaciteit beschikbaar is. Daarmee sturen we niet alleen op aantallen woningen, maar ook op uitvoeringskracht, financiële beheersbaarheid en zichtbare voortgang voor inwoners.

Voorzieningen, vastgoed en MFA's

Wat willen we bereiken?

Nabijheid van voorzieningen, ontmoeting en ondersteuning binnen het eigen dorp geven wij hoge prioriteit.

We zorgen goed voor de voorzieningen die we hebben. Die moeten toegankelijk, veilig, bruikbaar en betaalbaar blijven. Eind 2027 willen we beschikken over één actueel vastgoedoverzicht en inzicht in het dagelijks en groot onderhoud. Dit vormt de basis voor keuzes over behoud, uitbreiding en vernieuwing van onze accommodaties.

De Meander, Den Durpsherd, De Litserborg, De Stek en De Moerkoal zijn onze partners bij het versterken van zorgzame gemeenschappen en vervullen daarin een belangrijke functie als ontmoetingsplek. Daarom zetten we in op duidelijk beleid voor ontmoetingsplekken, waarin aandacht is voor de maatschappelijke rol van onder andere gemeenschapshuizen, duidelijkheid over ondersteuning door de gemeente en een toekomstbestendige bedrijfsvoering daarvan.

Sportvoorzieningen leveren een belangrijke bijdrage aan sociale samenhang, een gevoel van geborgenheid en kameraadschap. Instandhouding van de sportvoorzieningen en waar nodig uitbreiding op een passend kwaliteitsniveau is onze inzet.

Het onderwijs is een onmisbare partner om te borgen dat we echt elke jongere in onze dorpen zien. Wij willen elke jongere de mogelijkheid geven op te groeien in een fijne en veilige omgeving. Goede onderwijshuisvesting borgt een veilige, gezonde en toekomstbestendige leeromgeving voor onze jongeren.

Verduurzaming van gemeentelijk vastgoed moet zorgen voor een lagere CO2 uitstoot, reductie van gebruik van fossiele brandstoffen, het klimaatbestendig maken van onze gebouwen en mede daarmee behalen van onze klimaatdoelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Accommodatiebeleid is belangrijk, omdat accommodaties een voorwaarde zijn om het verenigingsleven goed te kunnen laten functioneren. Het beleid geeft duidelijkheid over gemeentelijke ondersteuning voor deze accommodaties en inzicht in de investeringen van de komende jaren. Naast de continuïteit van de dorps huizen in alle dorpen gaan wij aan de slag met beleid voor ontmoetingsplekken en gemeenschapshuizen. We bepalen welke voorzieningen nodig zijn en welke rol de gemeente daarbij heeft. Per locatie maken we met de besturen afspraken over gebruik, onderhoud, beheer en ondersteuning, passend bij de maatschappelijke functie en een haalbare bedrijfsvoering. We bespreken ook de inzet en draagkracht van vrijwilligers. Door ruimten beter te benutten, functies te combineren en verhuur makkelijker te maken, versterken we het gebruik van de accommodaties.

Goed onderwijs vraagt om passende onderwijshuisvesting. We gaan aan de slag met de verdere uitvoering van het vastgestelde Integraal Huisvestingsplan (IHP), bij voorkeur in combinatie met andere vastgoedopgaven.

De verduurzaming van het vastgoed wordt verder uitgewerkt in een duurzaam meerjaren onderhoudsprogramma (DMJOP).

We brengen gemeentelijke panden, gehuurde en verhuurde locaties en panden met gemeentelijke verplichtingen samen in één vastgoedoverzicht. Per pand leggen we eigendom, gebruik en bezetting, onderhoud, energieverbruik, veiligheid, contracten en verantwoordelijkheden vast.

Belangrijkste speerpunten

- Het op orde brengen van het sporthalbeheer heeft binnen de vastgoedopgave de hoogste prioriteit. We sturen op naleving van de afspraken met Optisport. Tegelijkertijd evalueren we hoe het beheer ook op langere termijn het beste kan worden georganiseerd, met kwaliteit, veiligheid en continuïteit als uitgangspunten.
- We starten met voorbereiding voor de toekomstvisie voor zwembad Zegenwerp. Met een bouwkundig onderzoek brengen we de technische staat van het zwembad in beeld als basis voor de toekomstvisie.
- Afronden van het vooronderzoek voor sportpark Zegenwerp en bepalen van de vervolgstappen waaronder het uitwerken van de diverse scenario's. Het sportpark en het zwembad worden als afzonderlijke opdrachten opgepakt.
- Planvorming voor sporthal De Run met een bouwstart in 2030 als voorgesteld planningsuitgangspunt. We actualiseren de projectplanning en brengen de maatregelen voor veilig gebruik tot aan de nieuwbouw in beeld.
- Renovatie van sporthal Theereheide in combinatie met nieuwbouw Elde College.
- Huisvestingsvraagstuk van Scouting Berlicum oplossen. We onderzoeken de locatie en werken een huisvestingsvoorstel uit.
- Uitwerken van de toekomstvisie voor de Beekvlietboerderij, met aandacht voor het gebouw, gebruik, erfgoed en beheer. De betrokken stichtingen werken de bedrijfsvoering en scenario's uit. De gemeente toetst deze en stemt af met de betrokken partijen. We pakken dit projectmatig op.
- Het oplossen van ruimtegebrek op de basisscholen waar dit speelt.
- Planuitwerking voor de nieuwbouw van basisschool De Bolster en Kentalis DSH in een inclusieve setting.
- Onderzoek naar nieuwbouw of renovatie van de Herman Jozefschool in Middelrode.
- Het in kaart brengen van een betere huisvesting van de basisscholen in Berlicum.

Hoe kunnen we dat meten?

Uitvoering van het IHP is concreet meetbaar door het vastgestelde plan af te zetten tegen de gerealiseerde doelen uit het plan. Hetzelfde geldt voor de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed.

Bij sportaccommodaties is de intensiteit van het gebruik onderdeel van de beleidsvorming, dat geldt ook voor de gemeenschapshuizen, waar onder andere wordt gekeken naar bereik, doelgroepen, governance en exploitatie.

Elk kwartaal bespreken we de voortgang en knelpunten binnen onze portefeuille maatschappelijk vastgoed en sturen we bij waar nodig. Ook bewaken we dat de afgesproken projectresultaten volgens planning worden behaald en vervolgbesluiten op tijd worden genomen.

Openbare ruimte, verkeer en mobiliteit

Wat willen we bereiken?

Grip op de openbare ruimte: Van beheerplannen naar integrale sturing

Een veilige, duurzame en kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte vraagt om strakke regie, een slimme inzet van middelen en maximale onderlinge afstemming. Om deze ambitie waar te maken, werken we momenteel intensief aan de implementatie van de Integrale Meerjarenplanning Openbare Ruimte (IMOR).

Met IMOR stappen we definitief af van sectoraal beheer en kiezen we voor een gebiedsgerichte, integrale aanpak. Het doel is helder: meer maatschappelijke output en kwaliteit realiseren met minder/dezelfde financiële middelen en ambtelijke capaciteit, terwijl we werk met werk maken en hinder voor onze inwoners tot een minimum beperken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Ambitie en Doelstellingen IMOR

Met de uitrol van IMOR sturen we vanaf de tweede helft van 2027 op vier pijlers:

- **Financiële grip en efficiëntie:** Door onderhouds- en investeringsopgaven (zoals riolering, wegen, groen, kunstwerken en mobiliteit) slimmer te koppelen, zetten we de beschikbare middelen doelmatiger in. Dit doen we niet alleen vanuit het beheer, maar voor alle ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving.
- **Capaciteits- en formatiebeheersing:** We krijgen beter zicht op de benodigde ambtelijke en externe capaciteit over meerdere jaren. Dit voorkomt piekbelasting en maakt een realistischere planning mogelijk. Op die manier kunnen we het werk dat we onszelf voornemen te doen ook beter uitvoeren.
- **Voortgang en regie:** Eén centrale meerjarenplanning geeft direct inzicht in de status, afhankelijkheden en risico's van alle lopende en geplande projecten binnen het fysiek domein.
- **Maximale integraliteit en betere bestuurlijke besluitvorming:** We combineren opgaven tijdig aan de voorkant. Daarmee voorkomen we versnippering en benutten we koppelkansen. Ook voorkomen we dat een straat binnen korte tijd meerdere keren wordt opgebroken. Maatschappelijke doelen, zoals klimaatadaptatie en energietransitie, nemen we daarbij direct mee. Hierdoor ontstaat duidelijke bestuurlijke/politieke richting.

Planning en tussentijdse voortgang (2026 – 2027)

Om te komen tot een gedegen en betrouwbare IMOR-systematiek zetten we tot de zomer van 2027 in op een zorgvuldige implementatie, zonder dat de actuele projectuitvoering stil komt te liggen.

Fase 1: Data-optimalisatie en Actualisatie Beheerplannen (Q2 2026 – Q2 2027)

De kwaliteit van de output staat of valt met de kwaliteit van de data. Momenteel schonen we alle beheerdatastromen op en zorgen dat deze actueel zijn. Verder actualiseren we de sectorale beheerplannen. Dit vormt het betrouwbare fundament onder de nieuwe meerjarenplanning.

Fase 2: Start IMOR-systematiek (Q3 2027)

Streven is om in de zomer van 2027 met de IMOR-systematiek en de bijbehorende werkwijze officieel van start te gaan. Vanaf dat moment vindt de volledige cyclus van programmering, budgettering en capaciteitsallocatie integraal plaats. Dit betekent dat de eerste programmering wordt opgenomen in de Begroting 2028, die volgend jaar aan uw raad ter besluitvorming wordt voorgelegd. De programmering wordt vervolgens vanaf 2028 in de praktijk gebracht.

Fase 3: Continuïteit en 'werk met werk' (Heden – Q3 2027)

In de tussenliggende periode stagneert de uitvoering niet. Lopende en voorbereidende projecten worden met kracht voortgezet. Waar mogelijk passen we de principes van werk met werk maken nu al toe, waarbij integraliteit, transparantie en zorgvuldige afweging van belangen de vaste norm zijn.

Financiële doorkijk en rendement

De investering in de voorbereiding van IMOR (opschonen data, inrichting planningstool/methodiek) levert direct een duurzaam rendement op voor de **gemeentelijke begroting**:

- **Direct inzicht in financiële (on)onmogelijkheden:** Goede beheerplannen bieden een betrouwbare financiële doorkijk. Ze brengen koppelkansen aan het licht en maken tevens zichtbaar waar ambities en beschikbare middelen niet met elkaar in balans zijn.
- **Beheersing van kapitaallasten en voorzieningen:** Betere spreiding en onderbouwing van investeringskredieten en beheervoorzieningen over de jaren heen.
- **Formatierendement:** Efficiëntere inzet van eigen uren en minder inhuur door een voorspelbare projectenportfolio. Het is daarom wenselijk om structurele inhuur waar mogelijk om te zetten in structurele capaciteit.

Specifieke budgetverzoeken beheer openbare ruimte

Vervanging Abelen Vughterweg (Halder)

Langs de Vughterweg ter hoogte van Halder staan circa 80 populieren (Abelen) uit 1965. Uit inspecties blijkt dat de bomen vitaal zijn, maar door hun leeftijd en natuurlijke groeivorm ontstaan steeds vaker zwaar overhangende takken en kroonvervorming. De bomen zijn in 2023 al fors opgekroond om de verkeersveiligheid te waarborgen. Inmiddels is opnieuw sprake van laaghangende takken en een toenemend risico op takbreuk boven een drukke verkeersroute. Vanuit boombeheer is vastgesteld dat niets doen geen verantwoord alternatief is. Voorgesteld wordt een gefaseerde vervanging van de abelen door een nieuwe, klimaatbestendige en soortenrijke laanstructuur met meer aandacht voor biodiversiteit en landschappelijke kwaliteit. Op korte termijn worden veiligheidsmaatregelen getroffen door gericht te snoeien waar direct gevaar voor de verkeersveiligheid aanwezig is. Tegelijkertijd wordt een duurzame oplossing voorbereid.

Voor de voorbereiding en participatie van de vervanging van de abelen langs de Vughterweg stellen we een budget beschikbaar.

Hoe kunnen we dat meten?

Een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten, bewegen en verblijven, met minder verkeersknelpunten, betere toegankelijkheid en een grotere klimaatbestendigheid van de dorpen.

Veiligere verkeerssituaties, betere bereikbaarheid van voorzieningen en dorpen, meer ruimte voor lopen en fietsen, een aantrekkelijkere leefomgeving en versterking van sociale cohesie.

Het aantal verkeersslachtoffers structureel terugbrengen, met als uiteindelijke ambitie nul verkeersslachtoffers. Dit meten we door het aantal geregistreerde verkeersslachtoffers per jaar.

Regulier werk

De afbeelding hierboven geeft een indicatie van de vaste werkzaamheden die we uitvoeren binnen het programma Leefomgeving.

Dit kost het

Leefomgeving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Wonen en bouwen	3.997	2.809	2.738	1.231	1.267	1.305
Voorzieningen, Vastgoed en MFA's	2.010	3.065	2.376	2.036	2.054	2.054
Openbare ruimte, verkeer en mobiliteit	279	249	251	178	180	182
Totaal baten	6.286	6.123	5.365	3.444	3.501	3.541
Wonen en bouwen	6.920	7.458	8.269	6.751	6.859	6.887
Voorzieningen, Vastgoed en MFA's	8.967	11.575	9.875	9.719	10.086	10.218
Openbare ruimte, verkeer en mobiliteit	6.325	5.996	6.478	6.824	6.905	7.272
Totaal lasten	22.212	25.029	24.622	23.294	23.850	24.377
Saldo van baten en lasten voor bestemming resultaat	-15.926	-18.906	-19.257	-19.850	-20.349	-20.837
Onttrekkingen aan reserves	1.586	2.555	1.196	1.095	1.219	1.393
Stortingen in reserves	984	1.524	1.965	175	394	394
Mutaties reserves	602	1.032	-770	920	825	999
Saldo van baten en lasten na bestemming resultaat	-15.324	-17.874	-20.027	-18.929	-19.524	-19.838
Ontwikkeling begroting			-2.153			

Ten opzichte van de begroting 2026 stijgt het nadelige resultaat op dit programma met € 2.153.000. De ontwikkelingen met een afwijking van meer dan € 25.000 zijn onder andere:

- Wonen en ruimtelijke ontwikkeling: De legesopbrengsten worden structureel neerwaarts bijgesteld met € 256.700. Deze aanpassing sluit aan bij de actuele verwachtingen ten aanzien van de legesinkomsten en zorgt voor een realistischer begrotingsbeeld voor de komende jaren.
- Voor de uitvoering van het omgevingsprogramma Duurzaamheid wordt in 2027 een budget van € 50.000 beschikbaar gesteld.
- Daarnaast wordt € 90.000 ingezet voor gebiedsontwikkeling, gedekt uit de reserve woningbouw. Voor het kostendekkend realiseren van woningbouwprojecten wordt aanvullend € 50.000 geraamd. Met deze middelen geven we uitvoering aan de ambities op het gebied van duurzaamheid, gebiedsontwikkeling en woningbouw en dragen we bij aan een toekomstbestendige inrichting van de gemeente.

- **Onderwijshuisvesting:** De inkomsten vallen in 2027 circa € 1,27 miljoen lager uit dan in 2026. De belangrijkste oorzaak is dat er minder onttrokken wordt uit de reserve onderwijshuisvesting. Waar in 2026 nog bijna € 1,7 miljoen aan de reserve werd onttrokken voor de Bolster en het Elde College, resteert in 2027 een beperkte onttrekking.
- **Beleid onroerend goed:** In 2027 verwacht de gemeente € 375.000 aan incidentele inkomsten uit de verkoop van diverse gemeentelijke gronden, waaronder een perceel aan de Veldstraat en grond aan het Diepven/Zandstraat.
- **Buitsportaccommodaties:** De lagere uitgaven worden voornamelijk veroorzaakt door het uitstellen van onderhoudswerkzaamheden aan DD Jacobskamp. Hierdoor ontstaat in 2027 een financieel voordeel, maar dit betreft naar verwachting een tijdelijke verschuiving van kosten naar toekomstige jaren.

De overige afwijkingen bestaan uit afwijkingen kleiner dan € 25.000, prijsindexering, kapitaallasten, bijdrage MGD, administratieve mutaties en incidentele budgetten.

Investeringsen

Investeringsen programma Leefomgeving (x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
begrote investeringen:				
Vorbereiding nieuwbouw KC De Bolster	400	0	0	0
Nieuwbouw Elde College	5.430	4.680	0	0
Investeringsen OG, voor openbare dienst	0	0	0	27
Investeringsen OG, niet voor openbare dienst	0	29	0	0
Verbouwing gemeentehuis/Meander	35	18	0	0
Sporthal De Run	0	0	0	0
Renovatie-verduurzaming Sporthal Theereheide	2.575	2.375	0	0
Investeringsen binnensport, vervangingsonderhoud	962	0	134	410
Investeringsen buitensport, vervangingsonderhoud	0	85	0	246
Investeringsen wegbeheer 2026-2030 10 jaar	922	940	959	978
Investeringsen wegbeheer 2026-2030 15 jaar	549	560	571	582
Investeringsen wegbeheer 2026-2030 40 jaar	31	32	32	33
Investeringsen wegbeheer 2026-2030 inhaalactie 15jr	248	253	258	263
Houten bruggen (beheerplan 2025-2029)	35	40	0	455
Herinrichting openbare ruimte Centrum SMG	900	0	0	0
Vervanging armaturen openbare verlichting	82	0	0	0
Vervanging masten openbare verlichting	166	0	0	0

Investerings programma Leefomgeving (x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Bouw- en woonrijp maken OR De Bolster Plus	315	0	0	0
BRM tijdelijke woningen Heidelust	900	0	0	0
voorgenomen investeringen:				
Integraal Meerjarenprogramma Openbare Ruimte	613	613	613	613
Verduurzaming vastgoed (2028 t/m 2031)	0	1.500	1.500	1.500
Verduurzaming maatschappelijk vastgoed	0	0	0	450
Vervanging strooiers en sneeuwschuivers	0	0	0	159
Wegaanpassing bij vervanging riolering	0	0	0	304
Verkeersmaatregelen fase 2 Out Herlaer	0	0	0	66
Investerings sportvelden Pm	Pm	0	0	0
Sporthal De Run Pm	0	Pm	0	0
Meander/gemeentehuis	0	0	1.730	0
Totaal begrote en voorgenomen investeringen	14.162	11.124	5.797	6.085

Ontspanning en economie

Algemene beleidsdoelstelling

Wij versterken de economische vitaliteit, recreatieve aantrekkingskracht en culturele kwaliteit van Sint-Michielsgestel. We bieden ondernemers ruimte om te ondernemen, ondersteunen levendige centra en versterken de verbinding tussen economie, recreatie, toerisme, cultuur, erfgoed en onderwijs. Tegelijk benutten we de kwaliteiten van ons landschap, onze dorpen en onze inwoners om een aantrekkelijk woon-, werk- en verblijfsklimaat te realiseren.

Maatschappelijk effect

Een sterke lokale economie, meer werkgelegenheid en vitale dorpscentra dragen bij aan de leefbaarheid van onze kernen. Inwoners en bezoekers profiteren van aantrekkelijke recreatieve voorzieningen, een rijk cultureel aanbod, een herkenbaar toeristisch profiel en een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving. Hierdoor versterken we sociale samenhang, ondernemersklimaat, trots op de gemeente en de aantrekkingskracht van Sint-Michielsgestel als woon-, werk- en recreatiegemeente.

In het programma Ontspanning en Economie willen we de volgende maatschappelijke effecten realiseren:

- onze maatschappelijke voorzieningen geven ruimte aan de gemeenschappen in onze dorpen en dragen zo bij aan de vitaliteit en leefbaarheid in de dorpen;
- we hebben een vitale lokale economie met een goed ondernemers- en vestigingsklimaat in de dorpen;
- het buitengebied geeft ruimte voor recreatie en ontspanning en samen met de dorpen maakt het van onze gemeente een aantrekkelijke bestemming voor (dag)recreatie.

Onderwerpen

Het programma Ontspanning en economie bestaat uit de volgende onderwerpen:

- Recreatie, toerisme, kunst, cultuur en erfgoed
- Economie

Recreatie, toerisme, kunst, cultuur en erfgoed

Wat willen we bereiken?

Wij bouwen verder aan de positionering van Sint-Michielsgestel als aantrekkelijke recreatiegemeente. We versterken recreatieve routes, ontwikkelen het merk Goed Gestel verder door en benutten de kwaliteiten van natuur, landschap, erfgoed en cultuur. Door samenwerking met regionale partners vergroten we onze zichtbaarheid en aantrekkingskracht voor inwoners, bezoekers en ondernemers.

Wat gaan we daarvoor doen?

Recreatie en Toerisme

In 2027 zetten we verdere stappen in het versterken van het toeristisch-recreatief aanbod in de gemeente Sint-Michielsgestel. Een belangrijke mijlpaal is de realisatie van de aanlegsteiger nabij het centrum, in samenwerking met Waterschap De Dommel. Dit project onderstreept de rol van de Dommel als verbindende en recreatieve drager binnen de gemeente.

Het toeristisch platform Goed Gestel wordt in 2027 verder doorontwikkeld. We investeren gericht in de zichtbaarheid en vindbaarheid via social media en versterken het beheer en de doorontwikkeling van de website. Daarnaast zetten we nadrukkelijk in op fysieke communicatiemiddelen, zodat bezoekers en inwoners ook offline beter geïnformeerd en geïnspireerd worden.

We bouwen de samenwerking met omliggende gemeenten verder uit. Dit krijgt onder meer vorm binnen de toeristische regionale samenwerking Noordoost-Brabant, waar we gezamenlijk werken aan projecten die het toeristisch profiel van de regio en de gemeente versterken. De Regioboost, die eind 2026 is gestart, wordt in 2027 verder geïmplementeerd.

Tot slot blijven we investeren in de kwaliteit van het recreatief netwerk. Bestaande wandel- en fietsroutes worden waar nodig geoptimaliseerd en uitgebreid, met aandacht voor beleving, spreiding en aansluiting op regionale routes.

Kunst, cultuur en bibliotheekwerk

In 2027 zet de gemeente in op het verder versterken van de culturele infrastructuur, het bevorderen van cultuureducatie en het vergroten van het cultuuraanbod voor een breed publiek, zowel binnen het onderwijs als in de vrije tijd. Kunst in de openbare ruimte wordt onderhouden en waar nodig gerestaureerd. Daarnaast wordt een nieuw kunstwerk gerealiseerd dat zichtbaar en toegankelijk is voor inwoners, toeristen en recreanten. Kunst en cultuur blijven daarmee een verbindende kracht binnen de gemeente.

Aandachtspunten in 2027 zijn:

- Binnen het Cultuurakkoord geven we vervolg aan het versterken van de culturele infrastructuur en de samenwerking tussen professionele en vrijwillige cultuuraanbieders, om de deelname aan en het bereik van kunst en cultuur te vergroten.
- We zetten het project met Elmo Vermijs voort om een nieuw kunstwerk te realiseren.
- We zoeken naar een geschikte locatie voor de herplaatsing van het kunstwerk Décors.
- Samen met betrokken partners werken we integraal toe naar de viering van het 400-jarig jubileum van de Linie 1629 in 2029.
- Met Bibliotheek Sint-Michielsgestel en Bibliotheek Den Dungen continueren we de samenwerking, met speciale aandacht voor het opstellen van een regionaal meerjarenplan voor het bibliotheekwerk.

Erfgoed

In 2027 blijft de gemeente inzetten op het borgen en versterken van de erfgoedwaarden, waaronder archeologie, monumenten en cultuurhistorie. Naast het reguliere werk waaronder advisering erfgoed bij ruimtelijke opgaven, zijn er onder andere de volgende projecten:

- Actualiseren en toegankelijk maken erfgoedregister
- Actualiseren archeologische verwachtings- en beleidskaarten
- De samenwerking binnen de Zuiderwaterlinie en de Linie 1629 wordt verder versterkt. We streven naar een gezamenlijke koers met de vier betrokken gemeenten voor het jubileumjaar 2029.

Sport

Sport, bewegen en verenigingsleven vormen een belangrijke basis voor ontmoeting, gezondheid en sociale samenhang. Wij ondersteunen verenigingen en vrijwilligersorganisaties, ontwikkelen nieuw sportbeleid en investeren in toekomstbestendige accommodaties. Daarbij stimuleren we een toegankelijk, veilig en inclusief sport- en beweegaanbod voor alle inwoners.

Economie

Wat willen we bereiken?

We versterken de samenwerking met ondernemers, investeren in aantrekkelijke centra en zorgen voor passende ruimte voor bestaande en nieuwe bedrijven. Daarbij benutten we kansen die voortkomen uit de regionale economische ontwikkeling.

Wat gaan we daarvoor doen?

Vanuit het Rijk zijn in 2025 SPUK-gelden toegekend voor begeleiding om de organisatiegraad op bedrijventerreinen te verbeteren. Deze inzet geldt voor de periode van drie jaar met wellicht een verlenging. Hiervoor kwamen 't Schild in Den Dungen en Venkant in Sint-Michielsgestel voor in aanmerking. In 2027 gaan we verder met 't Schild en wordt Venkant vervangen door een ander bedrijventerrein, omdat is gebleken dat daarvoor onvoldoende belangstelling bestaat.

De gebiedspaspoorten zijn opgeleverd. Met de output gaan we aan de slag op o.a. 't Schild en we gaan deze en andere beschikbare info gebruiken om de vertaalslag te maken naar toekomstbestendige bedrijventerreinen.

De ondernemersfondsen evalueren de reclamebelasting in het najaar van 2026, afhankelijk van deze uitkomsten bepalen we het vervolg.

We spelen een actieve rol binnen de regionale samenwerking RNOB in de betreffende werk- en kopgroepen Economie. Daarnaast kijken we wat de mogelijkheden zijn om de samenwerking met buurgemeenten en aangrenzende regio's verder uit te breiden.

Regulier werk

De afbeelding hierboven geeft een indicatie van de vaste werkzaamheden die we uitvoeren binnen het programma Ontspanning en economie.

Dit kost het

Ontspanning en Economie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Recreatie & Toerisme	66	166	66	66	41	41
Economie	14	14	14	15	15	15
Totaal baten	81	181	81	81	56	56
Recreatie & Toerisme	1.217	1.643	1.503	1.487	1.448	1.460
Economie	504	628	546	551	563	577
Totaal lasten	1.721	2.271	2.048	2.038	2.012	2.036
Saldo van baten en lasten voor bestemming resultaat	-1.640	-2.090	-1.968	-1.957	-1.955	-1.980
Onttrekkingen aan reserves	53	188	21	21	17	5
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	53	188	21	21	17	5
Saldo van baten en lasten na bestemming resultaat	-1.588	-1.902	-1.947	-1.936	-1.938	-1.975
Ontwikkeling begroting			-45			

Ten opzichte van de begroting 2026 stijgt het nadelige resultaat op dit programma met € 45.000. De ontwikkelingen met een afwijking van meer dan € 25.000 zijn onder andere:

- **Economie:** In de begroting 2027 worden extra middelen ingezet voor het versterken van het ondernemersklimaat en het toekomstbestendig maken van het centrum en de markt. Daartegenover staat het vrijvallen van een eerder ingeboekte onderuitputting die als dekking diende voor het begrotingstekort. De wijziging voor de inzet van de marktmeester is beperkt en heeft geen noemenswaardige financiële impact. Hierdoor wordt gericht geïnvesteerd in economische vitaliteit en de kwaliteit van het centrumgebied.
- **Recreatie en toerisme:** Voor de actualisatie en doorontwikkeling van waardenkaarten wordt in 2027 en 2028 jaarlijks € 20.000 beschikbaar gesteld. De waardenkaarten ondersteunen de afweging van cultuurhistorische, landschappelijke en erfgoedwaarden bij ruimtelijke ontwikkelingen en beleidskeuzes.

De overige afwijkingen bestaan uit afwijkingen kleiner dan € 25.000, prijsindexering, kapitaallasten, bijdrage MGD, administratieve mutaties en incidentele budgetten.

Investerings

Investerings programma Ontspanning en Economie (x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
begrote investeringen:				
Investerings monumenten, vervangingsonderhoud	42	0	0	0
Investerings gemeenschapshuizen vervangingsonderhoud	35	72	0	0
Totaal begrote investeringen	77	72	0	0

Ruimtegevend bestuur

Algemene beleidsdoelstelling

Het programma Ruimtegevend Bestuur richt zich op een zichtbaar, benaderbaar en daadkrachtig gemeentebestuur. We luisteren naar inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties en vertalen signalen naar heldere keuzes en concrete resultaten. Daarbij bieden we ruimte aan initiatieven vanuit het principe *'ja, mits'*. Communicatie en participatie zijn belangrijk: we betrekken inwoners vroegtijdig bij plannen en we zijn duidelijk over rollen, belangenafwegingen en mogelijkheden.

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor prettig wonen, werken en leven. Daarom zetten we in op veilige, leefbare en weerbare dorpen. Samen met inwoners, ondernemers, verenigingen, politie en andere partners voorkomen en bestrijden we criminaliteit en ondermijning. We treden zichtbaar en daadkrachtig op bij misstanden, volgen signalen snel op en versterken de weerbaarheid van onze samenleving.

Vanuit MijnGemeenteDichtbij werken we samen met de gemeente Boxtel aan betrouwbare, toegankelijke en nabije dienstverlening. We benutten de voordelen van samenwerking waar dat meerwaarde biedt en kiezen voor een lokale aanpak als dat beter aansluit bij de behoeften van onze inwoners. Daarnaast werken we samen met regionale partners aan maatschappelijke opgaven.

Door stijgende kosten en onzekerheden vanuit het Rijk zijn scherpe keuzes nodig. Nieuwe ambities uit het bestuursakkoord voeren we daarom gefaseerd uit. Waar mogelijk vangen we nieuwe werkzaamheden op binnen bestaande budgetten en capaciteit door werkwijzen te vereenvoudigen, prioriteiten te heroverwegen en minder effectieve activiteiten af te bouwen. Zo houden we de begroting structureel in evenwicht en blijft ruimte beschikbaar voor de belangrijkste maatschappelijke opgaven.

Maatschappelijk effect

Met dit programma willen wij bereiken dat:

- inwoners het gemeentebestuur als zichtbaar, toegankelijk en daadkrachtig ervaren;
- inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties actief kunnen meedenken en meedoen bij de ontwikkeling van beleid en projecten;
- de gemeentelijke dienstverlening betrouwbaar, toegankelijk en dichtbij is;
- we zorgen voor veilige, leefbare en weerbare dorpen door criminaliteit en ondermijning actief tegen te gaan, zichtbaar te handhaven en de weerbaarheid te vergroten;
- de ambtelijke organisatie effectief samenwerkt binnen MijnGemeenteDichtbij én tegelijkertijd voldoende ruimte houdt voor lokaal maatwerk;
- de gemeente financieel gezond blijft door scherpe keuzes te maken, prioriteiten te stellen of te faseren en beschikbare middelen doelmatig in te zetten.

Onderwerpen

Het programma Ruimtegevend bestuur bestaat uit de volgende onderwerpen:

- Veiligheid:
Aanpak van criminaliteit en ondermijning, zichtbare handhaving en veilige leefbare dorpen.
- Participatie:
Een bestuur dat luistert, zichtbaar aanwezig is in de dorpen en inwoners actief betreft bij besluitvorming.
- Bedrijfsvoering:
Een toekomstbestendige gemeente met gezonde financiën en duidelijke keuzes binnen beschikbare middelen.

Veiligheid

Wat willen we bereiken?

We willen dat inwoners zich veilig voelen in hun dorp en vertrouwen hebben in de overheid. Daarom werken we aan veilige, leefbare en weerbare gemeenschappen waarin criminaliteit, ondermijning en overlast geen ruimte krijgen. We versterken de samenwerking tussen inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en veiligheidspartners en zorgen ervoor dat signalen van onveiligheid snel worden opgepakt.

Wat gaan we daarvoor doen?

We geven uitvoering aan het integraal veiligheidsbeleid en werken daarbij nauw samen met politie, Openbaar Ministerie, Veiligheidsregio Brabant-Noord, het RIEC en andere partners.

We zorgen voor zichtbare handhaving in de dorpen en pakken overlast en overtredingen daadkrachtig aan. We stimuleren inwoners en ondernemers om signalen van criminaliteit en onveiligheid te melden en vergroten de bewustwording over ondermijning, digitale criminaliteit en weerbaarheid.

Weerbare samenleving en crisisbestendigheid

We stellen een plan op voor het versterken van de fysieke en sociale weerbaarheid van Sint-Michielsgestel. Met als doel om binnen drie jaar te beschikken over een sterk lokaal netwerk waarin inwoners, organisaties en partners weten wat te doen tijdens een crisissituatie.

Zorg & Veiligheid

De werkzaamheden binnen Zorg & Veiligheid nemen zowel in omvang (casuïstiek) als in complexiteit de afgelopen jaren toe. Om “in control” te kunnen blijven zetten we onder meer flink in op zorg- en veiligheidscasuïstiek zoals psychosociale problematiek, nazorg ex-gedetineerden, huiselijk geweld (huisverboden) en jeugdcriminaliteit. We verbinden verschillende partijen en sturen op een integrale aanpak.

Om uitvoering te kunnen blijven geven aan de benodigde proces- en casusregie en de continuïteit van onze dienstverlening te borgen is aanvullende personele capaciteit vereist. Daarom wordt een uitbreiding van 1,26 fte voorgesteld. Op basis van de reguliere verdeelsleutel wordt 44% van de hiermee gemoeide kosten toegerekend aan gemeente Sint-Michielsgestel.

Hoe kunnen we dat meten?

Aan het einde van deze bestuursperiode scoort gemeente Sint-Michielsgestel beter op de veiligheidsindex dan in 2025.

Dit meten we via "waar staat je gemeente.nl", dashboard Veiligheid, Veilige woon- en leefomgeving; Leefbaarheid. Deze bedraagt momenteel 0,0787 (afwijking van het landelijk gemiddelde).

Voor analyse en duiding van deze ontwikkeling kijken we naar de overige data vermeld in deze rapportage.

Participatie

Wat willen we bereiken?

We willen een gemeente zijn die dichtbij inwoners staat. We betrekken inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties actief bij de ontwikkeling van beleid en plannen. Participatie is daarbij geen vrijblijvende inspraak, maar een transparant proces dat leidt tot betere besluiten, meer draagvlak en meer vertrouwen tussen overheid en samenleving. We stimuleren initiatieven vanuit de samenleving en werken vanuit het principe "Zien, Luisteren, Doen" en "Ja, mits".

Met onze communicatie willen we inwoners goed informeren over gemeentelijke plannen, keuzes en resultaten. We maken zichtbaar wat de gemeente doet, luisteren actief naar signalen uit de samenleving en zorgen voor duidelijke terugkoppeling. Dat doen we via online en offline kanalen.

Daarnaast gaan we het uitdaagrecht verder ontwikkelen als instrument om maatschappelijke initiatieven te stimuleren. Vanaf 2027 ligt de nadruk op het vergroten van de bekendheid van het uitdaagrecht, zodat inwoners en organisaties weten welke mogelijkheden er zijn en hoe zij hiervan gebruik kunnen maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

We betrekken inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties tijdig bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van onze projecten en nieuw beleid. We communiceren duidelijk over het participatieproces, de invloed die inwoners hebben en de afweging van belangen. Hoe we dit doen leggen we vast in een participatieplan. Na afloop evalueren we het proces en betrekken hierbij ook de reacties van deelnemers.

We integreren digitale participatie in onze gemeentelijke website zodat inwoners alle informatie op één plek kunnen vinden.

We geven ruimte aan initiatieven van inwoners en ondersteunen met middelen en capaciteit. We zoeken actief het gesprek op met inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en vrijwilligers.

We voeren een gerichte communicatieaanpak uit om inwoners, verenigingen en maatschappelijke organisaties te informeren over het uitdaagrecht. We bieden informatie en ondersteuning aan initiatiefnemers die een idee of voorstel willen indienen.

Hoe kunnen we dat meten?

We monitoren het aantal participatietrajecten en ondersteunde initiatieven en meten periodiek de tevredenheid van deelnemers over participatietrajecten.

We houden bij hoeveel verzoeken er zijn ingediend in het kader van het uitdaagrecht en wat er wel of niet wordt uitgevoerd.

Bedrijfsvoering

Wat willen we bereiken?

Huisvesting

In 2027 worden de plannen voor de verbouwing en herinrichting van het gemeentehuis van Sint-Michielsgestel, inclusief het MFA-gedeelte Meander, verder uitgewerkt. Daarmee ontstaat een helder beeld van de toekomstige huisvesting van zowel de MFA als MijnGemeenteDichtbij, de benodigde aanpassingen aan het gebouw en de bijbehorende financiële impact. Daarbij wordt ook gekeken naar de functies en het gebruik van Meander en de samenhang met het gemeentehuis. Op basis hiervan kunnen in 2027 keuzes worden gemaakt over de verdere uitwerking en uitvoering van de plannen.

Hiermee wordt toegewerkt naar een toekomstbestendig, duurzaam en passend gebouw voor zowel de gemeentelijke organisatie en dienstverlening als de functies binnen Meander.

Financiën

Wij willen een financieel gezonde en weerbare gemeente blijven, die haar maatschappelijke opgaven kan realiseren en voorzieningen op peil houdt, ook in een financieel onzekere omgeving.

Regionale samenwerking

Wij willen door sterke regionale samenwerking onze belangen effectief behartigen, maatschappelijke opgaven gezamenlijk aanpakken en kansen benutten die bijdragen aan de ontwikkeling van Sint-Michielsgestel.

Internationale samenwerking

De samenwerking tussen Sint-Michielsgestel en de Poolse gemeente Buk bestaat al meer dan 35 jaar. Zowel bestuurlijk als via de Stichting Sint-Michielsgestel-Buk is afgelopen jaren ingezet op een verbreding en verdieping van de bestaande samenwerking op het gebied van brandpreventie, sport- en verenigingsleven. We zien onder meer mogelijkheden op het gebied van kennisuitwisseling, economie en duurzaamheid waarvan beide gemeenten profijt kunnen hebben.

Ambtelijke organisatie

Wij willen beschikken over een professionele, wendbare en toekomstbestendige organisatie die inwoners, bestuur en samenleving optimaal ondersteunt en inspeelt op veranderende omstandigheden.

Dienstverlening

We willen kwalitatief goede dienstverlening die dichtbij en herkenbaar is voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Daarbij benutten we de voordelen van de samenwerking binnen MijnGemeenteDichtbij, maar houden we oog voor wat lokaal nodig is. Waar een lokale aanpak de kwaliteit, herkenbaarheid en slagkracht van onze dienstverlening versterkt, kiezen we bewust voor nabijheid.

Bij vragen en initiatieven stellen we de inwoner, ondernemer of maatschappelijke organisatie centraal en denken we vanuit mogelijkheden. Vanuit het 'Ja, mits'-principe kijken we hoe initiatieven wél gerealiseerd kunnen worden. Medewerkers krijgen daarbij ruimte en vertrouwen om verantwoordelijkheid te nemen en initiatief te tonen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Financiën

We sturen op een structureel sluitende begroting en een gezond meerjarenperspectief. Daarbij bewaken we voortdurend de balans tussen onze ambities en de beschikbare middelen. Financiële

risico's brengen we tijdig in beeld, zodat waar nodig passende maatregelen kunnen worden getroffen. Daarnaast benutten we actief subsidiemogelijkheden en andere externe financieringsbronnen om onze doelen te realiseren. Wanneer de financiële situatie daarom vraagt, maken we bewuste keuzes en stellen we prioriteiten, zodat de financiële positie van de organisatie duurzaam gezond blijft.

Regionale samenwerking

We nemen actief deel aan regionale samenwerkingsverbanden en gemeenschappelijke regelingen om gezamenlijke maatschappelijke en bestuurlijke opgaven effectief aan te pakken. Daarbij zorgen we voor een duidelijke vertegenwoordiging van de belangen van Sint-Michielsgestel in regionale besluitvorming. Samen met gemeenten, maatschappelijke organisaties, ondernemers en andere partners werken we aan vraagstukken die de gemeentegrenzen overstijgen. Door optimaal gebruik te maken van regionale kennis, netwerken en middelen vergroten we onze slagkracht en realiseren we gemeentelijke doelstellingen effectiever. Daarnaast versterken we de verbinding tussen regionale ontwikkelingen en lokale opgaven, zodat kansen en uitdagingen uit de regio goed aansluiten bij de behoeften van onze inwoners, ondernemers en organisaties.

Internationale samenwerking

Na de viering van 35 jaar vriendschapsband, zetten we de samenwerking met de gemeente Buk (Polen) voort. We doen dit via bestaande (uitwisseling scouts, jeugdvoetbaltoernooien) en nieuwe activiteiten.

Om de internationale samenwerking te bestendigen vragen we een structureel jaarbudget van € 12.500 (met jaarlijkse inflatiecorrectie). Het is de intentie om de Stichting Sint-Michielsgestel-Buk nauw te betrekken bij de samenwerking met Buk en de stichting een subsidie te verstrekken voor de kosten die zij maakt.

Ambtelijke organisatie

We investeren in de ontwikkeling, vitaliteit en duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers, zodat zij optimaal kunnen blijven bijdragen aan de gemeentelijke opgaven. Tegelijkertijd werken we aan het versterken van onze positie als aantrekkelijke werkgever, door o.a. de lancering van JongMGD, het netwerk voor en door jonge ambtenaren. Hiermee kunnen we talent aantrekken en behouden. Waar mogelijk verbeteren we onze processen en dienstverlening om efficiënter en effectiever te werken.

Binnen de organisatie stimuleren we samenwerking, innovatie en kennisdeling, zodat we van elkaar leren en gezamenlijk betere resultaten behalen. Daarnaast zorgen we voor voldoende capaciteit en de juiste expertise om de bestuurlijke ambities te ondersteunen en succesvol te realiseren.

Dienstverlening

Voor de verdere ontwikkeling van onze dienstverlening sluiten we aan bij het uitvoeringsplan Dienstverlening. De pijlers klant centraal, online waar het kan, persoonlijk waar het moet en DNA van de dienstverlener vormen hiervoor de gezamenlijke basis.

Binnen die gezamenlijke aanpak leggen we voor Sint-Michielsgestel het accent op lokale nabijheid en herkenbaarheid. We benutten de schaalvoordelen van MijnGemeenteDichtbij waar die waarde toevoegen en bekijken waar beleids- en uitvoeringsprocessen dichterbij inwoners kunnen worden georganiseerd. We werken vanuit het 'Ja, mits'-principe en stimuleren medewerkers om vanuit hun professionele ruimte mee te denken met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

We ontwikkelen onze digitale dienstverlening verder, zonder persoonlijk contact uit het oog te verliezen. Met dienstverleningsonderzoeken en signalen uit de lokale samenleving brengen we

verbeterpunten in beeld en gebruiken we deze om de kwaliteit van onze dienstverlening gericht te verbeteren.

Om dit te realiseren is een uitbreiding van de formatie met 0,55 fte nodig. Dit om een dedicated team dienstverlening te kunnen completeren. De kosten hiervan worden op basis van de reguliere verdeelsleutel voor 44% aan de gemeente Sint-Michielsgestel toegekend.

Hoe kunnen we dat meten?

Financiën

We zorgen voor een structureel sluitende begroting en meerjarenraming.

Dienstverlening

We volgen de ontwikkeling van onze dienstverlening aan de hand van dienstverleningsonderzoeken. Daarbij kijken we naar hoe inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de kwaliteit, toegankelijkheid, bereikbaarheid en nabijheid van onze dienstverlening ervaren.

Daarnaast gebruiken we signalen, klachten, complimenten en andere feedback om verbeterpunten te signaleren en onze dienstverlening verder te ontwikkelen.

Regulierend werk

De afbeelding hierboven geeft een indicatie van de vaste werkzaamheden die we uitvoeren binnen het programma Ruimtegevend bestuur.

Dit kost het

Ruimtegevend Bestuur (bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Veiligheid	18	14	14	14	14	14
Participatie	42	0	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	70.604	71.576	76.176	72.486	73.340	76.011
Totaal baten	70.664	71.589	76.190	72.500	73.354	76.025
Veiligheid	3.317	3.620	3.766	3.845	3.947	3.978
Participatie	2.037	2.103	2.213	2.130	2.236	2.286
Bedrijfsvoering	6.537	6.810	8.836	6.952	7.000	8.037
Totaal lasten	11.890	12.533	14.815	12.927	13.183	14.300
Saldo van baten en lasten voor bestemming resultaat	58.774	59.056	61.375	59.573	60.172	61.724
Onttrekkingen aan reserves	2.346	4.490	760	876	201	175
Stortingen in reserves	5.673	3.096	0	0	0	0
Mutaties reserves	-3.327	1.395	760	876	201	175
Saldo van baten en lasten na bestemming resultaat	55.447	60.451	62.136	60.449	60.373	61.899
Ontwikkeling begroting			1.685			

Ten opzichte van de begroting 2026 stijgt het voordelige resultaat op dit programma met € 1.685.000. De ontwikkelingen met een afwijking van meer dan € 25.000 zijn onder andere:

- De algemene uitkering stijgt op basis van de meicirculaire met € 1.926.000.
- De OZB-opbrengsten stijgen als gevolg van indexeringen en areaalontwikkelingen met € 340.000.
- De rentekosten nemen toe met € 257.000 als gevolg van een groeiende financieringsbehoefte.
- Voor programmamanager Weerbare samenleving en beleidsadviseur Zorg & Veiligheid is € 91.000 budget beschikbaar.
- De stelposten voor onder meer prijsindexeringen en areaaluitbreidingen nemen toe met € 152.000.
- De inzet van reserves (resultaatbestemmingen en incidentele overhevelingen uit 2026) neemt per saldo af met € 635.000.

De overige afwijkingen bestaan uit afwijkingen kleiner dan € 25.000, prijsindexering, kapitaallasten, bijdrage MGD, administratieve mutaties en incidentele budgetten.

Paragrafen

Lokale heffingen

Deze paragraaf gaat over alle gemeentelijke heffingen. Hier gaan we ook in op de actuele ontwikkeling rondom het gemeentelijk belastinggebied. Daarbij wordt aandacht besteed aan de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen. Ook de lokale lastendruk en de kwijschelding komen in deze paragraaf aan de orde.

Het beleid algemeen

Bij de lokale heffingen wordt onderscheid gemaakt naar belastingen en rechten.

Bij **belastingen** is er geen directe relatie met een prestatie van de gemeente. De opbrengsten van deze belastingen gebruiken we als algemeen dekkingsmiddel. We blijven de komende jaren onze gemeentelijke belastingen heffen.

De **rechten** bestaan uit bestemmingsheffingen en retributies. Bij rechten is sprake van het leveren van een tegenprestatie door de gemeente. De geraamde opbrengsten mogen niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak. Dat wil zeggen: niet meer dan honderd procent kostendekkend.

Belastingen

De meeste belastingen worden op basis van de door de raad vastgestelde Eerste bestuursrapportage 2026 aangepast met het inflatiepercentage van 2,9% voor het jaar 2027.

Wij kennen de volgende belastingen:

- Onroerendezaakbelastingen (OZB);
- Reclamebelasting;
- Precariobelasting;
- Toeristenbelasting.

Rechten (bestemmingsheffingen en retributies)

De tarieven voor gemeentelijke rechten worden (voor zover de tarieven niet aan een wettelijk maximum zijn verbonden) jaarlijks aangepast en zijn hoogstens kostendekkend.

Wij kennen de volgende rechten:

- Rioolheffing;
- Afvalstoffenheffing;
- Lijkbezorgingsrechten;
- Diverse leges.

In de volgende subparagraaf wordt inzichtelijk gemaakt hoe de tarieven van de heffingen berekend zijn.

Bij de kostendekkende heffingen zijn overzichten geplaatst waaruit blijkt dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden. Verder worden de beleidsuitgangspunten per

belasting/rechtensoort gepresenteerd, de in deze begroting opgenomen opbrengsten en de voorlopige tarieven.

Gelijktijdig met deze begroting stelt de raad bij een apart raadsbesluit de tarieven vast.

Het beleid per belastingsoort

Onroerende zaakbelasting (OZB)

De onroerendezaakbelasting (OZB) vormt een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. De OZB is een algemeen heffings- en dekkingsmiddel waarvoor geen specifieke onderbouwing van de tarieven nodig is. We stellen het tarief van de OZB vast op basis van de WOZ-waarde (Waardering Onroerende Zaken) van alle onroerende zaken. De OZB-tarieven zijn een percentage van deze WOZ-waarde. Met de totale WOZ-waarde en de OZB-tarieven realiseren we de taakstellende inkomsten.

Begroting en inkomsten:

Met deze begroting stellen we de benodigde inkomsten vanuit de OZB vast. Het totaal aan inkomsten laten we op basis van de inflatiecorrectie stijgen met 2,9%. Deze inkomsten zijn leidend voor de definitieve OZB-tarieven.

Voorlopige en definitieve vaststelling:

Bij het vaststellen van deze begroting is de totale WOZ-waarde per 1-1-2026 nog niet bekend. We stellen de OZB-tarieven in de begroting "voorlopig" (te hoog) vast. Zodra de totale WOZ-waarde per 1-1-2026 volledig bekend is, stellen we de tarieven definitief (lager) vast.

WOZ-waarde en tariefbepaling:

De totale WOZ-waarde per 1-1-2026 vormt de basis voor de berekening van de OZB-tarieven 2027. Op basis van de totale WOZ-waarde per 1-1-2026 van alle onroerende zaken in de gemeente en de vastgestelde taakstellende inkomsten, worden de OZB-tarieven via het vaststellen van de gemeentelijke verordening onroerende-zaakbelasting 2027 vastgesteld.

Waardeontwikkeling en OZB-tarief:

De bovenstaande methode van het vaststellen van het OZB-tarief zorgt ervoor dat wanneer de waardeontwikkeling van alle onroerende zaken gelijk is aan de inflatiecorrectie, het OZB-tarief gelijk blijft. Bij een lagere waardeontwikkeling dan de inflatiecorrectie stijgt het OZB-tarief, en bij een hogere waardeontwikkeling daalt het OZB-tarief. Hierdoor zorgen de vastgestelde OZB-tarieven 2027 ervoor dat het totaal aan vastgestelde inkomsten OZB 2027 ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Reclamebelasting

De reclamebelasting is aangemerkt als een algemeen heffings-/dekkingsmiddel. Hiervoor is geen specifieke onderbouwing van de tarieven noodzakelijk.

Op 15 december 2022 heeft de gemeenteraad ingestemd om met ingang van 2023 reclamebelasting in te voeren. Deze belasting brengt Sint-Michielsgestel in rekening bij winkeliers, dienstverleners en horecaondernemers in het afgebakende centrumgebied. De opbrengst komt ten gunste van de centrumfondsen voor de kernen Sint-Michielsgestel/Gemonde en Berlicum.

Er is geen tariefaanpassing voorzien. Eind 2026 vindt een evaluatie plaats.

Precariobelasting

De precariobelasting is aangemerkt als een algemeen heffings-/dekkingsmiddel. Hiervoor is geen specifieke onderbouwing van de tarieven noodzakelijk.

Wij heffen precariobelasting voor het gebruik van standplaatsen op openbare gemeentegrond. Deze belasting leggen wij op aan gebruikers van de openbare ruimte via een tarieventabel, waarbij onder andere de oppervlakte en de duur van plaatsing bepalend zijn. Voor 2027 zijn de tarieven trendmatig met 2,9% verhoogd.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting is aangemerkt als een algemeen heffings-/dekkingsmiddel. Hiervoor is geen specifieke onderbouwing van de tarieven noodzakelijk.

Voor de periode 2027-2030 is een meerjarenplan voor de toeristenbelasting vastgesteld. Hierbij is gekozen voor een jaarlijkse indexatie van 3%, zonder aanvullende tariefsverhogingen. De tarieven ontwikkelen zich als volgt:

Jaar	Hotels/B&B's	Campings	Groepsaccommodaties 0-12 jaar (>10 pers)	Groepsaccommodaties 12-18 jaar (>10 pers)
2027	€ 2,16	€ 1,60	€ 0,26	€ 0,52
2028	€ 2,22	€ 1,65	€ 0,27	€ 0,54
2029	€ 2,29	€ 1,70	€ 0,28	€ 0,56
2030	€ 2,36	€ 1,75	€ 0,29	€ 0,58

Rioolheffing

In de begroting wordt uitgegaan van een verhoging van de tarieven met de inflatiecorrectie. Hiermee wordt een volledige kostendekking gerealiseerd. De dekking bedraagt in het meerjarig perspectief maximaal 100%. Alle lasten en baten worden gebaseerd op de doorrekening van alle onderhoudskosten en investeringsplannen voor een periode van 70 jaren. Het tarief wordt over deze periode berekend, rekening houdende met de indexering en de beschikbare middelen uit de toe- of afgenomen voorziening. Een resultaat in een jaar wordt gestort of onttrokken aan de voorziening Rioleringsplan.

Eind 2025 is het Water en Rioleringsplan door de gemeenteraad vastgesteld. De tariefstelling 2027 is hier voor het eerst op gebaseerd.

Onderbouwing tarieven rioleringsplan (x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Belastingen op huishoudens	1.993	1.621	1.835
Belastingen op producenten	86	536	551
Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	16	29	30
Inkomensoverdrachten - waterschappen	47	0	0
Mutatie voorzieningen	122	1.811	1.727
Overige goederen en diensten	3	-2	-3
Overige kapitaaloverdrachten - overige instellingen en personen	2	0	0
Totaal baten	2.268	3.995	4.140

Onderbouwing tarieven riolering (x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Belastingen	0	0	0
Compensabele BTW	313	1.120	1.012
Ingeleend personeel	136	17	18
Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	43	5	5
Inzet MijnGemeenteDichtbij	611	851	877
Kapitaallasten	394	562	750
Mutatie voorzieningen	0	0	0
Overige goederen en diensten	517	1.406	1.443
Kwijtscheldingen	30	33	36
Totaal lasten	2.045	3.995	4.140
Dekkingsresultaat (- = tekort)	223	0	0
Dekkingspercentage	111%	100%	100%

Afvalstoffenheffing

Het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval brengt kosten met zich mee. Alle gerelateerde inkomsten en uitgaven worden verantwoord binnen de exploitatie afval. Het saldo hiervan brengen we via de afvalstoffenheffing in rekening bij de inwoners. Het uitgangspunt hierbij is kostendekkendheid: 100% van de kosten, inclusief btw en overhead, wordt doorberekend.

De afvalstoffenheffing gebruiken we alleen voor de dekking van kosten voor afvalinzameling en afvalverwerking. We mogen hier geen winst op maken. Bij een overschot voegen we het positieve saldo toe aan de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing. Bij een tekort dekken we dit uit diezelfde voorziening. Dit noemen we gesloten financiering.

Indexering vanaf 2027

Om de kostenstijging te kunnen blijven opvangen verhogen we de afvaltarieven in 2027 met 2,9% ten opzichte van 2026. Dit percentage is gebaseerd op de verwachte loon- en prijsontwikkelingen en op kapitaalkosten als gevolg van investeringen.

Voor 2027 zijn de belangrijkste wijzigingen:

- De personele capaciteit van het team Afval & Grondstoffenbeheer wordt vanaf 2027 incidenteel verwerkt in de exploitatie. Hiermee borgen we de benodigde capaciteit voor onder andere beleidsontwikkeling, bedrijfsvoering, financiën, contractbeheer, applicatiebeheer en dienstverlening.
- De inkomsten uit het gedifferentieerd tarief zijn gestegen. Dit hangt samen met de invoering van een nieuw containermanagementsysteem in 2025. Hierdoor nemen de structurele inkomsten binnen de gesloten exploitatie afvalstoffenheffing met ongeveer € 35.000 toe.
- In 2027 plaatsen we de ondergrondse verzamelcontainers op de daarvoor aangewezen verzamellocaties. Daarmee voeren we een belangrijk onderdeel uit van de Beleidsnotitie Afval en Grondstoffen 2023-2030.
- Het financiële effect van de ondergrondse verzamelcontainers op de begroting is nog niet volledig duidelijk. Ook weten we nog niet wat het effect is op de kwaliteit van de afvalscheiding en hoe vaak de containers in de praktijk worden gebruikt door de inwoner en geleegd door de inzamelaar.
- Daarom kiezen we ervoor om in 2027 nog geen diftar in te voeren voor huishoudens die gebruikmaken van ondergrondse verzamelcontainers. Alle huishoudens die op 1 januari

2027 gebruikmaken van deze containers betalen in 2027 het zogenoemde hoogbouwtarief. We gebruiken 2027 om te volgen hoe de ondergrondse verzamelcontainers worden gebruikt, welke kosten daarbij horen en welk tarief per storting passend is. Op basis daarvan kunnen we voor 2028 reële diftar-tarieven per storting vaststellen, in verhouding met het reguliere vastrecht.

- Per 1 januari 2027 wordt de dienstverlening opnieuw Europees aanbesteed. Ook houden we rekening met stijgende belastingen op afvalverwerking. De financiële gevolgen hiervan zijn op dit moment nog niet volledig te ramen.

In de loop van 2027 ontstaat meer duidelijkheid over de totale financiële gevolgen van de aanbesteding en de overige ontwikkelingen. We verwachten dat hierdoor een verdere verhoging van de afvalstoffenheffing nodig is. De financiële effecten van deze ontwikkelingen verwerken we voor het eerst in de tarieven voor 2028. De omvang van de tariefaanpassing bepalen we op basis van de dan actuele kosten en opbrengsten binnen de gesloten exploitatie afvalstoffenheffing.

Onderbouwing tarieven afval (x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Leges en andere rechten	3.064	3.438	3.757
Mutatie voorzieningen	583	80	115
Overige goederen en diensten	675	585	585
Totaal baten	4.322	4.103	4.457
Belastingen	92	80	80
Compensabele BTW	618	571	565
Inkomensoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen	359	37	36
Inzet MijnGemeenteDichtbij	412	433	683
Kapitaallasten	47	109	166
Duurzame goederen	0	20	20
Overige goederen en diensten	2.663	2.790	2.838
Kwijtscheldingen	55	64	70
Totaal lasten	4.246	4.103	4.457
Dekkingsresultaat (- = tekort)	76	0	0
Dekkingspercentage	102%	100%	100%

Lijkbezorgingsrechten

We geven invulling aan de in 2012 vastgestelde beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen. Onze gemeente heeft momenteel twee gemeentelijke begraafplaatsen. Het uitgangspunt is dat de tarieven voor de diensten die samenhangen met de uitvoering volgens de Wet op de Lijkbezorging in de pas lopen met die van andere (gemeentelijke en parochiële) aanbieders. Onze tarieven worden jaarlijks geïndexeerd en vastgesteld.

Diverse leges

De huidige legesverordening is onderverdeeld in drie hoofdstukken:

- Hoofdstuk 1: Algemene dienstverlening;
- Hoofdstuk 2: Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet;
- Hoofdstuk 3: Dienstverlening vallend onder de dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2.

Kostendekkendheid leges

Om de kostprijs van de diverse producten vallend onder de legesverordening te berekenen, baseert gemeente Sint-Michielsgestel zich op Activity Based Costing; alle handelingen die nodig zijn om tot een prestatie te komen worden afgezet tegen het uurtarief van een behandelend medewerker. Van alle producten wordt dus inzichtelijk gemaakt wat de gemiddelde tijdsbesteding is, en de aantallen van deze producten die worden verkocht.

In een legesverordening worden veel verschillende tarieven gehanteerd. De maximale kostendekkendheid hoeft niet per tarief te gelden. Zolang het maximale van honderd procent voor de gehele legesverordening niet wordt overschreden, mag de kostendekkendheid van honderd procent per tarief wel worden overschreden.

Door deze zogenoemde kruissubsidiëring is het mogelijk om het overschot aan legesontvangsten op bepaalde producten te nivelleren met het tekort aan ontvangsten op andere producten.

Leges algemene dienstverlening

In dit hoofdstuk van de legesverordening worden met name de leges op de producten burgerzaken geheven, zoals identiteitskaarten, paspoorten en rijbewijzen.

De leges burgerzaken worden voor een deel bepaald door de van Rijksweg vastgestelde (maximum) bedragen. Voor zover deze rijkstarieven niet van toepassing zijn, kan de gemeente de tarieven zelf bepalen. Voor dit deel worden de tarieven in 2027 trendmatig met 2,9% verhoogd.

Onderbouwing tarieven burgerzaken (x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	0	5	5
Leges en andere rechten	662	814	835
Overige goederen en diensten	18	13	13
Totaal baten	680	832	853
Inkomensoverdrachten - Rijk	305	365	374
Inzet MijnGemeenteDichtbij	910	954	991
Overige goederen en diensten	20	38	38
Salarissen en sociale lasten	9	8	8
Totaal lasten	1.244	1.365	1.412
Dekkingsresultaat (- = tekort)	-564	-533	-559
Dekkingspercentage	55%	61%	60%

Leges dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet

In dit hoofdstuk worden de leges geheven aangaande een omgevingsvergunning.

Voorbeelden van activiteiten waarvoor leges worden geheven, zijn een omgevingsvergunning voor de activiteiten bouwen en slopen, het afwijken van het omgevingsplan zonder bouwactiviteit en het aanleggen van een in- of uitrit. Ook voor activiteiten zoals het kappen van bomen en brandveilig gebruik worden leges geheven.

Dienstverlening vallend onder de dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2

Onder deze dienstverlening vallen alle in rekening te brengen leges betreffende horeca, evenementen en vergunningen als gevolg van de APV.

Inzicht kostendekkendheid leges

De gevolgen van de in rekening te brengen leges en de kostendekkendheid hiervan worden inzichtelijk gemaakt door het kostendekkendheidsonderzoek leges 2027. De kostendekkendheidsberekening is vormgegeven voor het algehele belastingjaar 2027. Het kostendekkendheidsonderzoek leges geeft voor nu het volgende resultaat:

Hoofdstuk 1: Algemene dienstverlening	80%
Hoofdstuk 2: Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet	93%
Hoofdstuk 3: Dienstverlening vallend onder de dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2	54%
Totaal dekkingspercentage	85%

De tarieven en de verwachte opbrengsten

In het overzicht zijn de definitieve tarieven 2026 en de voorlopig voorgestelde tarieven 2027 opgenomen.

Belasting/heffing	Heffingsgrondslag	Vastgesteld tarief 2026	Voorlopig tarief 2027
Onroerendezaakbelasting			
Woningen:			
* eigenaren	WOZ-waarde	0,1146%	0,1375%*
Niet-Woningen:			
* eigenaren	WOZ-waarde	0,3724%	0,4469%*
* gebruikers	WOZ-waarde	0,2379%	0,2855%*
Toeristenbelasting	Overnachting	€ 2,10	€ 2,16
	per overnachting bij groepen >10 in de leeftijd van 12-18 jaar	€ 0,50	€ 0,52
	per overnachting bij groepen >10 in de leeftijd van 0-12 jaar	€ 0,25	€ 0,26
	Camping	€ 1,55	€ 1,60
Rioolheffing	vastrecht per aansluiting	€ 123,60	€ 127,20
	per m3 gebruikt/afgevoerd water	€ 0,38	€ 0,39
Afvalstoffenheffing	vastrecht laagbouw	€ 197,64	€ 203,40
	vastrecht hoogbouw	€ 246,96	€ 254,16
* diftar	lediging 240 liter rest	€ 18,50	€ 19,00
	lediging 140 liter rest	€ 10,80	€ 11,10
Leges Omgevingswet	diverse tarieven	indexering 2,9%	indexering 2,9%
Leges Dienstverlening	diverse tarieven	indexering 2,9%	indexering 2,9%

*) fictieve tarieven, definitieve tarieven volgen in 2027

Opbrengsten belastingen en heffingen

In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de opbrengsten van de belangrijkste lokale belastingen en heffingen.

Belasting/heffing (x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Toelichting
Onroerendezaakbelasting				
- woningen/eigenaren	7.530	8.098	8.360	Indexering tarieven met 2,9%. Opbrengst gebaseerd op woningbouwprogramma.
- niet-woningen/eigenaren	1.122	1.247	1.297	
- niet-woningen/gebruikers	646	709	737	
Toeristenbelasting	209	170	171	2027-2030 jaarlijks indexering tarieven met 3%.
Rioolheffing	2.079	2.156	2.386	Indexering tarieven met 2,9%.
Afvalstoffenheffing	3.064	3.438	3.757	Indexering tarieven met 2,9%.
Reclamebelasting	43	47	47	Tarief ongewijzigd.
Leges omgevingsvergunning	765	992	736	Indexering tarieven met 2,9%.
Leges burgerzaken	662	814	835	Indexering tarieven met 2,9%.
TOTAAL	16.121	17.672	18.324	

Aanduiding van de lokale lastendruk

Onderstaand overzicht is opgenomen om inzicht te geven in de lokale lastendruk (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing) in verschillende woonsituaties.

De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd:

- Voor OZB is uitgegaan van een fictieve waardeontwikkeling van 6,5% (actuele verwachting) en een gewenste stijging van 2,9%. Een huurder betaalt daarnaast geen OZB.
- Voor afvalstoffenheffing is uitgegaan van een meerpersoonshuishouden met 10 ledigen van een 240 liter container voor restafval.
- Voor rioolheffing is uitgegaan van een waterverbruik van 120 m3.

Dit levert het volgende beeld op:

Ontwikkeling lokale lasten	Woz-waarde	Lasten 2026	(voorlopige) lasten 2027	Mutatie
huurder		€ 552	€ 568	2,9%
eigenaar met een woning van	€ 275.000	€ 867	€ 892	2,9%
eigenaar met een woning van	€ 400.000	€ 1.010	€ 1.040	2,9%
eigenaar met een woning van	€ 650.000	€ 1.297	€ 1.334	2,9%
eigenaar met een woning van	€ 900.000	€ 1.583	€ 1.629	2,9%

Bij de beoordeling van de gemiddelde belastingdruk worden de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de onroerendezaakbelasting woning betrokken. Voor de vergelijking zijn de gegevens uit de Atlas Gemeenten de lokale lasten 2026 gebruikt.

Landelijk geeft de lokale lastendruk het volgende resultaat over het afgelopen begrotingsjaar.

Coelo Atlas 2026	Landelijk gemiddeld	Sint- Michielsgestel	Rangnummer *
Eenpersoonshuishouden met eigen woning	€ 1.000	€ 1.121	261
Meerpersoonshuishouden met eigen woning	€ 1.095	€ 1.198	261
Eenpersoonshuishouden met huurhuis	€ 391	€ 403	146
Meerpersoonshuishouden met huurhuis	€ 500	€ 480	146

(*) 342 gemeenten, nummer 1 is de goedkoopste

Kwijtscheldingsbeleid

Kwijtschelding kan worden verleend voor de onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing. De overige heffingen zijn uitgezonderd van kwijtschelding.

Als een belastingplichtige, een natuurlijk persoon of zelfstandige ondernemer, onvoldoende middelen heeft om de belastingaanslag voor zijn privéwoning te voldoen, kan onder voorwaarden kwijtschelding worden verleend. De beoordeling wordt gebaseerd op het wettelijk vastgestelde toetsingsinkomen en toetsingsvermogen. Het kwijtscheldingspercentage wordt gebaseerd op de zogenaamde 100%-norm (=100% van de bijstandsnorm).

Voor de begroting 2027 zijn de kwijtscheldingen geraamd op € 108.000.

Het bedrag dat wordt begroot voor kwijtschelding is onderdeel van de kostprijs en wordt dus meegerekend in de tariefbepaling voor afval en riolering.

Aantal kwijtscheldingen	2023	2024	2025	P2026	P2027
Toegekend	307	296	325	396	404
Afgewezen	124	87	49	60	61
Totaal	431	383	374	456	465

Voor 2027 e.v. wordt uitgegaan van een aanhoudend beroep op kwijtschelding. Wij verwachten zowel qua aantal kwijtscheldingen als budgettaire ontwikkeling een groei.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen bepaalt of de gemeente in staat is om de financiële gevolgen van onverwachte, niet-begrote kosten (risico's) op te vangen. Met een buffer kan worden voorkomen dat een financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen.

Op 24 januari 2019 heeft de gemeenteraad de notitie risicomanagement & weerstandsvermogen vastgesteld. In deze notitie zijn de kaders en spelregels vastgesteld voor het bepalen van het beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen en het ratio weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit:

- de benodigde weerstandscapaciteit = het totaal van de risico's en kansen op basis van een inschatting van kans en impact.
- de beschikbare weerstandscapaciteit = de financiële middelen om de risico's te dekken.

De beschikbare weerstandscapaciteit is als volgt berekend:

Beschikbare weerstandscapaciteit (x € 1.000)	Bedrag (x 1000)
Algemene risico reserve per 1 januari 2027	€ 9.743
Stille reserves	€ 0
Begrotingssaldo begroting 2027	€ 48
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	€ 9.791

Conform bestaand beleid wordt de onbenutte belastingcapaciteit niet meegenomen bij de bepaling van beschikbare weerstandscapaciteit. Op het moment dat een beroep wordt gedaan op extra financiële ondersteuning uit het gemeentefonds, wordt van de gemeente verwacht dat deze capaciteit ook daadwerkelijk wordt benut.

De ratio weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de risico's die we lopen (de benodigde weerstandscapaciteit) en de financiële middelen die we hebben om de risico's te dekken (de beschikbare weerstandscapaciteit). De gemeente streeft naar een minimale ratio van 1,0 (raadsbesluit bij notitie Risicomanagement & weerstandsvermogen).

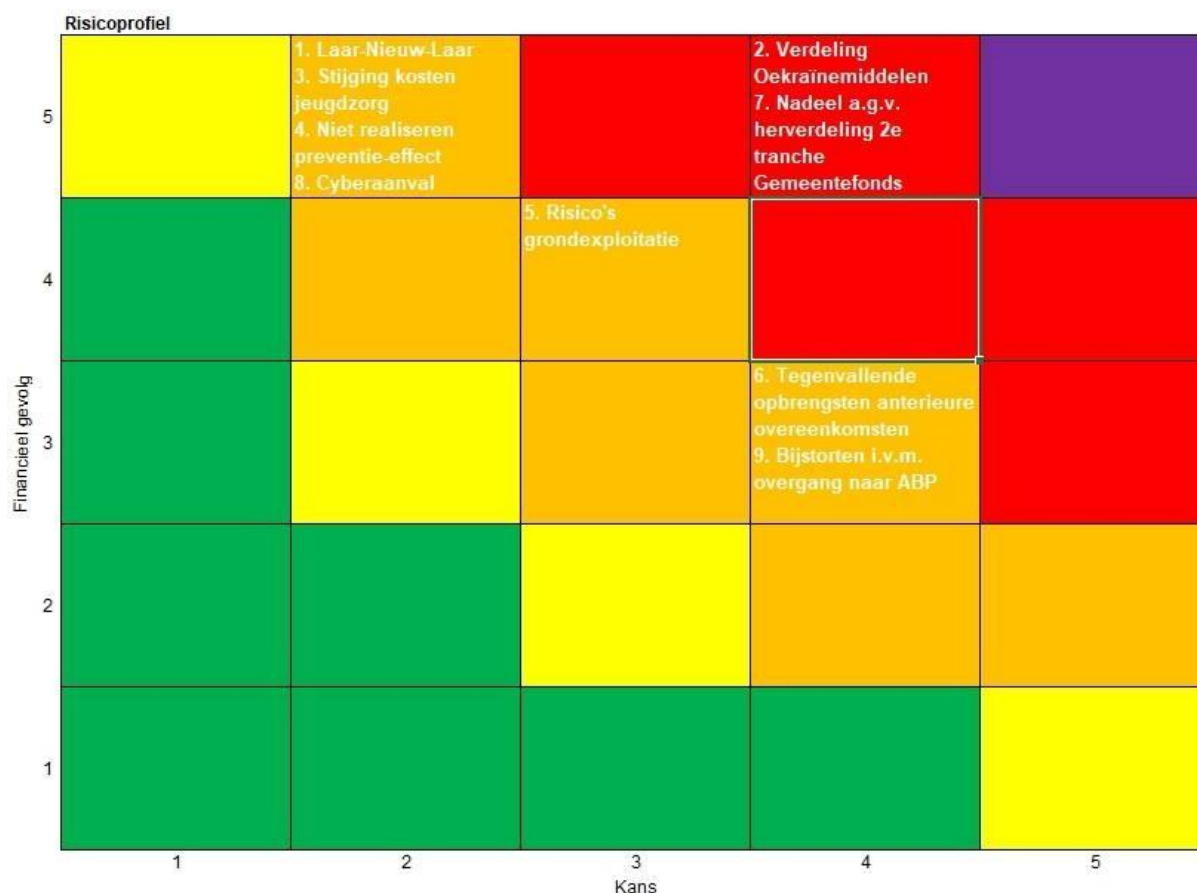
De ratio van het weerstandsvermogen is als volgt berekend.

Ratio weerstandsvermogen (x € 1.000)	1-1-2027
Beschikbare weerstandscapaciteit	9.791
Benodigde weerstandscapaciteit	5.074
Ratio weerstandsvermogen	1,9
Kwalificatie	Ruim voldoende

Met een ratio van 1,9 voldoen we aan de vastgestelde norm.

Ten opzichte van de jaarrekening 2025 stijgt de beschikbare weerstandscapaciteit met ruim € 1,5 miljoen vanwege stortingen in de Algemene reserve op basis van de Voorjaarsnota 2026. De benodigde weerstandscapaciteit is nagenoeg gelijk gebleven.

De risico's

Risicoregister

Risico's worden vastgelegd in het risicoregister. Per risico is een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet en de financiële gevolgen ervan. Deze inschatting is in lijn met het beleid vertaald naar een risicoscore.

De risico's zijn ingedeeld op incidenteel/structureel risico (I/S). Tot op heden werd met dit karakter geen rekening gehouden bij de waardering van het risico. Terwijl risico's met een structureel effect in de praktijk een grotere impact hebben. In het door de raad vastgestelde risicomanagementbeleid is bepaald dat risico's met een structureel karakter maximaal twee jaar ten laste mogen komen van de reserve. In lijn hiermee wordt de impact voor structurele risico's voortaan berekend als 2 x kans x effect. Het benodigde weerstandsvermogen stijgt hierdoor aanzienlijk.

In lijn met het beleid wordt het risicobedrag verhoogd met 10% als opslag voor de risico's die op dit moment nog niet zijn ingeschat. Er wordt in het risicoregister onderscheid gemaakt tussen de kwantificeerbare en niet-kwantificeerbare risico's.

In onderstaand risicoregister zijn uitsluitend de risico's met een impactscore van 10 én een bedrag vanaf € 65.000 weergegeven. Deze grens is bepaald op 0,10% van het bedrag van de exploitatie van 2018.

Onverwachte, niet-begrote kosten (risico's) die een effect hebben op de financiële positie van GR MijnGemeenteDichtbij worden conform de verdeelsleutel opgenomen in de weerstandsparagrafen van de deelnemende gemeenten.

De benodigde weerstandscapaciteit is als volgt berekend:

Nr.	Kwantificeerbare risico's	Effect	Type	Kans	Gevolg (x € 1.000)	Impact (x € 1.000)	Kans	Gevolg	Risicoscore
1	Schaderisico's verplichtingen Laar-Nieuw Laar	Extra lasten, niet begroot	I	30%	1.500	450	2	5	10
2	Verdeling Oekraïne-middelen	Extra lasten, niet begroot	I	70%	1.200	840	4	5	20
3	Stijging kosten jeugdzorg	Extra lasten, niet begroot	S	30%	501	301	2	5	10
4	Niet realiseren preventie-effect	Extra lasten, niet begroot	S	30%	1.038	623	2	5	10
5	Tegenvallende opbrengsten anterieure overeenkomsten	Minder inkomsten dan begroot	S	70%	150	210	4	3	12
6	Risico's grondexploitatie	Minder inkomsten dan begroot	I	50%	375	187	3	4	12
7	Nadeel herverdeling 2e tranche Gemeentefonds	Minder inkomsten dan begroot	S	70%	860	602	4	5	20
8	Uitval van kritische applicaties/systemen door een cyberaanval	Extra lasten, niet begroot	I	30%	1.100	330	2	5	10
9	Bijstorting i.v.m. overgang naar ABP	Extra lasten, niet begroot	I	70%	100	70	4	3	12

Totaal risico's met een impact vanaf het jaar 2026	3.613
Overige risico's < € 65.000	1.000
10% risico-opslag voor niet gekwantificeerde risico's	461
Totaal benodigde weerstandscapaciteit	5.074

Deze in de heatmap opgenomen risico's worden hieronder apart toegelicht.

Programma Duurzaamheid

1. Schadeverplichting Laar-Nieuw-Laar

Bij de realisatie van de Gebiedsvisie Laar-Nieuw Laar zijn diverse anterieure overeenkomsten gesloten. Het omgevingsplan voor deze ontwikkeling is door de Raad van State geschorst, hetgeen een herstelbesluit noodzakelijk maakt. Afhankelijk van de inhoud van dit herstelbesluit is er een, door ons als relatief klein ingeschatte, kans dat dit leidt tot een schadeclaim van één van de betrokken partijen.

Programma Meedoen

2. Terugbetaling Oekraïne-middelen

Toen na het uitbreken van de oorlog in Oekraïne de vluchtelingenstroom op gang kwam hebben we samen met de gemeente Boxtel afspraken gemaakt over de verdeling van de inspanningen. Afsproken werd dat Boxtel de opvang van Oekraïense vluchtelingen op zich zou nemen, terwijl wij opvang van vluchtelingen zouden realiseren. Ook spraken we af dat de kosten en baten van de opvang van Oekraïners samen zouden delen (beide gemeenten 50%).

Zoals bekend zullen wij, ondanks alle inspanningen, niet op korte termijn een AZC in onze gemeente realiseren. Naar aanleiding hiervan hebben we met Boxtel diverse overleggen gevoerd over herijking van de afspraken. Daarbij is een van de scenario's dat Boxtel inzet op terugvordering van (een deel van) het batige resultaat dat in de afgelopen jaren door Sint-Michielsgestel is gerealiseerd op de Oekraïne-opvang. Cumulatief over de jaren 2022 tot en met 2025 is door beide gemeenten een bedrag van € 4,3 miljoen gerealiseerd als resultaat.

Hoewel wij ons nog steeds op het standpunt stellen dat de bestaande afspraken zeker niet over de volledige periode met terugwerkende kracht kunnen worden herzien, achten wij, gelet op de voorlopige conclusies van de gezamenlijk met de gemeente Boxtel ingehuurd onafhankelijke externe adviseur, de kans aanzienlijk dat wij een deel van de gerealiseerde baten aan de gemeente Boxtel moeten terugbetalen, hetgeen derhalve als risico moet worden meegenomen.

3. Stijging kosten Jeugdzorg

We zien dat in 2026 de kosten van jeugdzorg naar verwachting binnen de budgettaire kaders blijven. Enerzijds als gevolg van verruiming van het budget, anderzijds als gevolg van extra inzet op preventie. Desalniettemin blijft, door het open-einde-karakter van de regeling, de dreiging van overschrijding van het budget aanwezig. Wel achten we de kans hierop, mede door de extra inzet op preventie, iets lager dan voorheen.

4. Niet realiseren beoogde preventie-effect

In de begroting van 2026 is een groot aantal preventiemaatregelen opgenomen die moeten leiden tot een verlaging dan wel verminderde toename van de zorgkosten. De beoogde effecten zijn gebaseerd op resultaten die elders reeds zijn behaald en zijn voorzichtig ingeschat. Toch bestaat de kans dat de resultaten in de praktijk tegenvallen en dat de zorgkosten hoger uitvallen dan verwacht.

Programma Leefomgeving

5. Tegenvallende opbrengsten anterieure overeenkomsten

Op dit moment wordt voorzien in een relatief hoog bedrag aan inkomsten vanuit anterieure overeenkomsten. Het risico bestaat dat de werkelijke inkomsten aanzienlijk lager zijn dan gepland. De gemeente heeft beperkte sturing op het indienen van verzoeken tot medewerking vanuit de markt die leiden tot een anterieure overeenkomst.

6. Risico's grondexploitaties

Jaarlijks voert de gemeente een risicoanalyse uit. Hierbij brengt zij per risico de oorzaak, de mogelijke impact en de beschikbare beheersmaatregelen in kaart. De risico's dekt de gemeente af met de winstpotentie als deze voldoende is. Anders wordt het risico afgedekt met de algemene reserve. Voor de projecten Grinsel en Jacobskamp kan het risico gedekt worden vanuit de winstpotentie. Voor het Centrumplan wordt een bedrag van € 0,19 miljoen afgedekt met de Algemene reserve.

Programma: Ruimtegevend bestuur

7. Nadeel als gevolg van herverdeling 2e tranche Gemeentefonds

In 2023 is een nieuw verdeelmodel voor het Gemeentefonds ingevoerd. Dit heeft voor Sint-Michielsgestel geresulteerd in een daling van de uitkering uit het Gemeentefonds. Deze daling is in stappen ingevoerd. Een deel van de daling (€ 25 per inwoner per jaar) is nog niet doorgevoerd in afwachting van diverse onderzoeken naar de objectivering van de verdeelsleutels die bij de verdeling van het gemeentefonds worden gehanteerd. Wanneer deze zogenaamde 2e tranche van de herverdeling van het Gemeentefonds onverkort wordt doorgevoerd leidt dit tot een daling van de inkomsten van circa € 860.000. Er loopt echter nog een aantal onderzoeken die mogelijk tot een ander inzicht en andere verdeling kunnen leiden.

8. Uitval van kritische applicaties/systemen in verband met een cyberaanval

Het risico op schade door een cyberaanval blijft onverminderd hoog. Een cyberaanval kan bestaan uit een gijzeling van data (ransomware) of diefstal en mogelijke publicatie van privacygevoelige informatie. Door onze applicaties niet meer on-premises te draaien maar in de cloud is de kans dat al onze applicaties gelijktijdig worden uitgeschakeld kleiner dan voorheen. Bovendien hebben we in 2026 een SIEM/SOC applicatie geïmplementeerd waarmee we bedreigingen van onze omgeving sneller detecteren. De kans op uitval handhaven we op 30%. We blijven de ontwikkelingen op het gebied van cyberveiligheid continu monitoren. Indien nodig stellen we onze verbetermaatregelen hierop bij, zodat we tijdig inspelen op die ontwikkelingen.

9. Bijstorting in verband met overgang naar het ABP

In 2028 gaat de pensioenvoorziening van wethouders over van het APPA naar het ABP. In de jaarrekening van 2025 is reeds rekening gehouden met bijstorting. Daarbij is uitgegaan van de toen geldende dekkingsgraad. Deze is inmiddels gestegen. Dit leidt (bij ongewijzigde omstandigheden) tot een extra bijstorting.

Niet kwantificeerbare risico's

nr.	niet- kwantificeerbare risico's	Effect	Type	Impact	Kans op optreden in jaar
10	Financieel perspectief onzeker	Minder inkomsten dan begroot	S	> 10	2028 e.v.

10. Financieel perspectief onzeker

De financiële toekomst van gemeenten blijft onzeker. De druk op de financiële positie neemt de komende jaren toe. Een belangrijke oorzaak hiervan is de toenemende druk op de rijksuitgaven. De rijksoverheid staat voor omvangrijke financiële uitdagingen, onder meer op het gebied van zorg, defensie, klimaat, infrastructuur en vergrijzing. Hierdoor groeit het risico dat dit en toekomstige kabinetten keuzes moeten maken die gevolgen hebben voor de omvang van het Gemeentefonds, onze belangrijkste inkomstenbron.

Kengetallen

Het is voor de gemeenten verplicht een basisset van vijf financiële kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken. Deze kengetallen zijn bedoeld om de gemeentelijke financiële positie inzichtelijker te maken en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten. Het gaat hierbij om de volgende kengetallen.

Kengetal	Berekening	Toelichting
Netto schuldquote	Totale schulden/totale baten (exclusief reserves)	Geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden.
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Idem, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	
Solvabiliteitsrisico	Eigen vermogen/totaal balans	Geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.
Structurele exploitatieruimte (begroting)	Structurele baten en lasten + structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves/totale baten (exclusief reserves).	Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte

Kengetal	Berekening	Toelichting
		biedt om de lasten te blijven dragen.
Grondexploitatie	Boekwaarde bouwgrond in exploitatie/totale baten (exclusief reserves)	De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee.
Belastingcapaciteit	Totale woonlasten gemeente landelijk gemiddelde woonlasten	Geeft inzicht in hoe de totale woonlasten in de gemeente zich verhouden tot het landelijke gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze.

Deze kengetallen zijn op basis van deze begroting doorerekend en geven het volgende beeld.

Ontwikkeling kengetallen	Werkelijk 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029	Begroot 2030
Netto schuldquote	-10,04%	27,63%	49,71%	65,17%	67,01%	69,40%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-11,76%	26,14%	48,39%	63,98%	66,05%	68,63%
Solvabiliteitsrisico	51,18%	52,35%	42,58%	36,71%	35,38%	33,51%
Grondexploitatie	-1,44%	-1,08%	-	-	-	-
Structurele exploitatieruimte begroting	7,89%	2,46%	2,97%	1,77%	1,31%	3,34%
Belastingcapaciteit	105,03%	109,81%	109,81%	109,81%	109,81%	109,81%

Kengetallen in verhouding tot de normen zoals gehanteerd door de provincie	Kengetal begroting 2027	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Netto schuldquote	49,71%	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	48,39%	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsrisico	42,58%	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie	0,00%	<20%	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte begroting	2,97%	>0%	0%	<0%
Belastingcapaciteit	109,81%	<95%	95-105%	>105%

Analyse en conclusie financiële kengetallen

Op basis van de huidige begrotingsgegevens geven 4 van de 6 kengetallen een minst risicovol beeld. Wat dit betreft is sprake van een financieel gezonde gemeente. De schuldquote loopt de komende jaren op vanwege het investeringsprogramma met bijbehorende financieringsbehoefte.

De belastingcapaciteit, die in combinatie met ons gemeentelijke voorzieningenniveau moet worden beschouwd, ligt boven het landelijke gemiddelde. Dit percentage heeft ook een relatie met de mate waarin onze gemeente gekort wordt op de algemene uitkering vanwege onze relatief hoge eigen belastingcapaciteit.

Kapitaalgoederen

Inleiding

In deze paragraaf beschrijven we hoe de gemeente haar kapitaalgoederen beheert en onderhoudt. Dit doen we op basis van de Financiële verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet. Daarin staat dat de gemeente moet beschikken over actuele beleidskaders voor het onderhoud van kapitaalgoederen.

Kapitaalgoederen zijn grote bezittingen die de gemeente nodig heeft om haar taken goed uit te voeren. Ze vertegenwoordigen veel waarde, gaan meerdere jaren mee en zijn belangrijk voor een veilige, toegankelijke en prettige leefomgeving.

Het gaat om de volgende kapitaalgoederen:

- a. Wegen, inclusief civiele kunstwerken
- b. Openbare verlichting
- c. Riolering, inclusief water
- d. Groen, inclusief bomen
- e. Speeltoestellen
- f. Begraafplaatsen
- g. Gebouwen

Voor deze kapitaalgoederen geven we per onderdeel aan:

- a. welk beleidskader van toepassing is;
- b. welke financiële gevolgen daaruit voortkomen;
- c. hoe deze financiële gevolgen zijn verwerkt in de begroting.

Ook in 2027 beheren en onderhouden we de openbare ruimte op basis van wettelijke regels, zorgplichten en de kwaliteit die is vastgelegd in de beleids- en beheerplannen. Daarbij gaat het niet alleen om dagelijks onderhoud, maar ook om vervangingen aan het einde van de technische levensduur. Denk bijvoorbeeld aan riolering, wegen, openbare verlichting, groen en civiele kunstwerken. Het beheer van de openbare ruimte verandert. Waar vroeger vooral werd gekeken naar traditioneel onderhoud, kijken we nu steeds meer vooruit. Elke vervanging biedt een kans om de openbare ruimte slimmer, duurzamer en toekomstbestendiger in te richten. Daarbij nemen we ontwikkelingen zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit, toegankelijkheid, energietransitie en veranderend gebruik van de openbare ruimte zoveel mogelijk integraal mee.

Een goede afstemming tussen de verschillende vakdisciplines is daarbij belangrijk. Werkzaamheden aan wegen, riolering, groen, verlichting en civiele kunstwerken worden waar mogelijk gecombineerd. Zo beperken we overlast, gebruiken we middelen efficiënter en maken we beter gebruik van kansen in de uitvoering. Ook zoeken we aansluiting bij werkzaamheden van andere partijen, zoals woningcorporaties, nutsbedrijven, waterschappen, ondernemers en maatschappelijke partners. Actuele gegevens over het areaal zijn hiervoor onmisbaar.

We willen goed weten wat we beheren, in welke staat het verkeert en welke mutaties plaatsvinden. Deze informatie gebruiken we om onderhoud en vervanging tijdig te plannen en om de benodigde budgetten goed te onderbouwen. De beheerplannen geven op middellange termijn inzicht in de onderhouds- en vervangingsmaatregelen die nodig zijn om de kapitaalgoederen veilig, functioneel en toekomstbestendig in stand te houden. Deze plannen zijn gebaseerd op inspecties, technische controles, schouwen en actuele areaalgegevens. In de volgende paragrafen gaan we per kapitaalgoed in op het beleidskader, de doelen en financiën en de prestaties voor 2027.

Wegen (inclusief Openbare verlichting)

Wegen

Beleidskader

Het Wegenbeheerplan 2025 vormt het beleidskader voor het wegenbeheer.

Doelen en Financiën

Het jaarbudget voor het beheer, de uitvoering en het reguliere onderhoud voor wegbeheer bedraagt in 2027 € 1.618.800 (exclusief kapitaallasten en doorbelasting vanuit MGD en inclusief onttrekking aan de voorziening kunstwerken).

Hierbij is onderscheid te maken in:

- Groot wegenonderhoud € 700.800;
- Overig wegenonderhoud € 624.500;
- Openbare verlichting € 204.200;
- Groot onderhoud civiele kunstwerken (via voorziening) € 32.200;
- Overig onderhoud civiele kunstwerken € 57.100.

De onderhoudsvoorziening civiele kunstwerken is op niveau en wordt jaarlijks beoordeeld op toereikendheid.

Prestatie 2027

De wegen worden in 2027 beheerd op het vastgestelde wettelijke aansprakelijkheidsniveau. Dit gebeurt aan de hand van het meerjarenonderhoudsprogramma uit het Wegenbeheerplan 2026-2029. Hieruit is naar voren gekomen dat een kwaliteitsverbetering nodig is om met name het afgesproken onderhoudsniveau te kunnen realiseren. Ter stimulering van recreatieve mogelijkheden in het buitengebied zal daarnaast extra aandacht worden geschonken aan kwalitatieve opwaardering van fiets- en wandelpaden. De planning van de onderhoudswerkzaamheden wordt afgestemd met de werkzaamheden en activiteiten die vanuit andere programma's plaatsvinden en een effect hebben op de openbare ruimte. Een voorbeeld daarvan zijn de onder kapitaalgoed Riolerings weergegeven grootschalige rioolvervangingen Theereheide; de combinatie met kapitaalgoed Wegen maakt dat we 'werk met werk' kunnen maken.

Het daadwerkelijke uitvoeringsprogramma Groot Onderhoud Wegen wordt bepaald op basis van visuele inspecties van de voor het jaar 2027 geselecteerde wegen. Het onderhoud aan wegen die worden vervangen of waar onderhoud achterstallig is, wordt uit een apart budget bekostigd. Getoetst wordt aan het kwaliteitsniveau Verhardingen volgens de CROW-criteria, niveau C. Binnen de gemeente beheren we circa 1,9 miljoen m2 aan wegverhardingen.

Overig wegonderhoud

Naast het groot wegenonderhoud stellen we jaarlijks budgetten vast voor overig wegenonderhoud.

Dit betreft onder meer:

- Klein herstelwerk ter borging veiligheid weggebruiker
- Constructief onderhoud bermen
- Onderhoud verkeersborden, markeringen en overig wegmeubilair
- Schoonhouden van de wegen, onkruidbestrijding op verhardingen
- Gladheidsbestrijding

Openbare verlichting

Beleidskader

Het Beheerplan Openbare verlichting gemeente Sint-Michielsgestel 2026-2030 vormt het beleidskader voor het beheer en onderhoud van de openbare verlichting. Met dit beheerplan zorgen we ervoor dat de openbare verlichting veilig, betrouwbaar, duurzaam en doelmatig wordt beheerd. Openbare verlichting draagt bij aan verkeersveiligheid, sociale veiligheid, bereikbaarheid en een prettige openbare ruimte. Tegelijkertijd willen we zorgvuldig omgaan met energieverbruik, lichthinder, biodiversiteit en de kosten van beheer en onderhoud. Daarom kijken we per locatie wat nodig is: voldoende licht waar dat nodig is, en minder of slimmer licht waar dat verantwoord kan. Binnen de gemeente beheren we circa 6.350 lichtmasten. Het areaal bestaat uit lichtmasten, armaturen, lampen, kabels, voedingspunten en regeltechniek. Een belangrijk deel van het beheer richt zich op het vervangen van verouderde verlichting door energiezuinige LED-verlichting en op het in stand houden van een betrouwbaar verlichtingsnet.

Doelen en financiën

Het beheer van de openbare verlichting is gericht op een veilige, duurzame en betaalbare openbare ruimte. Daarbij maken we onderscheid tussen klein onderhoud, storingsonderhoud, schadeherstel, groot onderhoud en vervanging.

De financiële effecten uit het Beheerplan Openbare verlichting 2026-2030 zijn verwerkt in de begroting. De beschikbare budgetten worden ingezet voor regulier onderhoud, het oplossen van storingen en schades, het vervangen van verouderde masten en armaturen en het verder verduurzamen van de openbare verlichting.

Civieltechnische Kunstwerken

Beleidskader

Het Beheerplan Civieltechnische Kunstwerken Sint-Michielsgestel 2026-2029 vormt het beleidskader voor het beheer en onderhoud van de civiele kunstwerken. Het plan geeft inzicht in de omvang, staat en kwaliteit van het areaal en beschrijft welke maatregelen nodig zijn om de kunstwerken veilig, beschikbaar en betrouwbaar te houden.

Civiele kunstwerken zijn bijvoorbeeld bruggen, duikers, tunnels, steigers en andere constructies in de openbare ruimte. Ze zijn belangrijk voor verkeersveiligheid, bereikbaarheid en het dagelijks gebruik van de openbare ruimte. De gemeente heeft hierbij een zorgplicht voor de veiligheid en bruikbaarheid van de kunstwerken waarvoor zij verantwoordelijk is.

Sinds 2020 werkt de gemeente planmatig aan het beheer van civiele kunstwerken. Elke twee jaar voeren we een instandhoudingsinspectie uit. De inspectieresultaten vormen de basis voor het onderhoud en eventuele nadere onderzoeken. De laatste inspectieronde is in 2024 uitgevoerd. De onderhoudsmaatregelen uit deze inspectie en de daaropvolgende nadere onderzoeken uit 2025 worden vanaf 2026 aanbesteed en uitgevoerd.

De gemeente beheert een eigen areaal aan civiele kunstwerken. Daarnaast liggen er binnen de gemeentegrenzen kunstwerken van andere eigenaren, zoals Rijkswaterstaat, Provincie Noord-Brabant, Waterschap De Dommel, Waterschap Aa en Maas en gemeente 's-Hertogenbosch. Voor een deel van deze kunstwerken voert de gemeente wel beheertaken uit. In deze beheerperiode brengen we ook de nog ontbrekende afspraken over deze beheertaken verder in beeld.

Doelen en financiën

Het beheer van civiele kunstwerken is gericht op veiligheid, beschikbaarheid en betaalbaarheid.

Daarbij maken we onderscheid tussen dagelijks onderhoud, inspecties en onderzoek, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen.

De financiële effecten uit het Beheerplan Civieltechnische Kunstwerken Sint-Michielsgestel 2026-2029 zijn verwerkt in de begroting. Voor groot onderhoud is een voorziening ingericht. Vervangingen van complete kunstwerken worden separaat als investering opgevoerd. De bedragen uit het beheerplan vormen de inhoudelijke basis. Voor de begroting zijn deze bedragen financieel vertaald met opslagen, indexatie en verwerking als jaarlijkse storting of kapitaallast.

Voor de periode 2026-2030 is extra budget nodig voor dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen. In het raadsvoorstel is uitgegaan van gemiddeld € 88.900 extra per jaar. Dit bestaat uit middelen voor dagelijks onderhoud, groot onderhoud en de jaarlijkse kapitaallasten van investeringen.

Daarnaast zijn investeringskredieten opgenomen voor vervanging van kunstwerken in 2027, 2028 en 2030. Het gaat onder andere om vervanging van houten bruggen. Grote vervangingsopgaven worden tijdig voorbereid, omdat hiervoor vaak aanvullend onderzoek, afstemming met andere beheerders en communicatie met de omgeving nodig is. De in 2027 benodigde investering voor de vervanging van brug Middelrode wordt via een apart raadsvoorstel aan de raad voorgelegd.

Prestatie 2027

In 2027 voeren we de werkzaamheden uit die volgen uit het Beheerplan Civieltechnische Kunstwerken Sint-Michielsgestel 2026-2029. De maatregelen worden per kunstwerk geprogrammeerd op basis van inspecties, nadere onderzoeken, urgentie en risico's voor veiligheid en bereikbaarheid.

We zetten het planmatige beheer voort. Dat betekent dat we inspecties en onderzoeken actueel houden, onderhoud tijdig uitvoeren en de gegevens in het beheersysteem op orde houden. Deze informatie is nodig om goed te kunnen sturen op planning, veiligheid, risico's en financiën.

In 2027 ligt de nadruk op het uitvoeren van onderhoudsmaatregelen uit de inspectieronde van 2024 en de nadere onderzoeken uit 2025. Waar nodig bereiden we vervangingen of groot onderhoud voor. Voor kunstwerken met een hogere urgentie krijgt veiligheid altijd voorrang.

Bij de uitvoering stemmen we werkzaamheden aan civiele kunstwerken zoveel mogelijk af met wegonderhoud, riolering, groen, openbare verlichting, verkeersmaatregelen en projecten van andere beheerders. Zo beperken we hinder, verbeteren we de bereikbaarheid en maken we beter gebruik van beschikbare middelen. Ook in 2027 houden we rekening met duurzaamheid en veranderend gebruik van de openbare ruimte. Bij onderhoud en vervanging kijken we niet alleen naar herstel van de bestaande situatie, maar ook naar toekomstbestendigheid, materiaalkeuze, toegankelijkheid, verkeersveiligheid en de samenhang met de omgeving.

Tijdens de voorbereiding en uitvoering informeren we omwonenden en andere belanghebbenden tijdig over planning, eventuele hinder en omleidingen. Bij kunstwerken waarbij sprake is van gedeeld beheer of eigendom stemmen we af met de betreffende eigenaar of beheerder.

Riolering (inclusief Water)

Beleidskader

Het beleid en beheer van de riolering zijn verankerd in het nieuwe Water- en Rioleringsplan voor de planperiode 2026-2030, dat in december 2025 is vastgesteld. Naast inbedding van klimatologische opgaven, duurzaamheidsprincipes en ontwikkelingen dient dit plan organisatorisch en financieel als basis voor de raming van de jaarlijkse kosten voor uitbreiding, instandhouding van het rioolstelsel en daarnaast als basis voor de bepaling van de hoogte van de rioolheffing. Het Water- en Rioleringsplan geeft tevens invulling aan de wettelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater.

Doelen en Financiën

Het totaal van de lasten riolering (inclusief kapitaallasten, doorbelasting vanuit MijnGemeenteDichtbij en btw) bedraagt € 4.140.100. Hier staat tegenover dat de opbrengst van de rioolbelasting in principe een gelijk bedrag is (100% kostendekkend). Ten behoeve van een eventueel saldo (positief of negatief) is een voorziening Rioolbeheer in het leven geroepen, zodat dit onderdeel budgetneutraal in de begroting is opgenomen.

Prestatie 2027

Binnen het rioolbeheer dragen we zorg voor functionele instandhouding van het rioolsysteem en alle voorzieningen die daar onderdeel van uitmaken; we monitoren en meten de hydraulische werking van het systeem tijdens zware neerslag. De knelpunten die daaruit voortkomen geven ons een beeld van de eventueel noodzakelijke optimalisatie. Binnen de gemeente beheren we onder andere 165 km vrijvervalriolering, 19 hoofdgemalen, 13 randvoorzieningen, 106 km drukriolering en 685 drukrioolgemalen.

In 2026 zijn we gestart met de rioolvervanging in de wijk Theereheide in Sint-Michielsgestel. De volgorde van jaarschijven is afgestemd op de huidige kwaliteit van het riool c.q. jaar van aanleg (leeftijd). Er vindt gedurende het hele proces nauwe afstemming plaats met bewoners, bedrijven en andere partijen zoals nutsbedrijven en waterschappen.

Doelmatig waterbeheer De Meierij:

In overeenstemming met het landelijk Bestuursakkoord Water werken we sinds 2013 binnen regio De Meierij samen aan doelmatig waterbeheer. Aan deze samenwerking nemen deel: gemeenten Boxtel, Best, 's-Hertogenbosch, Heusden, Oirschot, Vught en de waterschappen De Dommel en Aa en Maas. Doelstellingen zijn de drie K's: kostenbesparing, kwaliteitsborging en verminderen kwetsbaarheid. Jaarlijks worden activiteiten vastgesteld, waaronder bijvoorbeeld de gezamenlijke aanbesteding van rioolreiniging en rioolinspecties. De samenwerkingsovereenkomst loopt tot 2028.

Groen

Beleidskader

Het groenbeleid is vastgelegd in het Groenbeleidsplan Sint-Michielsgestel en vormt het beleidskader voor het openbaar groen in de gemeente. Hierin staan de uitgangspunten voor aanplantbeleid en voor het gewenste beeld, passend bij de sfeer van een wijk, buurt of infrastructuur. Het Bomenbeleidsplan is in 2020 vastgesteld en heeft een looptijd tot 2030.

Groen is belangrijk voor een prettige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Het draagt bij aan biodiversiteit, klimaatadaptatie, verkoeling, wateropvang, gezondheid, ontmoeting en de ruimtelijke kwaliteit van wijken, dorpen en het buitengebied. Daarom kijken we bij beheer en vervanging niet alleen naar onderhoud, maar ook naar kansen om de openbare ruimte groener, sterker en klimaatbestendiger te maken.

Doelen en Financiën

Het groenbeheer is gericht op het in stand houden en verbeteren van de bestaande groenstructuren, plantsoenen, bermen, bomen, bossen en landschapselementen. De reguliere uitgaven voor beheer en onderhoud ramen we jaarlijks in de begroting. Deze raming is gebaseerd op de onderhoudsbestekken, areaalgegevens en de werkzaamheden die nodig zijn om het afgesproken onderhoudsniveau te behouden.

Een groot deel van het reguliere onderhoud wordt uitgevoerd via bestekken. Daarnaast voeren we werkzaamheden uit vanuit beheer, renovatie en vervanging. Op basis van de Meerjareninvesteringsplanning groenvoorzieningen stemmen we investeringen af op opgaven zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit, toegankelijkheid, circulariteit en zelfwerkzaamheid. Waar mogelijk combineren we groenmaatregelen met werkzaamheden aan wegen, riolering, openbare verlichting, civiele kunstwerken en verkeersmaatregelen.

Prestatie 2027

In 2027 voeren we het groenbeheer uit volgens het Groenbeleidsplan en het Bomenbeleidsplan 2020-2030. We houden bestaande groenstructuren, bomen, plantsoenen, bermen, bossen en landschapselementen in stand en renoveren groen op locaties waar de kwaliteit of onderhoudstoestand daar aanleiding toe geeft.

Langs de Vughterweg ter hoogte van Halder staan circa 80 populieren (abelen) uit 1965. Uit inspecties blijkt dat de bomen vitaal zijn, maar door hun leeftijd en natuurlijke groeivorm ontstaan steeds vaker zwaar overhangende takken en kroonvervorming. De bomen zijn in 2023 al fors opgekroond om de verkeersveiligheid te waarborgen. Inmiddels is opnieuw sprake van laaghangende takken en een toenemend risico op takbreuk boven een drukke verkeersroute. Vanuit boombeheer is vastgesteld dat niets doen geen verantwoord alternatief is. Voorgesteld wordt een gefaseerde vervanging van de abelen door een nieuwe, klimaatbestendige en soortenrijke laanstructuur met meer aandacht voor biodiversiteit en landschappelijke kwaliteit. Op korte termijn worden veiligheidsmaatregelen getroffen door gericht te snoeien waar direct gevaar voor de verkeersveiligheid aanwezig is. Tegelijkertijd wordt een duurzame oplossing voorbereid.

Voor de voorbereiding van en participatie over de vervanging van de abelen langs de Vughterweg stellen we een incidenteel budget van € 10.000 beschikbaar. Voor de uitvoering van de eerste vervangingsfase nemen we een investeringsbudget van € 50.000 op, ten behoeve van kapwerkzaamheden, stobbenfrezen, groeiplaatsverbetering, herplant en vijf jaar nazorg.

We blijven inzetten op meer biodiversiteit. Dat doen we onder andere door gevarieerder te planten, waar mogelijk bloemrijke bermen en extensiever beheer toe te passen en bij renovatie te kiezen voor soorten die passen bij de plek en beter bestand zijn tegen droogte, hitte en ziekten. Ook houden we rekening met schaduw, verkoeling en wateropvang in de openbare ruimte.

In 2027 werken we verder aan de uitvoering van de meerjarige vervangingsopgave voor bomen. Daarbij gaat het onder andere om de gefaseerde vervanging van zieke essen en andere bomen die aan het einde van hun levensduur zijn of een veiligheidsrisico vormen. Bij vervanging kiezen we waar mogelijk voor een grotere variatie aan toekomstbestendige boomsoorten, zodat het bomenbestand sterker en minder kwetsbaar wordt.

Bij projecten in de openbare ruimte zoeken we nadrukkelijk de verbinding met andere vakdisciplines. Groenmaatregelen worden waar mogelijk gecombineerd met rioolvervanging, wegonderhoud, aanpassing van openbare verlichting, verkeerskundige maatregelen en klimaatadaptatieve inrichting. We programmeren en voeren deze werkzaamheden zoveel mogelijk integraal uit.

Ook blijven we werken aan actuele areaalgegevens. Binnen de gemeente beheren we onder andere wijkgroen, bomen, bermen, bosplantsoen en landschapselementen. Goede gegevens over aantallen, locaties, kwaliteit en onderhoudstoestand zijn nodig om werkzaamheden te plannen, budgetten te onderbouwen en keuzes transparant te maken.

Bij grotere ingrepen in het groen informeren en betrekken we inwoners tijdig. We leggen uit waarom onderhoud, renovatie of vervanging nodig is en waar mogelijk benutten we ideeën uit de omgeving. Zo werken we aan groen dat niet alleen technisch goed wordt beheerd, maar ook aansluit bij het gebruik en de beleving van inwoners.

Binnen de gemeente beheren we onder andere 250.000 m² wijkgroen en 26.850 bomen.

Speeltoestellen

Beleidskader

De Beleidsnotitie Speelvoorzieningen vormt het beleidskader voor het beheer en de ontwikkeling van speelplekken in de gemeente. Vanuit dit beleid stellen we jaarlijks een beheer- en werkplan op. Daarmee zorgen we ervoor dat speelplekken veilig, aantrekkelijk en passend bij de omgeving blijven. Speelplekken zijn belangrijk voor een gezonde en leefbare woonomgeving. Ze geven kinderen ruimte om te spelen, te bewegen, elkaar te ontmoeten en zich te ontwikkelen. Ook dragen goede speelplekken bij aan ontmoeting in de buurt. We kijken daarom niet alleen naar losse toestellen, maar ook naar de speelwaarde, toegankelijkheid, veiligheid en inrichting van de plek als geheel.

Doelen en financiën

Het beheer van speeltoestellen is gericht op veiligheid, gebruikskwaliteit en doelmatig onderhoud. De beschikbare middelen worden ingezet voor dagelijks onderhoud, inspecties, reparaties, planmatig onderhoud en vervanging van speeltoestellen. Het budget is ondergebracht bij het kapitaalgoed Groen.

Bij onderhoud en vervanging toetsen we de speeltoestellen aan het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen. Daarmee borgen we dat toestellen veilig gebruikt kunnen worden. Tegelijkertijd kijken we bij vervanging naar kansen om speelplekken aantrekkelijker, groener, inclusiever en toekomstbestendiger te maken.

Prestatie 2027

In 2027 voeren we het beheer van speeltoestellen uit volgens de Beleidsnotitie Speelvoorzieningen en het jaarlijkse beheer- en werkplan. We voeren de jaarlijkse hoofdinspectie uit en gebruiken de resultaten om onderhoud, reparaties en vervangingen te plannen.

We blijven sturen op veilige en goed onderhouden speelplekken. Gebreken die risico's opleveren, pakken we met prioriteit op. Daarnaast voeren we regulier onderhoud uit, zodat toestellen netjes, bruikbaar en veilig blijven.

Bij vervanging van speeltoestellen kijken we naar de behoefte in de buurt, de leeftijdsopbouw, de spreiding van speelplekken en de kwaliteit van de bestaande inrichting. Waar mogelijk kiezen we voor speelplekken die uitnodigen tot bewegen, samenspelen en ontmoeten. Daarbij hebben we aandacht voor toegankelijkheid, natuurlijke speelaanleidingen, schaduw, groen en hittebestendigheid.

Ook in 2027 blijven we de gegevens over speelplekken en speeltoestellen actueel houden. In onze gemeente beheren we 85 speelplekken met 434 speeltoestellen. Goede areaalgegevens helpen om inspecties, onderhoud en vervangingen goed te plannen en budgetten onderbouwd in te zetten.

Bij grotere aanpassingen aan speelplekken betrekken we inwoners en gebruikers waar dat passend is. Zo zorgen we ervoor dat speelplekken niet alleen veilig zijn, maar ook aansluiten bij de wensen en het gebruik van kinderen, ouders en de buurt.

Begraafplaatsen

Beleidskader

De gemeente heeft taken voor begraven en het beheren van gemeentelijke begraafplaatsen. De uitvoering vindt plaats binnen de kaders van de Wet op de lijkbezorging en de gemeentelijke regelgeving voor begraafplaatsen en grafrechten.

In de gemeente zijn twee gemeentelijke begraafplaatsen en enkele bijzondere begraafplaatsen van kerkgenootschappen. De gemeente zorgt voor een ordentelijke, toegankelijke en respectvolle inrichting en uitstraling van de gemeentelijke begraafplaatsen. Daarbij houden we rekening met nabestaanden, bezoekers, beheer, onderhoud en de omgeving.

Doelen en financiën

Het beheer van begraafplaatsen is gericht op een zorgvuldig en waardig gebruik, een nette uitstraling en doelmatige exploitatie. De tarieven voor diensten die samenhangen met begraven en grafrechten worden periodiek beoordeeld. Daarbij is het uitgangspunt dat de baten en lasten in redelijke verhouding tot elkaar staan en dat de tarieven passen bij vergelijkbare gemeentelijke aanbieders.

De beschikbare middelen worden ingezet voor dagelijks beheer, onderhoud van groen en paden, administratieve werkzaamheden, ondersteuning bij begravingen en het in stand houden van de gemeentelijke begraafplaatsen. Bij grotere onderhouds- of verbetermaatregelen kijken we naar veiligheid, toegankelijkheid, uitstraling en toekomstig gebruik.

Prestatie 2027

We continueren het bestaande beheer en de exploitatie van de gemeentelijke begraafplaatsen en dragen zorg voor een ordentelijke uitstraling van de gemeentelijke begraafplaatsen.

Gebouwen

Beleidskader

Voor het dagelijks en planmatig beheer van gemeentelijke gebouwen (exclusief woningen en scholen) wordt gewerkt aan een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMJOP). Binnen het DMJOP zijn de onderhoudsmaatregelen opgenomen die een leidraad vormen voor verantwoord en toekomstbestendig gebruik van de gebouwen, installaties en voorzieningen. Naast technisch onderhoud worden hierin ook de verduurzamingsmaatregelen afgewogen en op natuurlijke vervangmomenten toegepast.

Doelen en Financiën

De financiële consequenties van het nog vast te stellen DMJOP worden, via een separaat voorstel, verwerkt in de begroting 2027 en worden ten laste gebracht van de voorziening onderhoud accommodaties (exclusief scholen). Jaarlijks vindt een actualisatie plaats van de onderhoudsbehoefte, de meerjarenplanning en de bijbehorende financiële middelen. De onderhoudsvoorziening wordt jaarlijks beoordeeld op toereikendheid, zodat voldoende middelen beschikbaar blijven voor zowel instandhouding als verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed.

Prestatie 2027

Jaarlijks wordt beoordeeld of de geplande onderhouds- en verduurzamingsmaatregelen aansluiten bij de actuele technische staat, het gebruik en de toekomstbestendigheid van de gebouwen. Op basis hiervan worden werkzaamheden geactualiseerd en waar nodig aangepast. Binnen de gemeente Sint-Michielsgestel beheren we 27 gemeentelijke gebouwen.

Financiering

Deze paragraaf bevat de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een door de Wet Financiering Decentrale Overheden (wet FIDO) voorgeschreven sturings- en verantwoordingsinstrument ter beperking van het renterisico op de korte schuld met een looptijd van minder dan een jaar.

Deze kasgeldlimiet geeft het maximale bedrag aan dat met vlottende middelen mag worden gefinancierd en bedraagt 8,5% van de begrotingsomvang bij aanvang van het jaar. Voor onze gemeente is voor het begrotingsjaar 2027 de volgende kasgeldlimiet van toepassing.

Begrotingsomvang	Kasgeldlimiet
€ 99.003.900	€ 8.415.300

Met onze huisbankier, Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), is een financieringsovereenkomst aangegaan van € 5.200.000.

Schatkistbankieren

Op basis van de Wet FIDO zijn decentrale overheden verplicht om overtollige liquide middelen tegen marktconforme rente (zijnde de rente waartegen de Nederlandse staat zichzelf financiert op de geld- en kapitaalmarkten) in de schatkist aan te houden.

Om decentrale overheden enige flexibiliteit te geven is een drempelbedrag van toepassing. Indien het totaal aan liquide middelen deze drempel overschrijdt, behoren de overtollige middelen te worden uitgezet bij de schatkist. Voor onze gemeente is voor het begrotingsjaar 2027 de volgende drempel voor schatkistbankieren van toepassing.

Begrotingsomvang	Schatkistbankieren
€ 99.003.900	€ 1.980.000

In de overeenkomst met de BNG is vastgelegd dat bedragen vanaf € 400.000 automatisch worden afgeroomd naar het Rijk.

Garantstelling

In het verleden zijn er regelmatig garantstellingen geweest voor leningen aan derden. De gemeente kan garantie verlenen voor leningen als daarmee het maatschappelijk belang gediend is en er voldoende zekerheden gesteld worden. Per 1 januari 2026 was het totaal van de directe garantstellingen € 24,1 miljoen. Het totaal van de garantstellingen met een achtervangfunctie via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw was € 90,1 miljoen. Het risico dat de gemeente loopt bij deze garantstellingen is meegenomen in de berekening van het weerstandsvermogen.

Renterisiconorm

Het renterisico is gebaseerd op de Wet FIDO en heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen en te spreiden. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van de begrotingsomvang. Het doel hiervan is om het financieel risico bij rentestijgingen zoveel als mogelijk te spreiden over de jaren. Voor de komende meerjarenbegroting is de renterisiconorm als volgt berekend:

Berekening renterisiconorm (x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
renteherzieningen					
netto aflossingen	0	0	0	0	0
renterisico	0	0	0	0	0
begrotingsomvang	106.801	99.004	93.686	94.718	97.709
percentage risiconorm	20%	20%	20%	20%	20%
renterisiconorm	21.360	19.801	18.737	18.944	19.542

Berekening renterisiconorm

Uit dit overzicht blijkt dat het renterisico lager is dan de renterisiconorm en dat de gemeente momenteel per saldo geen opgenomen langlopende leningen meer heeft.

Bij de berekening van de norm is rekening gehouden met het budgettaire risico voor de begroting. Daarom is uitgegaan van de netto aflossingen, waarbij de te betalen aflossingen zijn verminderd met de te ontvangen aflossingen. Op basis van deze cijfers wordt geconcludeerd dat voor onze gemeente de financieringsfunctie als sterk aangemerkt kan worden.

Liquiditeitsbegroting

Om de begroting tot uitvoering te brengen, worden uitgaven gedaan. Hiervoor is een liquiditeitsbegroting opgesteld, die inzicht biedt in de wijze waarop de begrote uitgaven kunnen worden gefinancierd. Door omstandigheden zoals procedures, personele capaciteit en economische ontwikkelingen kunnen plannen vertragen, waardoor het financieringsbeeld afwijkt van de begroting. Waar mogelijk wordt de begroting hierop aangepast. Op basis van de gerealiseerde cijfers over 2025, de geactualiseerde begroting 2026 en de meerjarenbegroting 2027-2030 ontwikkelt de liquiditeitsbegroting zich als volgt.

financieringsontwikkeling (x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
saldo inkomsten exploitatie en investeringen	92.549	95.488	88.338	87.802	89.668	92.613
saldo ontvangen aflossingen	235	182	185	189	192	176
saldo ontvangsten	92.784	95.670	88.523	87.991	89.860	92.789
saldo uitgaven exploitatie	84.760	93.616	89.889	86.584	87.225	89.995
saldo investeringen en voorzieningen	7.795	29.365	18.812	14.965	9.265	10.117
aflossing geldleningen	94	97	100	104	107	111
saldo uitgaven	92.649	123.078	108.801	101.653	96.597	100.223
op te nemen geldleningen:						
financieringsresultaat	135	-27.408	-20.278	-13.662	-6.737	-7.434

financieringsontwikkeling (x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
resultaat voorgaande jaren	11.190					
Cumulatief	11.325	-16.083	-36.361	-50.023	-56.760	-64.194
	overschot	tekort	tekort	tekort	tekort	tekort

Vanaf 2026 zien we een oplopend financieringstekort. Hierdoor wordt in structurele zin niet meer voldaan aan de kasgeldlimiet. Op basis hiervan is in 2027 een rentelast van € 200.000 opgenomen oplopend naar € 1,3 miljoen vanaf 2030 voor de mogelijk dan op te nemen geldleningen. Uitgaande van een rentepercentage van 2,5% (uitgangspunten begroting) is hiermee een lening van maximaal € 53 miljoen mogelijk. Als deze lening inderdaad opgenomen wordt, is er geen sprake meer van een financieringstekort.

EMU-saldo

Op Europees niveau zijn afspraken gemaakt dat het EMU-tekort (het gezamenlijke begrotingstekort van de overheden en de sociale fondsen) niet meer dan 3% mag bedragen. Ook lokale overheden dragen bij aan dit tekort. Op basis van de Wet FIDO heeft de minister van Financiën aanwijzingsbevoegdheden met betrekking tot het EMU-saldo.

De huidige EMU-saldonorm voor de gezamenlijke medeoverheden (gemeenten, provincies en waterschappen) bedraagt -0,5% van het bruto binnenlands product (bbp) per jaar. Deze norm gold voor de periode 2024-2026 en is inmiddels ook ongewijzigd vastgesteld voor de periode 2027-2030.

De verdeling van deze gezamenlijke norm over de verschillende bestuurslagen is:

- Gemeenten: -0,34% bbp;
- Provincies: -0,10% bbp;
- Waterschappen: -0,06% bbp.

Samen vormen deze de gezamenlijke EMU-norm van -0,5% bbp.

Het overzicht van het EMU-saldo is een verplicht onderdeel in de begroting. Samen met de geprognosticeerde balans geeft het inzicht in toekomstige ontwikkelingen van de financieringsbehoefte. Hiervoor kan verwezen worden naar onderstaand overzicht.

Berekening EMU-saldo	2026 x € 1.000	2027 x € 1.000	2028 x € 1.000
	Volgens realisatie tot en met september 2026, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2027	Volgens meerjarenraming in begroting 2028
EMU-saldo	-26.881	-19.555	-11.671

Rente

Rente speelt een rol in de begroting; er zijn kosten (vergoeding voor het lenen van geld) maar ook opbrengsten (bespaarde rente) mee gemoeid. Op basis van het BBV behoort rente op een post in de begroting te worden opgenomen en wel via het taakveld treasury. Dit doen we op basis van de renteomslag, inclusief de berekende rente over het eigen vermogen en de voorzieningen. Op basis hiervan is sprake van het volgende renteresultaat:

Renteschema rentetoerekening (bedragen x € 1.000)		Werkelijk 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029	Begroot 2030
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	69	37	224	783	1.183	1.334
b.	De externe rentebaten	321	210	140	70		
Totaal door te rekenen externe rente		-252	-173	84	713	1.183	1.334
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-23	-42	-15			
Saldo door te rekenen externe rente		-229	-131	99	713	1.183	1.334
d.1	Rente over eigen vermogen	484	602	553	545	516	499
d.2	Rente over voorzieningen	235	263	232	148	119	97
De aan de taakvelden toe te rekenen rente		490	734	884	1.406	1.818	1.930
e.	De werkelijke aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	668	-948	-1.217	-1.367	-1.423	-1.435
f.	renteresultaat op het taakveld treasury	-178	1.682	2.101	2.773	3.241	3.365
afwijking (max. 25%)		36,33%	- 229,16%	- 237,67%	- 197,23%	- 178,27%	- 174,35%

In de notitie Rente van cie. BBV staat de stellige uitspraak dat correctie van de toegerekende rente dient plaats te vinden wanneer de toegerekende rente >25% afwijkt van de daadwerkelijke rentelasten. Vanwege de tijdelijke overliquiditeit lukt dit vooralsnog niet.

Met ingang van de begroting 2027 is de renteomslag zoals die toegerekend wordt aan geactiveerde investeringen aangepast van 1,56% (2026) naar 1,6%.

Bedrijfsvoering

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft ten minste inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. De verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering ligt bij onze gemeenschappelijke regeling MijnGemeenteDichtbij (MGD). We verwijzen hierbij naar de Begroting 2027 van MGD. [Begroting 2027 MijnGemeenteDichtbij](#)

In 2027 staat voor gemeente Sint-Michielsgestel het versterken van de kwaliteit van bestuur en ondersteuning centraal. De gemeenteraad, het college en de griffie werken vanuit hun eigen rollen samen aan een transparant, toegankelijk en daadkrachtig gemeentebestuur. Daarbij ligt de focus op een goede verbinding met inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers, zodat signalen uit de samenleving tijdig worden betrokken bij bestuurlijke afwegingen.

Om de ambities uit het bestuursakkoord te realiseren, investeren we in een professionele ondersteuning van raad en college. Daarbij besteden we aandacht aan kennisontwikkeling, bestuurlijke advisering, participatieprocessen en een kwalitatief hoogwaardige voorbereiding van besluitvorming.

De gemeentesecretaris en het management richten zich op een professionele organisatie die samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners uitvoering geeft aan de opgaven uit het bestuursakkoord 2026 - 2030. Daarbij staan betrouwbaarheid, uitvoeringskracht, samenwerking en een solide bedrijfsvoering centraal.

Daarnaast zetten we in op het behouden en ontwikkelen van voldoende deskundigheid binnen de ambtelijke ondersteuning van het bestuur. Kennisborging, duurzame inzetbaarheid en het versterken van de samenwerking tussen bestuur, griffie en organisatie zijn hierbij belangrijke aandachtspunten.

Onze invloed wat betreft de inhoud van Cao Gemeenten – 2027 en verder – oefenen we uit via de geëigende kanalen.

Zo zorgen we ervoor dat gemeente Sint-Michielsgestel ook in 2027 wendbaar en uitvoeringskrachtig blijft bij de maatschappelijke opgaven waar we voor staan.

Verantwoording Wet open overheid (Woo)

De Wet open overheid (Woo) is in mei 2022 in werking getreden. De actieve openbaarmakingsplicht vanuit de Woo treedt echter gefaseerd in werking. Begin dit jaar is aangegeven vanuit het Rijk dat de gefaseerde inwerkingtreding opnieuw wordt uitgesteld. Op dit moment is er daarom geen sprake van een nieuwe ontwikkeling. Met oog op de eerdere vertragingen, is de verwachting dat geheel 2027 in het teken zal staan van de actieve openbaarmaking, met mogelijk een uitloop naar 2028. Dit houdt in dat wij in 2027 op dezelfde wijze om zullen gaan met de implementatie van de Woo als in de afgelopen jaren. Hierbij speelt de informatiehuishouding binnen de organisatie een grote rol. Vandaar dat de implementatie van de Woo verweven is met het project 'Grip op informatie'.

Verbonden partijen

In deze paragraaf komen aan de orde onze visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting en de plannen betreffende de verbonden partijen. Daarbij gaan wij in op de bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke risico's bij de verbonden partijen.

Visie op verbonden partijen

Onze relatie met verbonden partijen heeft de volgende belangrijke kenmerken:

- Wij participeren uitsluitend in verbonden partijen indien daarmee een publieke taak wordt gediend.
- Waar de uitvoering van gemeentelijke taken als een vorm van 'verlengd lokaal bestuur' is overgedragen aan derde partijen, hechten wij hieraan op dezelfde wijze als bij uitvoering in eigen beheer belang aan bevordering van effectiviteit, efficiency en transparantie.

Waar het gaat om kaderstelling, toezicht houden en controle ten aanzien van verbonden partijen, vullen wij de gemeentelijke rol in door aanwijzing van vertegenwoordigers in de besturen van de verbonden partijen en doordat begrotingen aan de Raad voor zienswijze worden voorgelegd.

Daar waar in de paragraaf sprake is van financieel risico, wordt bij onderdeel gemeenschappelijke regelingen het (totale) risico van de verbonden partij bedoeld, dus niet het risico voor de gemeente.

Gemeenschappelijke regelingen

Stadsgewest 's-Hertogenbosch

Algemene gegevens

Stadsgewest

Bestuurlijke gegevens

Stadsgewest

Doelstelling

De verwachting is dat de exploitanten voorlopig geen stortplaatsen voor eeuwigdurende nazorg aan de provincie overdragen. Dit biedt exploitanten de gelegenheid om samen met de provincie te onderzoeken of er op de verschillende stortplaatsen nieuwe inkomsten gegenereerd kunnen worden. Daarnaast kijken de gezamenlijke exploitanten naar mogelijkheden om het benodigde doelvermogen te verlagen. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een verlenging van de levensduur van de afdichting naar 100 jaar.

In verband met het hiervoor beschreven proces, is het overleg met de provincie over de sluitingsverklaring stil komen te liggen. Met de sluitingsverklaring gaat de verantwoordelijkheid voor de nazorg over van exploitant naar provincie. Met de provincie zijn er op dit moment nog geen harde afspraken over wanneer de overdracht zal plaatsvinden.

Dit betekent dat de exploitant de komende jaren verantwoordelijk blijft voor de gesloten stortlocatie. De kosten voor beheer, monitoring en eventuele stabilisatiemaatregelen blijven

daarmee onderdeel van de exploitatiekosten.

Op het moment dat de overdracht plaatsvindt, wordt de provincie verantwoordelijk voor de stortplaats. Daarbij dient het Stadsgewest echter een bruidsschat mee te geven om de toekomstige nazorg financieel te waarborgen

Activiteiten

Beheer voormalige stortplaats de Vlagheide.

Zeggenschap gemeente

Burgemeester E. Smid is lid van het algemeen bestuur.

Financiële gegevens

Stadsgewest

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Ruimtegeveend bestuur	Gemeenschappelijke regeling	8,10%	36	-1.587	-1.587	2.500	2.500	Weerstandscapaciteit ligt deels in de exploitatie en deels in de reserves en voorzieningen. Beiden zijn negatief.	0

GGD Hart voor Brabant

Algemene gegevens

GGD Hart voor Brabant

Bestuurlijke gegevens

GGD Hart voor Brabant

Doelstelling

Door samenwerking in de vorm van een openbaar lichaam de publieke gezondheidszorg van alle inwoners behartigen.

Activiteiten

Een bijdrage leveren aan de publieke gezondheidszorg.

Zeggenschap gemeente

Portefeuillehouder Volksgezondheid, mevrouw F. Klomp-Pullens, is lid van het algemeen bestuur.

Financiële gegevens

GGD Hart voor Brabant

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Meedoen	Gemeenschappelijke regeling	2,70%	1.448	6.677	5.282	12.171	11.624	De algemene reserve ter hoogte van € 1,7 miljoen valt per eind 2025 binnen de bandbreedte van haar normen. De benodigde weerstandscapaciteit is echter € 2,5 miljoen voor de dekking van de risico's en andere onverwachte ontwikkelingen. In de jaarrekening van 2025 wordt derhalve een voorstel gedaan om het positieve exploitatieresultaat van 2025 grotendeels aan te wenden om de algemene reserve in 2026 aan te vullen tot de benodigde weerstandcapaciteit van € 2,5 miljoen.	0

Veiligheidsregio Brabant-Noord

Algemene gegevens

Veiligheidsregio Brabant-Noord

Bestuurlijke gegevens

Veiligheidsregio Brabant-Noord

Doelstelling

Samenwerking versterkt de mogelijkheden van gecoördineerde en georganiseerde hulpverlening. Om de beoogde vernieuwingen en veranderingen in de komende jaren tot stand te brengen, heeft de Veiligheidsregio samen met haar partners een nieuw beleidsplan opgesteld voor de periode 2024-2027: Samenwerken aan veerkracht en veiligheid. Daarin geeft de Veiligheidsregio vorm aan haar ambities, focus en prioriteiten.

Activiteiten

Doelmatige integrale voorbereiding en uitvoering van georganiseerde en gecoördineerde hulpverlening door brandweer, geneeskundige hulpverlening en gemeenschappelijk meldcentrum.

Zeggenschap gemeente

Burgemeester E. Smid is lid van het algemeen bestuur.

Financiële gegevens

Veiligheidsregio Brabant-Noord

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Ruimtegeveend bestuur	Gemeenschappelijke regeling	4,50%	2.415	22.027	21.885	95.373	92.749	Het totale bedrag is 3,85 miljoen, dit is lager dan de algemene reserve en het weerstandsratio is lager dan het bestuurlijk vastgestelde minimum. De algemene reserve wordt op het niveau van de benodigde weerstandscapaciteit gehouden met een ratio van 0,97	0

Regionale Ambulance Voorziening Brabant-Noord(RAV)

Algemene gegevens

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden - West - Noord (RAV)

Bestuurlijke gegevens

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden - West - Noord (RAV)

Doelstelling

Door samenwerking kunnen professionele en betaalbare ambulancediensten worden verzorgd.

Activiteiten

Het verzorgen van ziekenvervoer en noodhulp ambulancevervoer.

Zeggenschap gemeente

Portefeuillehouder Volksgezondheid, mevrouw F. Klomp-Pullens, is lid van het algemeen bestuur.

Financiële gegevens

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden - West - Noord (RAV)

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Meedoen	Gemeenschappelijke regeling	n.v.t.	0	15.887		30.833			0

BHIC

Algemene gegevens

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)

Bestuurlijke gegevens

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)

Doelstelling

Door samenwerking kan deskundigheid worden geboden tegen de minst mogelijke kosten.

Activiteiten

Beheer van de archiefbescheiden en collecties. Vanuit de Archiefwet 1995 zijn overheidsorganen verplicht de onder hen berustende archiefbescheiden in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren, alsmede zorg te dragen voor de vernietiging van de daarvoor in aanmerking komende archiefbescheiden. Het BHIC beheert de overgebrachte statische archiefbescheiden welke blijvend te bewaren zijn. Het archief bevat informatie die belangrijk is voor de bedrijfsvoering van de gemeente, maar ook voor publieke verantwoording, rechtsvinding en vanuit cultuur-historisch oogpunt. De inzage door publiek van de openbare archiefbescheiden wordt door het BHIC verzorgd. Het BHIC houdt toezicht op de niet overgebrachte semi-statische archiefbescheiden voor Sint-Michielsgestel, Boxtel en MijnGemeenteDichtbij. Dit wordt uitgevoerd middels jaarlijkse inspecties. Daarnaast heeft het BHIC een adviserende rol zowel gevraagd als ongevraagd.

Zeggenschap gemeente

Wethouder P. Raaijmakers is als portefeuillehouder betrokken bij het BHIC.

Financiële gegevens

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC)

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Ontspanning en economie	Gemeenschappelijke regeling	5,60%	161	1.436	1.372	5.600	5.914	De totale risicowaarde is €494.700. Het weerstandsvermogen bedraagt € 522.500.	0

WSD-Groep

Algemene gegevens

WSD-Groep

Bestuurlijke gegevens

WSD-Groep

Doelstelling

De visie van WSD is helder: WSD maakt het verschil voor mensen. "Wij geloven in een maatschappij waarin iedereen volwaardig en naar vermogen kan meedoen. Daarom kunnen en willen wij niet accepteren dat er mensen zijn die niet volwaardig kunnen participeren enkel omdat zij een afstand tot de arbeidsmarkt hebben".

Het is dan ook de missie van WSD om zoveel mogelijk mensen die onder de Participatiewet vallen te matchen, in te zetten en te ontwikkelen. WSD maakt dit gemakkelijk en aantrekkelijk voor gemeenten en werkgevers. Samen creëren zij duurzame kansen en werk.

De samenwerking tussen de WSD en de gemeente Sint-Michielsgestel krijgt vorm in het Lokaal Plan. Dit plan is vastgesteld voor de periode 2021-2025. In het Lokaal Plan zijn de basisdienstverlening en de plusdiensten verder uitgewerkt.

Activiteiten

WSD ondersteunt, begeleidt en ontwikkelt mensen met een verminderde loonwaarde naar werk en/of naar vormen van participatie. Het betreft dan mensen die tot de doelgroep van de sociale werkvoorziening horen en mensen met beperkingen, die tot de doelgroep van de Participatiewet horen, die met behulp van inzet van re-integratieactiviteiten weer kunnen participeren. Verder is de expertise van WSD integraal inzetbaar binnen het gehele sociale domein.

Zeggenschap gemeente

Portefeuillehouder Participatiewet en arbeidsmarkt, de heer P. Raaijmakers, is lid van het algemeen bestuur van de WSD. De heer D. Muller, raadslid, is lid van het algemeen bestuur.

Financiële gegevens

WSD-Groep

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Meedoen	Gemeenschappelijke regeling	12,90 %	31	36.403	39.911	9.995	9.459	Het financieel risico heeft niet alleen betrekking op de bestuurs- en indicatiekosten, maar moet organisatiebreed worden gezien. Jaarlijks wordt het weerstandsvermogen (algemene reserve) herijkt op basis van de verschillende bedrijfs- en subsidierisico's. Het minimaal vereist weerstandsvermogen blijft ongewijzigd in omvang: € 10,7 miljoen en is daarmee voldoende om de risico's te dragen.	0

Bij de WSD wordt er niet geprognostiseerd in de begroting, hierdoor zijn deze cijfers uit de jaarstukken van 2025 genomen, dus per 1-1-2025 en 31-12-2025.

Omgevingsdienst Brabant-Noord

Algemene gegevens

Omgevingsdienst Brabant-Noord

Bestuurlijke gegevens

Omgevingsdienst Brabant-Noord

Doelstelling

Met samenwerking kan deskundigheid worden gebundeld en eenduidige uitvoering worden gegeven aan toezicht en handhavingstaken.

Activiteiten

Het verzorgen van adequate advisering op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving bij bedrijven.

Zeggenschap gemeente

Portefeuillehouder Ruimtelijke ontwikkeling, mevrouw F. Klomp-Pullens, is lid van het Algemeen Bestuur.

Financiële gegevens

Omgevingsdienst Brabant-Noord

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Duurzaamheid	Gemeenschappelijke regeling	1,80%	882	9.689	9.571	11.087	11.173	Het weerstandsvermogen is gelijkgesteld aan de begroting 2025, maar het risicoprofiel is toegenomen. Hierdoor is de weerstandsratio afgenomen naar 0,99	-118

Samenwerkingsorganisatie MijnGemeenteDichtbij

Algemene gegevens

Samenwerkingsorganisatie MijnGemeenteDichtbij

Bestuurlijke gegevens

Samenwerkingsorganisatie MijnGemeenteDichtbij

Doelstelling

De organisatie wil hoogwaardig en efficiënte diensten verlenen aan burgers, ondernemers en het bestuur van de deelnemende gemeenten.

Activiteiten

De Samenwerkingsorganisatie MijnGemeenteDichtbij levert de ambtelijke ondersteuning voor de gemeenten Boxtel en Sint-Michielsgestel.

Zeggenschap gemeente

Het Algemeen bestuur wordt gevormd door beide colleges.

Het Dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter van het college en één wethouder. Voor Sint-Michielsgestel zijn de burgemeester en wethouder P. Raaijmakers aangewezen als lid van het DB.

Financiële gegevens

Samenwerkingsorganisatie MijnGemeenteDichtbij

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Ruimtegevend bestuur	Gemeenschappelijke regeling	44,10%	28.112	0	0	18.120	17.899	n.v.t.	0

Deelnemingen in Naamloze Vennootschappen

BNG bank N.V.

Algemene gegevens

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Bestuurlijke gegevens

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Doelstelling

De gemeente neemt deel aan en bankiert bij voorkeur bij een financiële instelling die bekend is met het lokaal openbaar bestuur en die als zodanig van financiële soliditeit getuigt in de vorm van een triple-A rating.

Gelet op de wijze waarop BNG het openbaar belang behartigt, laten wij het aandelenbezit BNG zijn duurzame karakter behouden. Er is geen aanleiding om van huisbankier te veranderen.

Activiteiten

Verleent bancaire diensten.

Zeggenschap gemeente

De gemeente wordt bij de Algemene vergadering voor Aandeelhouders vertegenwoordigd door burgemeester E. Smid.

Financiële gegevens

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2025 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2025 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2025 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2025 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Ruimtegevend bestuur	Naamloos vennootschap	€ 52.650	0	4.863.000	4.863.000	115.571.000	115.571.000	Laag	172.000.000

De gepresenteerde cijfers zijn de jaarrekeningcijfers van 2024 en 2025. Vanwege de onvoorspelbaarheid van de financiële markten/rente doet de BNG al jaren geen voorspelling omtrent het te verwachten resultaat en presenteert daarom ook geen begrotingen.

Brabant Water N.V.

Algemene gegevens

Brabant Water NV

Bestuurlijke gegevens

Brabant Water NV

Doelstelling

Brabant Water produceert, transporteert en levert water voor huishoudelijk en industrieel gebruik. Zodoende heeft Brabant Water een belangrijke functie in de openbare drinkwatervoorziening. De gemeente neemt als aandeelhouder deel in de N.V. Brabant Water.

Activiteiten

Het produceren, transporteren en leveren van water voor huishoudelijk en industrieel gebruik.

Financiële gegevens

Brabant Water NV

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2025 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2025 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2025 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2025 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
	Naamloos vennootschap	2.800 €	0	716.350	716.350	694.860	694.860	Laag	0

Deelnemingen in stichtingen

Regio Noordoost Brabant (RNOB)

Algemene gegevens

Regio Noordoost Brabant (RNOB)

Bestuurlijke gegevens

Regio Noordoost Brabant (RNOB)

Doelstelling

Deelname aan RNOB (Regio Noordoost Brabant) betekent een platform voor regionale afstemming. Hierdoor kunnen we samen optrekken richting Rijk, provincie, andere regio's en ook met onderwijs- en maatschappelijke instellingen en ondernemers. Ook kunnen we gezamenlijk een sterke impuls geven aan de economische, ruimtelijke en ecologische ontwikkeling van de regio. Samen werken we aan goed leven, wonen en werken in Noordoost Brabant.

Deelname aan NOB Werkt betekent een goed functionerende arbeidsmarkt met:

- Structurele verbetering van processen en dienstverlening voor werkgevers, werkenden, werkzoekenden en jongeren gericht op het voorkomen van werkloosheid en een duurzame plek op de arbeidsmarkt;
- Opgaven, om als arbeidsmarktregio strategisch, flexibel en effectief in te spelen op snelle ontwikkelingen en maatschappelijke vraagstukken;
- Leven Lang Ontwikkelen als de centrale opgave voor de komende jaren.

Activiteiten

- De RNOB is een overheidssamenwerking van 10 gemeenten en twee waterschappen in Noordoost-Brabant met gezamenlijke opgaven die over de gemeentegrenzen heen gaan en waarvan de aanpak om een lange adem vraagt. De samenwerking richt zich op de vitale leefomgeving, duurzame bereikbaarheid, aantrekkelijk vestigen en behoud van talent in onze regio.
- De Stichting AgriFood Capital fungeert als platform voor de regionale ambitie om koploper te zijn in slimme en duurzame voedselketens. De stichting bepaalt de strategie van AgriFood Capital en bestaat uit vertegenwoordigers van bedrijven, kennisinstellingen en overheden.
- AgriFood Capital B.V. is de uitvoeringsorganisatie van de stichting. De B.V. helpt vernieuwers die werken aan de voedselsystemen van de toekomst. Hun rollen variëren van netwerkbouwer en matchmaker tot programmamaker en projectontwikkelaar.
- Arbeidssamenwerking NOB Werkt zet zich in voor een veerkrachtige arbeidsmarkt waar plaats is voor alle talenten en werk voor iedereen die wil werken. Binnen deze samenwerking worden programma's, tools en diensten voor bedrijven en inwoners ontwikkeld.

Zeggenschap gemeente

Burgemeester E. Smid is lid van de bestuurlijke coördinatie groep.

Wethouders nemen deel aan de portefeuillehouders-overleggen Duurzame Leefomgeving, Economie, Arbeidsmarkt en Ruimte, Mobiliteit & Wonen.

Het overleg tussen de gemeentesecretarissen zorgt voor de afstemming tussen ambitie en menskracht.

Financiële gegevens

Regio Noordoost Brabant (RNOB)

Programma	Vorm van belang	Omvang	Financiële bijdrage (x € 1.000)	Eigen vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Eigen vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 1/1 2027 (x € 1.000)	Vreemd vermogen 31/12 2027 (x € 1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Ontspanning en economie	Stichting	Geen	168	550	508	3.777	3.385	Bedrag van inbreng	0

Omdat er in de begroting van RNOB geen geprognosticeerde balans is opgenomen, zijn de cijfers uit de jaarrekening 2024 opgenomen.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid komen de volgende punten aan de orde:

- een visie op het grondbeleid;
- de uitvoering van het grondbeleid;
- een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- de beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Visie

Het grondbeleid is een middel om gemeentelijke ambities waar te maken. Bijvoorbeeld op het gebied van woningbouw, diverse voorzieningen, economie, natuur en recreatie. Grondbeleid is beleid dat gericht is op het realiseren van de gewenste verandering in het grondgebruik en het handhaven van het bestaande grondgebruik vanuit de (overwegend ruimtelijke) beleidsdoelstellingen van de gemeente. De gemeentelijke visie op grondbeleid is vastgelegd in de nota Grondbeleid 2020-2024.

Uitvoering van het grondbeleid

Faciliterend grondbeleid

Als marktpartijen of particulieren (derden) het initiatief nemen tot een ruimtelijke ontwikkeling waar een planologische wijziging voor nodig is, dan zal de gemeente in beginsel het privaatrechtelijke spoor volgen. Dit leidt dan tot het sluiten van een anterieure overeenkomst met initiatiefnemer. In deze overeenkomst worden financiële afspraken vastgelegd naast afspraken over onder andere het woningbouwprogramma en het verdere proces. Het college bereidt het Programma kostenverhaal en financiële bijdragen voor om de beleidskaders te laten aansluiten bij de Omgevingswet en om de financiële bijdragen (nu de bijdrage voor het groen- en cultuurfonds) te actualiseren.

Actief grondbeleid

De gemeente Sint-Michielsgestel heeft op dit moment 3 actieve grondexploitaties, namelijk Centrumplan Sint-Michielsgestel, Jacobskamp en Inbreiding Grinsel.

De totale boekwaarde van deze grondexploitaties is afgerond € 1.213.000 positief en het verwachte resultaat op eindwaarde circa € 332.000 positief. De gemeente nam t/m boekjaar 2022 voor negatieve grondexploitaties het verwachte verlies zodra het zich voordeed. Voor de grondexploitatie Centrumplan Sint-Michielsgestel gaat dit over (tot en met 2022) een verlies van € 10,7 miljoen.

Een nadeel van deze systematiek is dat een bijstelling niet mogelijk is als het verwachte verlies lager is. Een gemeente mag volgens de verslagleggingsregels namelijk niet herwaarderen. In afstemming met de accountant, stemde de raad met de begroting 2024-2027 in om een eventueel aanvullend verlies af te dekken met een verliesvoorziening. Als het nodig is om de verliesvoorziening aan te vullen dan gebeurt dit vanuit de Algemene reserve. Als de voorziening (deels) kan vrijvallen, vloeit dit terug naar de Algemene reserve.

De risicoanalyse geeft een benodigde risicoafdekking (impact x kans) van circa € 527.000 en wordt deels afgedekt met verwachte winstpotentie en deels (€ 187.000) vanuit de Algemene reserve.

Voortgang van de gemeentelijke grondexploitaties

De grondexploitaties en de risicoanalyses zijn geactualiseerd. De rente vanaf 2027 is berekend op 1,6%. Ten tijde van jaarrekening 2025 was deze berekend op 1,56%.

Hierna volgt een overzicht van de huidige stand van zaken en de te verwachten financiële resultaten op de grondexploitaties.

Project	Begroting 2027-2030 Eindwaarde (EW)	Begroting 2027-2030 EW met winst	Jaarrekening 2025 EW met winst	Vershil EW met winst/verlies
Jacobskamp	€ 157.398 positief	€ 1.245.411 positief per 31-12-2027	€ 1.245.194 positief per 31-12-2027	€ 217 (voordelig)
Centrumplan	€ 156.677 negatief	€ 10.843.537 negatief per 31-12-2027	€ 10.843.682 negatief per 31-12-2027	€ 145 (voordelig)
Inbreiding Grinsel	€ 330.959 positief	€ 330.959 positief per 31-12-2026	€ 330.959 positief per 31-12-2026	€ - gelijk

EW met winst = eindwaarde vermeerderd met reeds genomen tussentijdse winstnemingen.

De boekwaarde en de te verwachten (tussentijdse) winstneming staan in de volgende tabel.

Project	Boekwaarde 1-1-2026	realisatie t/m 2025	(Verwachte) tussentijdse winstneming					project specifieke risico's	Totaal potentiële winst
			prognose* 2026	prognose* 2027	prognose* 2028	prognose* 2029	prognose* 2030		
Jacobskamp	€ 892.792	€ 1.088.013	€ 10.973	€ 21.426				€ 125.000	€ 1.245.411
Centrumplan	€ 530.351	€ -10.686.860						€ 187.433	
Inbreiding Grinsel	€ -209.920		€ 115.959					€ 215.000	€ 330.959
Totaal	€ 1.213.223	€ -9.598.847	€ 126.932	€ 21.426	€ -	€ -	€ -	€ 527.433	€ 1.576.370

Boekwaarde; bij een negatief bedrag zijn de gerealiseerde kosten hoger dan de gerealiseerde opbrengsten, bij een positief bedrag zijn de gerealiseerde opbrengsten hoger dan de gerealiseerde kosten.

* Bij de prognose van de winst is rekening gehouden met de projectspecifieke risico's conform de POC-methode en de rentetoerekening over de gerealiseerde winstneming.

Per grondexploitatie wordt hieronder de voortgang en het verschil met de laatst vastgestelde grondexploitatie (jaarrekening 2025) toegelicht.

Jacobskamp, Den Dungen

In 2025 is een keuze gemaakt over de definitieve inrichting van de aansluiting Tennispad / Hooidonksestraat / Hooidonk. Hierbij is besloten een plateau te realiseren en een wandelpad in het gebied aan te leggen. De uitvoering van deze werkzaamheden vindt naar verwachting in 2027 plaats. Als gevolg van deze keuze zijn de eerder geraamde kosten lager uitgevallen dan waarmee rekening was gehouden. Deze wijziging is in de jaarrekening van 2025 verwerkt. De uitgangspunten van de grondexploitatie zijn ten opzichte van de jaarrekening 2025 niet wezenlijk gewijzigd.

Hierdoor kent de grondexploitatie Jacobskamp nog steeds een positief verwacht (resterend) eindresultaat van circa € 157.000. Binnen de grondexploitatie is reeds tot en met 2025 afgerond € 1.088.000 aan winst genomen.

Nu de keuze voor de infrastructurele inrichting in 2025 is gemaakt en de financiële gevolgen hiervan in de grondexploitatie zijn verwerkt, worden op basis van de huidige uitgangspunten geen aanvullende risico's voorzien. De risico-inschatting blijft ten opzichte van de jaarrekening 2025 ongewijzigd.

Centrumplan, Sint-Michielsgestel

In de eerste helft van 2025 zijn de gronden ten behoeve van de Raadskamer aan de bouwende ontwikkelaar geleverd. De bouw van het appartementencomplex met commerciële ruimten op de begane grond is inmiddels in volle gang.

Voor het laatste bouwblok binnen het Centrumplan, de Groene Villa, heeft in juni een zitting bij de Raad van State plaatsgevonden. Het is nu wachten op de uitspraak.

Wanneer de bebouwing klaar is zal de omliggende openbare ruimte (her)ingericht worden. Dit zal waarschijnlijk in twee delen gebeuren waarbij het Petrus Dondersplein na afronding van de Raadskamer opgepakt wordt.

In 2025 is het opstal met bijbehorende grond aan Schijndelseweg 12 door de gemeente aangekocht. Hoewel deze locatie net buiten het plangebied van de grondexploitatie ligt kan dit wel invloed hebben op een deel van de resterende werkzaamheden binnen de grondexploitatie – te denken valt aan infrastructurele of inrichtingsmaatregelen. Omdat de planvorming rondom deze locatie op dit moment loopt, is nog geen zicht op mogelijke effecten voor de grondexploitatie Centrumplan Sint-Michielsgestel

De actualisatie van de grondexploitatie Centrumplan Sint-Michielsgestel geeft op dit moment nauwelijks verschil ten opzichte van de jaarrekening 2025. Ter afdekking van het verwachte verlies is al een voorziening gevormd. Ook de ingeschatte risico's zijn ongewijzigd.

Inbreiding Grinsel, Den Dungen

De beoogde ontwikkellocatie Inbreiding Grinsel is in het bezit van een drietal eigenaren, waarvan de gemeente er één is. Tot op heden is het niet mogelijk gebleken om met de andere twee eigenaren tot een haalbaar en gezamenlijk ontwikkelplan voor het gehele plangebied te komen. Hoewel de verwachting was om in de eerste helft van 2026 meer duidelijkheid te verkrijgen over de toekomstige ontwikkeling van deze locatie, is dit vooralsnog niet gelukt. Naar verwachting zal hierover in de tweede helft van 2026 meer duidelijkheid ontstaan, waarna een besluit kan worden genomen over de verdere koers van de gemeente ten aanzien van deze locatie.

Voor de actualisatie zijn op basis van huidige inzichten geen andere wijzigingen dan het actualiseren van het rentepercentage. De grondexploitatie kent op dit moment nog steeds een positieve eindwaarde van (afgerond) € 330.000.

Gezien de huidige uitgangspunten worden geen nieuwe risico's voorzien. De bestaande risico-inschatting blijft daarmee grotendeels ongewijzigd. Wel is het risicobedrag met betrekking tot de reeds gemaakte kosten bijgesteld naar de verwachte boekwaarde per eind 2026. Hierdoor neemt de benodigde risicoreservering met € 10.000 toe ten opzichte van de jaarrekening 2025.

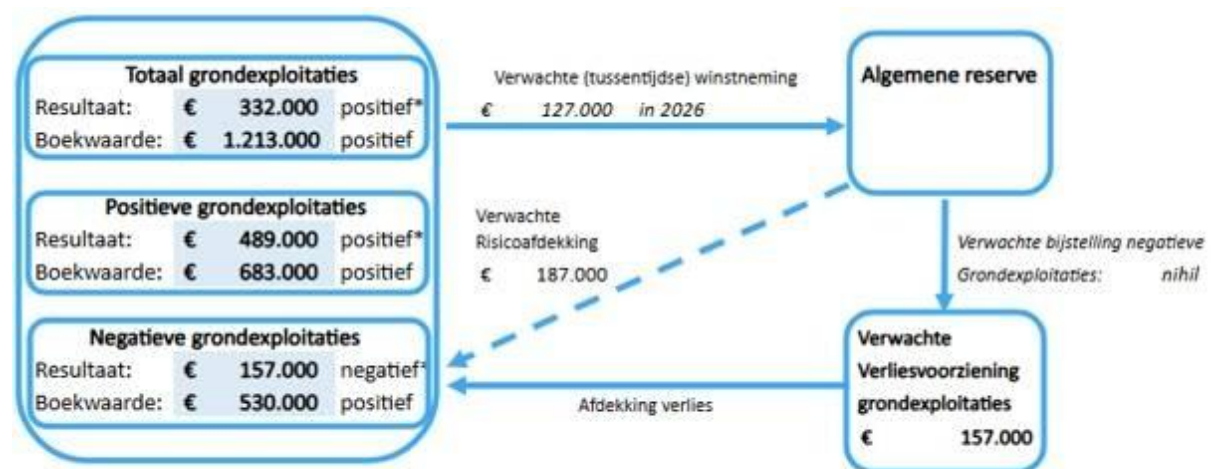
Risico's

Jaarlijks voert de gemeente een risicoanalyse uit. Hierbij brengt ze risico's in kaart, wat is de oorzaak en impact van het risico en wat zijn mogelijke beheersmaatregelen. De risico's dekt de gemeente af met de winstpotentie als deze toereikend is. Anders wordt het (restant) risico gedekt vanuit de Algemene reserve.

Per grondexploitatie hieronder een overzicht van de risico's en afdekking daarvan.

Project	Risicobedrag	Afdekken met
Jacobskamp	€ 125.000	Winstreserve
Centrumplan	€ 187.433	Algemene reserve
Inbreiding Grinsel	€ 215.000	Winstreserve

Samenvatting financiële stand van zaken:

Boekwaarden per 1 januari 2026

* Eindwaarde

Samenvatting financiële stand van zaken

Financiën

Uitgangspunten en grondslagen begroting 2027 en meerjarenramingen 2028-2030

Bij de vaststelling van de Eerste Bestuursrapportage 2026 zijn, ter voorbereiding op het begrotingsproces, diverse financieel-technische uitgangspunten vastgesteld. In samenhang met overige kengetallen en uitgangspunten leidt dit tot het volgende financiële beeld.

Omschrijving	2026	2027	2028	2029	2030
Aantal inwoners (per 1 januari)	30.191	30.241	30.291	30.341	30.391
Aantal nieuw te bouwen woningen	49	192	445	26	5
Aantal hectaren (per 1 januari)	5.835	5.835	5.835	5.835	5.835
Aantal bijstandsontvangers (per 1 januari)	212	212	212	212	212
College van burgemeester en wethouders in fte	4,6	5,0	5,0	5,0	5,0
Ambtelijke organisatie in fte (secretaris + griffie)	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
Ontwikkeling loonkosten	3,43%	3,15%	2,75%	2,75%	2,75%
Ontwikkeling materiële kosten (inflatie)	2,50%	2,50%	2,00%	2,00%	2,00%
Inflatiecorrectie heffingen en tarieven	2,90%	2,90%	2,50%	2,50%	2,50%
Renteniveau korte financiering	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
Renteniveau lange financiering	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%
Omslagrente geactiveerde investeringen	1,56%	1,60%	1,60%	1,60%	1,60%
Disconteringsvoet grondexploitatie	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Rente grondexploitatie/exploitatieplannen	1,56%	1,60%	1,60%	1,60%	1,60%
Disconteringsvoet exploitatieplannen	1,56%	1,60%	1,60%	1,60%	1,60%
Uurtarief:					
- t/m schaal 5	100,26	103,42	106,26	109,18	112,18
- schaal 6 t/m 9	105,98	109,32	112,33	115,42	118,59
- vanaf schaal 10	134,64	138,88	142,70	146,62	150,65

Kostendekkende producten

Voor de kostendekkende producten afval en riolering geldt als uitgangspunt een 100% kostendekking. De daadwerkelijke stijging van deze tarieven kan daarom afwijken van de voorgenomen indexering.

Samenvattend overzicht ontwikkeling begrotingssaldo

Op 8 juli 2026 heeft de gemeenteraad de Eerste bestuursrapportage 2026 vastgesteld. De hierin opgenomen mutaties zijn verwerkt in de begroting 2026 en in deze begroting 2027-2030. Het begrotingssaldo heeft zich na de vorige begroting 2026-2029 tot en met deze begroting als volgt ontwikkeld.

Ontwikkeling begrotingssaldo begroting 2027-2030 (x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Begrotingssaldo begroting 2026-2029	599	1.813	883	627	1.119
Mutaties na vaststelling begroting 2026:					
• Najaarsnota 2025	-448	-109	-213	-231	-324
• Beheerplan civiele kunstwerken en wegen	-30	-1.394	-113	-83	-138
• Eerste bestuursrapportage 2026	-11	-541	-390	-290	530
• Overige begrotingswijzigingen	-111	-113	-112	-112	-111
Begrotingssaldo voor samenstellen begroting 2027	0	-344	56	-89	1.076
Mutaties verwerkt in deze begroting:					
• Doorrekening Bestuursakkoord 2026-2030 inclusief dekkingsmaatregelen		48	-64	-331	-422
• Aanvullend netto-effect meicirculaire 2026		227	341	267	267
• Financieel technische mutaties begroting 2027-2030		117	-79	232	121
Begrotingssaldo begroting 2027-2030	0	48	254	80	1.042
Saldo incidentele baten en lasten	654	1.538	69	39	-30
Structureel en reëel begrotingsbeeld	654	1.586	323	119	1.012

Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds

De meicirculaire 2026 als basis voor de doorrekening van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, is verwerkt in deze begroting. Per saldo heeft deze circulaire het begrotingsbeeld verbeterd. Samenvattend gaat het om de volgende ontwikkelingen:

- Ter compensatie van gestegen kosten is extra budget beschikbaar gesteld

- De ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds daalt, wat leidt tot een structureel nadeel.
- Vanaf 2029 is huishoudelijke hulp geen algemene Wmo-voorziening meer.
- De invoering van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage Wmo is uitgesteld tot 2028.
- Voor diverse bestaande en nieuwe taakmutaties/integratie- en decentralisatie-uitkeringen worden aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

Ontwikkelingen in de Jeugdzorg

De uitgaven binnen de jeugdzorg blijven een punt van zorg. Net als veel andere gemeenten constateren wij een aanhoudende stijging van de kosten. Het Rijk heeft hiervoor extra middelen beschikbaar gesteld en maatregelen aangekondigd, waaronder de Hervormingsagenda Jeugd en de invoering van een eigen bijdrage. Deze maatregelen zijn bedoeld om de gemeentelijke kosten te beheersen door het takenpakket te beperken en een deel van de uitgaven via eigen bijdragen te dekken. Het blijft echter onzeker of deze maatregelen daadwerkelijk het beoogde effect zullen hebben.

Risico's Gemeentefonds

Naast de onzekerheid over de structurele ontwikkeling van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds bestaat het risico dat toekomstige bezuinigingen op de Rijksbegroting gevolgen hebben voor de omvang van het Gemeentefonds. Daarnaast blijft voor onze gemeente het risico bestaan dat de tweede tranche van de herverdeling van het Gemeentefonds alsnog wordt doorgevoerd. Hoewel nu vooralsnog uitgesteld kan dit leiden tot een structureel nadeel van circa € 860.000, exclusief indexering.

Meerjarig overzicht van baten en lasten en de resultaatbestemming per programma

Het volgende overzicht is als volgt samengesteld:

Resultaat voor bestemming

Per programma, de baten en lasten voor mutaties met reserves; dit leidt dan tot het resultaat voor bestemming per programma.

Resultaatbestemming

Per programma, de onttrekkingen aan en de stortingen in de reserves; dit leidt dan tot de resultaatbestemming

Resultaat na bestemming / totaal resultaat

Per programma, het verschil tussen het resultaat voor bestemming en de resultaatbestemming; dit leidt dan tot het resultaat na bestemming (totaal resultaat):

- voor het jaar 2025 is dit het jaarrekeningresultaat en,
- voor de jaren vanaf 2026 is dit het vrij inzetbare begrotingssaldo.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten voor resultaatbestemming						
Duurzaamheid	7.766	11.134	8.693	9.036	9.336	9.483
Meedoen	10.657	9.099	6.222	6.622	7.022	7.022
Leefomgeving	6.286	6.123	5.365	3.444	3.501	3.541
Ontspanning en Economie	81	181	81	81	56	56
Ruimtegevend bestuur	70.664	71.589	76.190	72.500	73.354	76.025
Totaal baten	95.453	98.127	96.551	91.684	93.270	96.127
Lasten voor resultaatbestemming						
Duurzaamheid	13.848	18.482	16.080	15.373	15.768	15.990
Meedoen	41.038	43.867	39.425	39.624	39.432	39.569
Leefomgeving	22.212	25.029	24.622	23.294	23.850	24.377
Ontspanning en Economie	1.721	2.271	2.048	2.038	2.012	2.036
Ruimtegevend bestuur	11.890	12.533	14.815	12.927	13.183	14.300
Totaal lasten	90.710	102.181	96.990	93.257	94.244	96.274
Saldo voor resultaatbestemming						
Duurzaamheid	-6.082	-7.347	-7.387	-6.337	-6.432	-6.508
Meedoen	-30.382	-34.768	-33.203	-33.002	-32.409	-32.547
Leefomgeving	-15.926	-18.906	-19.257	-19.850	-20.349	-20.837
Ontspanning en Economie	-1.640	-2.090	-1.968	-1.957	-1.955	-1.980

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Ruimtegevend bestuur	58.774	59.056	61.375	59.573	60.172	61.724
Totaal saldo voor resultaatbestemming	4.743	-4.055	-439	-1.573	-974	-147
Onttrekkingen aan reserves						
Duurzaamheid	229	203	90	10	10	10
Meedoen	1.447	1.237	387			
Leefomgeving	1.586	2.555	1.196	1.095	1.219	1.393
Ontspanning en Economie	53	188	21	21	17	5
Ruimtegevend bestuur	2.346	4.490	760	876	201	175
Totaal onttrekkingen aan reserves	5.662	8.674	2.453	2.002	1.448	1.583
Stortingen in reserves						
Duurzaamheid	72					
Meedoen	1.642					
Leefomgeving	984	1.524	1.965	175	394	394
Ontspanning en Economie						
Ruimtegevend bestuur	5.673	3.096				
Totaal stortingen in reserves	8.371	4.619	1.965	175	394	394
Totaal resultaatbestemming						
Duurzaamheid	157	203	90	10	10	10
Meedoen	-195	1.237	387			
Leefomgeving	602	1.032	-770	920	825	999
Ontspanning en Economie	53	188	21	21	17	5
Ruimtegevend bestuur	-3.327	1.395	760	876	201	175
Totaal resultaatbestemming	-2.709	4.055	488	1.827	1.054	1.189
Saldo na resultaatbestemming						
Duurzaamheid	-5.925	-7.144	-7.297	-6.327	-6.422	-6.497
Meedoen	-30.577	-33.531	-32.816	-33.002	-32.409	-32.547
Leefomgeving	-15.324	-17.874	-20.027	-18.929	-19.524	-19.838
Ontspanning en Economie	-1.588	-1.902	-1.947	-1.936	-1.938	-1.975
Ruimtegevend bestuur	55.447	60.451	62.136	60.449	60.373	61.899
Totaal resultaat (begrotingssaldo)	2.034	0	48	254	80	1.042

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal inclusief begrotingssaldo en reservemutaties						
Totaal baten voor reservemutaties	95.453	98.127	96.551	91.684	93.270	96.127
Totaal onttrekkingen aan reserves	5.662	8.674	2.453	2.002	1.448	1.583
Totaal baten	101.114	106.801	99.004	93.686	94.718	97.709
Totaal lasten voor reservemutaties	90.710	102.181	96.990	93.257	94.244	96.274
Totaal stortingen in reserves	8.371	4.619	1.965	175	394	394
Begrotingssaldo	2.034	0	48	254	80	1.042

Alle begrotingsjaren vanaf 2026 zijn sluitend.

Incidentele baten en lasten op programmaniveau

Incidentele baten en lasten zijn posten die het begrotingssaldo eenmalig beïnvloeden. Het betreft onder meer tijdelijke projecten, eenmalige subsidies en andere niet-structurele financiële gebeurtenissen. Dergelijke posten kunnen voorkomen in de begroting, meerjarenraming en jaarrekening.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt een overzicht opgenomen van de geraamde incidentele baten en lasten per programma. Daarnaast bevat de toelichting een specificatie van de belangrijkste incidentele posten.

Toezichtkader: materieel begrotingsevenwicht

De provinciale toezichthouder gebruikt het overzicht van incidentele baten en lasten bij de beoordeling of de begroting structureel en reëel in evenwicht is. Daarbij wordt het begrotingssaldo gecorrigeerd voor het saldo van de incidentele baten en lasten, zodat kan worden vastgesteld of de structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

Mutaties in reserves

Volgens het BBV worden mutaties in reserves in beginsel als incidenteel aangemerkt. Daarom zijn de incidentele reservemutaties opgenomen in het overzicht van incidentele baten en lasten. Daarnaast is in deze begroting een afzonderlijk overzicht opgenomen waarin zowel de structurele als incidentele reservemutaties zijn gespecificeerd.

Overzicht incidentele baten en lasten

In onderstaand overzicht is per programma aangegeven welke incidentele baten en lasten in de begroting zijn opgenomen. Conform de financiële verordening zijn posten kleiner dan € 25.000 niet afzonderlijk in dit overzicht opgenomen.

Incidentele baten en lasten (x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
<i>Incidentele baten:</i>				
Programma Duurzaamheid				
Halderse Akkers			150	
Programma Leefomgeving				
Verkoop perceel	25			
Grondexploitaties met einddatum voor 2030	1.604			
Verkoop perceel Veldstraat	350			
Incidentele onttrekkingen aan reserves	911	777	30	30
Totaal incidentele baten	2.891	777	180	30
<i>Incidentele lasten:</i>				

Incidentele baten en lasten (x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Programma Duurzaamheid				
Uitvoering klimaatadaptatie Projectbudget Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie.	100			
Halderse akkers Verplichting om na beëindiging bedrijf RvR-titel te vergoeden			150	
Impulsbudget Vitaal landelijk gebied	79			
RvR-titels Verplichting om gelden in te zetten voor kwaliteitsverbetering van het landschap	72			
Programma Meedoen				
Armoedebeleid Uitvoeringsagenda Armoede en Schulden. De middelen zijn bedoeld voor het uitwerken en uitvoeren van interventies die bijdragen aan de gemeentelijke ambities op het gebied van armoedebestrijding, schuldenpreventie en bestaanszekerheid.	20			
Inclusieprogramma	165			
Invoeren inkomensafhankelijke bijdrage WMO HH		523		
Programma Leefomgeving				
Project Omgevingswet Het projectbudget is bestemd voor de	69	69	69	

Incidentele baten en lasten (x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
verplichte invoering van de Omgevingswet (Ow), inclusief middelen voor de diverse instrumenten zoals het Omgevingsplan, programma's, visie en vergunningen,				
Grondexploitaties met einddatum voor 2030	1.447			
Gebiedsontwikkeling 2027	90			
Afbouw Schuurkerkpad Berlicum		152		
Programma Ontspanning en Economie				
Actualisatie onderhoudsplan sportvelden	12			
Programma Ruimtegevend bestuur				
Implementatie nieuw financieel systeem	549	103		
Incidentele stortingen in reserves	1.824			
Totaal incidentele lasten	4.428	846	219	0
Saldo incidentele baten min incidentele lasten	-1.538	-69	-39	30

Presentatie structureel begrotingssaldo

Conform artikel 189 van de Gemeentewet dient de begroting structureel en reëel in evenwicht te zijn.

- Onder structureel evenwicht wordt verstaan dat de structurele lasten worden gedekt door structurele baten.
- Onder reëel evenwicht wordt verstaan dat de geraamde baten en lasten in de (meerjaren)begroting volledig, realistisch en voldoende onderbouwd zijn.

In onderstaande tabel wordt het structureel begrotingssaldo toegelicht.

Structureel begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
Baten exclusief mutaties reserves	98.127	96.551	91.684	93.270	96.127
Lasten exclusief mutaties reserves	102.181	96.990	93.257	94.244	96.274
Geraamd saldo van baten en lasten	-4.055	-439	-1.573	-974	-147
Onttrekkingen reserves	8.674	2.453	2.002	1.448	1.583
Toevoegen reserves	4.619	1.965	175	394	394
Geraamd resultaat (begrotingssaldo)	0	48	254	80	1.042
Incidentele baten (exclusief reservemutaties)	8.274	1.979		150	
Incidentele lasten (exclusief reservemutaties)	11.220	2.604	846	219	
Incidentele onttrekkingen reserves	17.419	911	777	30	30
Incidentele toevoegingen reserves	15.127	1.824			
Saldo van incidentele baten en lasten (inclusief incidentele reservemutaties)	654	1.538	69	39	-30
Structureel begrotingssaldo	654	1.586	323	119	1.012
	overschot	overschot	overschot	overschot	overschot

De Provincie Noord-Brabant beoordeelt bij de vaststelling van de vorm van financieel toezicht allereerst of de begroting voor 2027 structureel en reëel in evenwicht is. Indien hiervan geen sprake is, wordt beoordeeld of het laatste jaar van de meerjarenraming (2030) structureel en reëel in evenwicht is.

Uit de analyse blijkt dat de begroting voor 2027 en het meerjarige perspectief tot en met 2030 structureel en reëel in evenwicht zijn.

Stand van zaken te realiseren taakstellingen en restant stelposten

Taakstellingen

In de vorige begroting is voor een oplopend bedrag van € 2,6 miljoen aan besparingen opgenomen (maatregelenpakket). Een groot deel van de maatregelen is concreet ingevuld, maar er zijn ook maatregelen waarbij op basis van aannames en preventieve maatregelen besparingen in de begroting zijn meegenomen. De ontwikkelingen op de daadwerkelijke realisatie gaan we monitoren en hier zal verantwoording over worden afgelegd.

Stelposten/Begrotingssaldo

In deze begroting resteert een verschil tussen de begrote baten en lasten. Dit verschil vormt het begrotingssaldo. Een positief begrotingssaldo is vrij inzetbaar en kan via een begrotingswijziging worden toegevoegd aan specifieke budgetten.

Overzicht vrij aanwendbare stelposten (x € 1.000)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Begrotingssaldo	0	48	254	80	1.042

Vanaf 2027 is sprake van een positief begrotingssaldo. Dit saldo is binnen de exploitatie vrij inzetbaar. Na afloop van het begrotingsjaar maakt het daadwerkelijk gerealiseerde saldo deel uit van het jaarresultaat.

Bestemde stelposten

Afgezien van het nog in te zetten begrotingssaldo zijn er ook bestemde stelposten in deze begroting opgenomen. In principe is dit beschikbare begrotingsruimte en deze wordt op enig moment nog definitief aan reguliere budgetten toegevoegd.

- Voor de voorgenomen investeringen is de begrotingsruimte beschikbaar voor de bijkomende kapitaallasten. Een overzicht van de in deze begroting opgenomen voorgenomen investeringen is opgenomen in het hoofdstuk Investeringen.
- En verder zijn er stelposten beschikbaar voor ontwikkeling van areaal en prijsindexering. Het gaat hierbij om het restant dat nog niet concreet is toegerekend aan budgetten.

Overzicht bestemde stelposten (x € 1.000)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Voorgenomen investeringen	117	209	300	535	749
Areaaluitbreiding	106	73	155	224	278
Prijsindexering	208	288	990	1.637	2.133
Bestuursakkoord	-87	-33	-33	-33	-33
Overige stelposten	1.074	631	709	-695	-472
Totaal bestemde stelposten	1.417	1.168	2.120	1.668	2.656

Reserves

Onderbouwing beoogd doel reserves

In de raadsvergadering van 2 november 2023 heeft de gemeenteraad de nota Reserves en Voorzieningen 2023 vastgesteld. Het beschreven nut en doel van de reserves, inclusief navolgende actualisaties zijn samenvattend als volgt:

Omschrijving	Door de raad vastgesteld nut/doel
Algemene reserve:	
Algemene (risico)reserve	Opvangen van alle niet afgedekte financiële risico's.
Bestemmingsreserves	
<i>Op basis van een bestedingsfunctie</i>	
Platteland vernieuwing	Per 2023 gereserveerde middelen in reserve Groenfonds beschikbaar houden voor bestedingen platteland vernieuwing.
Toekomstige investeringen onderwijshuisvesting	Bekostigen van nog uit te voeren investeringen onderwijshuisvesting waarvoor (deels) gereserveerd wordt.
Cultuurzaken	Financiering en realisering van kunstobjecten in de openbare ruimte die gedekt kunnen worden vanuit afgesloten anterieure overeenkomsten.
Gemeenschapshuizen	Sparen voor dekking van lasten (geen afschrijvingslasten) met betrekking tot realisering van gemeenschapshuizen.
Inzet woningbouw	Deze reserve wordt ingezet om de voortgang van woningbouwplannen te versnellen.
Besteding Sociaal domein	Sparen voor dekking van incidentele projecten op het terrein van sociaal domein.
Toekomstige investeringen	Bekostigen van nog uit te voeren investeringen waarvoor (deels) gereserveerd wordt.
<i>Op basis van een egalisatiefunctie</i>	
Egalisatie MGD-budgetten voor IV/ICT	Het voor IV, ICT en specifieke programma's (Omgevingswet) behouden van door MGD hiervoor begrote budgetten die aan het eind van het jaar niet besteed zijn door MGD.
Egalisatie loonkostenontwikkeling MGD	De resultaten die ontstaan op de personele budgetten van MGD na afloop van een jaar verrekenen met deze gemeentelijke egalisatiereserve. Op deze wijze is het mogelijk deze begrote budgetten beschikbaar te houden voor MGD.
Duurzame Ontwikkeling	Het behouden van niet bestede budgetten duurzaamheid voor toekomstige aanwendungen duurzaamheid. Of het afdekken van te veel bestede budgetten duurzaamheid.
Volkshuisvestingsfonds	Deze reserve zetten we in om in iedere kern een evenwichtige samenstelling van de woningvoorraad te bereiken.
Opvang doelgroepen	Deze reserve zetten we in om toekomstige opvangkosten te kunnen dekken die het gevolg zijn van de opvangkosten voor vluchtelingen uit Oekraïne en voor extra huisvesting van statushouders of andere doelgroepen.
Egalisatie Sociaal domein	Het behouden van niet bestede budgetten in het sociaal domein voor toekomstige aanwendungen in het sociaal domein. Of het afdekken van te veel bestede budgetten in het sociaal domein.

Omschrijving	Door de raad vastgesteld nut/doel
<i>Dekkingsreserve afschrijvingslasten (afgeronde) investeringen</i>	
Afdekking afschrijvingslast lopende investeringen	Dekking van afschrijvingslasten van begrote en lopende investeringen.
Afdekking afschrijvingslasten afgeronde investeringen	Dekking van afschrijvingslasten van gedane investeringen.

Algemene (risico)reserve

De gemeenteraad heeft in de nota Reserves en Voorzieningen een minimale norm van de Algemene (risico)reserve vastgelegd (5% van de begrotingsomvang + 5% van de vaste activa minus de totale reserves per 1 januari). Toegepast op de cijfers van de nieuwe meerjarenbegroting geeft de doorrekening van de minimale norm van deze reserve het volgende beeld:

Berekening minimale norm Algemene reserve (x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
5% van de begrotingsomvang (lasten voor bestemming)	5.109	4.850	4.663	4.712	4.814
5% van de vaste activa minus totale reserves per 1 januari	423	1.626	2.297	2.779	2.848
TOTAAL MINIMALE NORM volgens nota R+V	5.532	6.475	6.960	7.492	7.661
SALDO ALGEMENE RESERVE (begin jaar)	10.327	9.743	9.836	8.884	8.655

Conclusie is dat de begrote omvang van de Algemene (risico)reserve voor alle begrotingsjaren voldoende is ten opzichte van de door de raad gestelde minimale norm.

Daarnaast wordt de omvang van de Algemene (risico)reserve beoordeeld ten opzichte van de risico's zoals beschreven in paragraaf Weerstandsvormogen en risicobeheersing.

Inzet surplus Algemene reserve

Vanaf 1 januari 2024 kan jaarlijks maximaal 10% van het surplus van de Algemene reserve worden ingezet voor structurele lasten, mits de solvabiliteit minimaal 20% blijft. Het gebruik van de Algemene reserve is alleen toegestaan als er voldoende eigen vermogen is en de risico's tenminste zijn afgedekt vanuit de Algemene reserve op basis van de benodigde weerstandscapaciteit. In het maatregelenpakket (vastgesteld gemeenteraad 3 juli 2025) is besloten om gebruik te maken van deze mogelijkheid. Voor de komende begrotingsperiode is met de volgende inzet gerekend:

Berekening inzet surplus Algemene reserve (x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
SALDO ALGEMENE RESERVE (begin jaar)	10.327	9.743	9.836	8.884	8.655
af: bedrag dat nodig is voor het afdekken van risico's (benodigde weerstandscapaciteit)	5.074	5.074	5.074	5.074	5.074
Resteert vrij besteedbaar deel	5.253	4.669	4.762	3.810	3.581

Berekening inzet surplus Algemene reserve (x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
Hiervan is maximaal 10% inzetbaar voor structurele lasten	525	467	476	381	358
Daadwerkelijk begrote inzet	267	236	251	201	175

Overige bestemmingsreserves

De totale omvang van de overige bestemmingsreserves bedraagt bij aanvang van het begrotingsjaar 2027 € 24,8 miljoen en daalt vervolgens naar € 21,5 miljoen aan het eind van 2030.

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves lopen via de resultaatbestemming en worden cijfermatig per programma gepresenteerd. De bestemmingsreserves kunnen per 1 januari 2027 worden verdeeld in reserves:

- met een bestedingsfunctie waarbij gespaard wordt voor iets dat specifiek benoemd is (€ 3,4 miljoen);
- met een egalisatiefunctie om baten en lasten gelijkmatig te verdelen over de jaren (€ 4,3 miljoen);
- ter dekking afschrijvingen investeringen (€ 17,1 miljoen).

Aan de reserves wordt geen rente toegevoegd.

In het navolgende overzicht is het meerjarige verloop van de reserves weergegeven.

Reserves, saldo per 1 januari (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Algemene reserve:						
Algemene (risico)reserve	10.327	9.743	9.836	8.884	8.655	8.453
Totaal algemene reserve	10.327	9.743	9.836	8.884	8.655	8.453
Bestemmingsreserves voor:						
a. een bufferfunctie voor risico's op een specifiek benoemd terrein						
b. een bestedingsfunctie waarbij gespaard wordt voor iets dat specifiek benoemd is						
Plattelandsvernieuwing	242	58	-21	-21	-21	-21

Reserves, saldo per 1 januari (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Toekomstige investeringen onderwijshuisvesting	9.020	621	537	713	1.077	1.441
Cultuurzaken	243	100	100	100	100	100
Gemeenschapshuizen	0	636	607	582	561	543
Inzet woningbouw	0	121	31	31	31	31
Besteding Sociaal Domein	1.361	862	530	530	530	530
Toekomstige investeringen	1.928	1.047	2.302	2.063	1.644	1.047
c. een egalisatiefunctie om baten en lasten gelijkmatig te verdelen over de jaren						
Egalisatie MGD budgetten IV/ICT	631	569	267	267	267	267
Egalisatie Loonkostenontwikkeling MGD	607	578	331	229	229	229
Duurzame ontwikkeling	72	72	72	72	72	72
Volkshuisvestingsfonds	47	47	47	47	47	47
Opvang doelgroepen	2.866	2.811	2.756	2.756	2.756	2.756
Egalisatie Sociaal Domein	837	183	183	183	183	183
d. dekking afschrijvingen investeringen						
Afdekking afschrijvingslast lopende investeringen	2.969	12.045	11.792	11.475	11.063	10.650
Afdekking afschrijvingslast afgeronde investeringen	5.423	5.057	4.692	4.326	3.990	3.667
Totaal bestemmingsreserve	26.246	24.809	24.227	23.353	22.528	21.541
TOTAAL RESERVES	36.572	34.551	34.064	32.237	31.183	29.994

In totaal daalt de omvang van de reserves van € 34,6 miljoen bij aanvang van het begrotingsjaar 2027 tot € 30,0 miljoen per 1 januari 2031.

De reserve Plattelandsvernieuwing laat vanaf 2028 een negatieve stand zien. Deze negatieve stand wordt gecompenseerd door een aanvullende storting in deze reserve met de Tweede bestuursrapportage 2026.

De solvabiliteit (aandeel eigen vermogen op het totaal vermogen) daalt in deze periode van 42,6% tot 33,5%. Een voldoende omvang van reserves is nodig om tegenvallers op te vangen en toekomstige ontwikkelingen te realiseren.

Begrote reservemutaties en resultaatbestemming

De begrote reservemutaties (resultaatbestemming) zijn samenvattend:

Specificatie mutaties reserves (x € 1.000)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
stortingen in reserves:					
jaarresultaat voorgaand jaar	2.034				
overhevelingen en resultaatbestemmingen	501				
resultaat grondexploitatie	331	157			
toekomstige investeringen	1.030				
toekomstige investeringen onderwijs	691	141	175	394	394
toekomstige investeringen wegbeheer		1.317			
verkoop gronden	1.032	350			
verrekening tussen reserves	10.199				
Totaal stortingen	15.818	1.965	175	394	394
onttrekkingen aan reserves:					
afbouw bijdrage gemeenschapshuizen	32	29	25	22	18
afschrijvingslasten	2.154	1.215	710	776	763
dekking incidentele bestedingen	1.747	387	152	30	30
inzet surplus AR 10%	267	236	251	201	175
jaarresultaat voorgaand jaar	2.034				
overhevelingen en resultaatbestemmingen	3.440	524	625		
toekomstige investeringen wegbeheer		62	239	419	597
verrekening tussen reserves	10.199				
Totaal onttrekkingen	19.873	2.453	2.002	1.448	1.583
RESULTAATBESTEMMING	4.055	488	1.827	1.054	1.189

Toelichting mutaties reserves

Het BBV schrijft voor om in de begroting een overzicht op te nemen van de reservemutaties met een structureel en met een incidenteel karakter. Hiervoor verwijzen we naar het volgende overzicht:

Structurele en incidentele mutaties reserves (x € 1.000)	begroting 2026	begroting 2027	begroting 2028	begroting 2029	begroting 2030
structurele stortingen in reserves:					
toekomstige investeringen onderwijs	691	141	175	394	394
Totaal structurele stortingen	691	141	175	394	394
incidentele stortingen in reserves:					
overige stortingen	15.127	1.824	0	0	0
Totaal incidentele stortingen	15.127	1.824	0	0	0
TOTAAL STORTINGEN	15.818	1.965	175	394	394
structurele onttrekkingen aan reserves:					
afbouw bijdrage gemeenschapshuizen	32	29	25	22	18
afschrijvingslasten	2.154	1.215	710	776	763
inzet surplus AR 10%	267	236	251	201	175
toekomstige investeringen wegbeheer	0	62	239	419	597
Totaal structurele onttrekkingen	2.453	1.542	1.225	1.418	1.553
incidentele onttrekkingen aan reserves:					
overige onttrekkingen	17.419	911	777	30	30
Totaal incidentele onttrekkingen	17.419	911	777	30	30
TOTAAL ONTTREKKINGEN	19.873	2.453	2.002	1.448	1.583
SALDO RESERVEMUTATIES	-4.055	-488	-1.827	-1.054	-1.189

Voorzieningen

Onderbouwing beoogd doel voorzieningen

De basis van de nota Reserves en Voorzieningen is samenvattend per voorziening bepaald welk doel beoogd wordt.

Omschrijving	Door de raad vastgesteld nut/doel
Voorzieningen:	
<i>Voor verplichtingen en verliezen</i>	
Pensioenverplichtingen bestuurders (APPA)	Afdekken van mogelijke pensioenverplichtingen van (voormalige) wethouders (vervalt per 1 januari 2028 vanwege overdracht verplichtingen aan het ABP).
Wachtgelden voormalige wethouders	Afdekken van mogelijke wachtgeldverplichtingen.
<i>Voor kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt</i>	
Wegenbeheer	Egalisatie van de kosten voor groot onderhoud van wegen.
Onderhoud Civieltechnische Kunstwerken	Egalisatie van de kosten voor groot onderhoud van civieltechnische kunstwerken.
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	Egalisatie van de kosten voor groot onderhoud van gemeentelijk vastgoed.
Onderhoud sportvelden	Egalisatie van de kosten voor groot onderhoud van gemeentelijke sportvelden.
<i>Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is</i>	
Afval	Opvangen van ongewenste schommelingen in de tarieven voor afvalstoffenheffing en matching baten en lasten van het kostendekkende product afval.
Riolering	Opvangen van ongewenste schommelingen in de tarieven voor rioolheffing en matching baten en lasten van het kostendekkende product riolering.

Meerjarige ontwikkeling voorzieningen

Samenvattend naar soort voorziening zien we het volgende beeld:

Voorzieningen, saldo per 1 januari (bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Voorzieningen voor:						
<i>verplichtingen en verwachte verliezen (art. 44 lid 1a)</i>						
APPA bestuurders	3.011	2.884				
Wachtgeld voormalige bestuurders	176					
<i>egalisatie van (onderhouds)kosten (art. 44 lid 1c)</i>						
Wegenbeheer	550	563	562	547	518	475
Onderhoud civieltechnische kunstwerken	13	25	70	22	88	38
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	1.441	1.183	953	829	1.027	730
Onderhoud sportvelden	172	258	282	347	139	143
<i>middelen van derden waarvan de besteding gebonden is (art. 44 lid 2)</i>						
Afval	1.494	1.414	1.299	1.128	982	860
Riolering	9.825	8.014	6.287	4.752	3.416	2.163
TOTAAL VOORZIENINGEN	16.682	14.341	9.454	7.626	6.171	4.409

Nieuw beleid

Deze begroting bevat, op basis van het Bestuursakkoord, voorstellen voor nieuw beleid en de daarbij behorende dekkingsvoorstellen. Per saldo resulteert dit in het volgende effect op het begrotingssaldo:

Nieuw beleid Begroting 2027 (Bestuursakkoord) (x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Thema 1: Wonen en bouwen	-159	-148	-86	-73
Thema 2: Voorzieningen, vastgoed en MFA's	-115	-118	-121	-124
Thema 3: Migratie en opvang	0	0	0	0
Thema 4: Openbare ruimte, verkeer en mobiliteit	-75	-62	-53	-55
Thema 5: Sterke sociale basis	-126	-107	-108	-108
Strategische aandachtspunten	-226	-180	-163	-62
Dekkingsmaatregelen:	750	550	200	
Totaal nieuw beleid Begroting 2027	48	-64	-331	-422

Voor een inhoudelijke toelichting verwijzen we u naar de toelichting op de programma's in deze begroting.

Investerings

Investerings met economisch en maatschappelijk nut

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden investeringen onderverdeeld in twee categorieën: investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut.

- **Economisch nut** betreft investeringen die bijdragen aan het verwerven van middelen en/of verhandelbaar zijn.
- **Maatschappelijk nut** betreft investeringen die primair gericht zijn op publieke voorzieningen. Deze brengen doorgaans structureel onderhoud met zich mee, worden zelden vervangen en kennen geen verhandelbare marktwaarde.

Voor beide typen investeringen geldt dezelfde systematiek voor activering en afschrijving: ze worden geactiveerd en afgeschreven over de verwachte levensduur. Daarnaast wordt de **netto methode** toegepast, waarbij investeringsbijdragen van derden direct in mindering worden gebracht op het investeringsbedrag.

De investeringen worden verder onderverdeeld in:

- **Lopende investeringen:** reeds gestart en deels gerealiseerd;
- **Voorgenomen en gehonoreerde investeringen:** gepland en goedgekeurd.

Binnen de lopende investeringen wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met economisch nut en investeringen met maatschappelijk nut. Het verschil tussen het totaal beschikbaar gestelde krediet en de begrote bedragen vanaf 2026 betreft de reeds gerealiseerde investeringen tot en met 2025.

Het overzicht toont per investering het totaal beschikbaar gestelde krediet, inclusief de verdeling naar economisch en maatschappelijk nut.

Overzicht investeringen (x € 1.000)	Krediet totaal	Realisatie t/m 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
investerings met economisch nut:							
Aanschaf minicontainers 2025	1.513	683	830	0	0	0	0
Aanschaf ondergrondse containers 2025	667	0	667	0	0	0	0
Aanschaf ondergrondse containers betonputten 2026	1.112	0	1.112	0	0	0	0
Rioolbeheer	17.727	765	7.115	2.756	2.382	2.280	2.428
Investerings jeugdaccommodaties vervanging	109	0	58	0	51	0	0
Vorbereiding nieuwbouw Elde College	1.050	180	870	0	0	0	0
Vorbereiding nieuwbouw KC De Bolster	1.375	189	786	400	0	0	0

Overzicht investeringen (x € 1.000)	Krediet totaal	Realisatie t/m 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Nieuwbouw Elde College	11.670	0	1.560	5.430	4.680	0	0
Investeringen OG, voor openbare dienst	27	0	0	0	0	0	27
Investeringen OG, niet voor openbare dienst	29	0	0	0	29	0	0
Aankoop Schijndelseweg 12-14	1.100	0	1.100	0	0	0	0
Grond Schijndelseweg 12-14	710	0	710	0	0	0	0
Aankoop/renovatie Directeur van Beekstraat 6	70	0	70	0	0	0	0
Verbouwing gemeentehuis/Meander	270	34	184	35	18	0	0
Sporthal De Run	270	61	209	0	0	0	0
Renovatie-verduurzaming Sporthal Theereheide	5.350	0	400	2.575	2.375	0	0
Gymmaterialen Lambertusschool Gemonde	15	0	15	0	0	0	0
Investeringen binnensport, vervangingsonderhoud	1.530	0	24	962	0	134	410
VV Irene, verbouwing clubgebouw	2.160	2.330	-170	0	0	0	0
BMC De Brand, vernieuwen sportaccommodatie	4.445	622	3.823	0	0	0	0
Renovatie toplaag veld 1 en 2 SC Den Dungen	960	1.076	-116	0	0	0	0
Renovatie onderlaag veld 1 SCG	350	0	350	0	0	0	0
Renovatie toplaag veld 2 HC Berlicum	550	0	550	0	0	0	0
Investeringen buitensport, vervangingsonderhoud	458	0	127	0	85	0	246
Investeringen monumenten, vervangingsonderhoud	88	0	47	42	0	0	0
Investeringen gemeenschapsh vervangingsonderh	142	0	35	35	72	0	0
Videovolgsysteem raadszaal	62	0	62	0	0	0	0
totaal economisch nut	53.809	5.940	20.419	12.235	9.690	2.414	3.111

Overzicht investeringen (x € 1.000)	Krediet totaal	Realisatie t/m 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
investeringen met maatschappelijk nut:							
Landschapspark Heidelust	535	0	268	268	0	0	0
Investeringen wegbeheer 2026-2030 10 jaar	4.703	0	904	922	940	959	978
Investeringen wegbeheer 2026-2030 15 jaar	2.800	0	538	549	560	571	582
Investeringen wegbeheer 2026-2030 40 jaar	158	0	30	31	32	32	33
Investeringen wegbeheer 2026-2030 inhaalactie 15jr	1.265	0	243	248	253	258	263
Overkluizing De Run	23	0	23	0	0	0	0
Brug Middelrode - Kapelstr/Brugstraat	337	0	337	0	0	0	0
Houten bruggen (beheerplan 2025-2029)	531	0	0	35	40	0	455
Abri's tbv splitslijnendienst 540	120	0	120	0	0	0	0
Civiele werken t.b.v. splitslijnendienst 540	350	0	350	0	0	0	0
Herinrichting openbare ruimte Centrum SMG	1.742	405	437	900	0	0	0
Herinrichting Theerestraat - Esscheweg	590	28	562	0	0	0	0
Herinrichting Lambertusweg	460	15	445	0	0	0	0
Herinrichting Theereheide 2e fase	62	0	62	0	0	0	0
Verkeersmaatregelen Den Dungen	255	30	225	0	0	0	0
Vervanging armaturen openbare verlichting	719	320	318	82	0	0	0
Vervanging masten openbare verlichting	1.530	942	422	166	0	0	0
Verkeersmaatregelen, Out Herlaer fase 2	115	0	115	0	0	0	0
Bouw- en woonrijp maken OR De Bolster Plus	630	0	315	315	0	0	0
Realisatie speelvoorziening Beekveld	40	0	40	0	0	0	0

Overzicht investeringen (x € 1.000)	Krediet totaal	Realisatie t/m 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
BRM tijdelijke woningen Heidelust	1.800	0	900	900	0	0	0
totaal maatschappelijk nut	18.765	1.739	6.654	4.415	1.825	1.820	2.311
INVESTERINGEN	72.575	7.679	27.073	16.650	11.516	4.234	5.423

Overzicht desinvesteringen (x € 1.000)	Krediet totaal	Realisatie t/m 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
investeringen met economisch nut:							
Rioolbeheer	84	0	84	0	0	0	0
VV Irene, verbouwing clubgebouw	420	0	420	0	0	0	0
BMC De Brand, vernieuwen sportaccommodatie	1.100	0	1.100	0	0	0	0
investeringen met maatschappelijk nut:							
Landschapspark Heidelust	225	0	225	0	0	0	0
Abri's tbv splitslijnendienst 540	60	0	60	0	0	0	0
Civiele werken t.b.v. splitslijnendienst 540	175	0	175	0	0	0	0
Herinrichting Lambertusweg	71	0	71	0	0	0	0
BRM tijdelijke woningen Heidelust	700	0	700	0	0	0	0
DESINVESTERINGEN	2.835	0	2.835	0	0	0	0

Voorgenomen investeringen

Naast de reeds begrote investeringen zijn in deze begroting ook voorgenomen investeringen opgenomen. De kapitaallasten van deze voorgenomen investeringen zijn als stelpost verwerkt in de begroting. Het college is bevoegd deze investeringen, vooruitlopend op de formele begrotingswijziging, al in een eerder jaar tot uitvoering te brengen.

Overzicht voorgenomen investeringen (x € 1.000)	Begrote investeringen					Begrote (kapitaal)lasten				
	2026	2027	2028	2029	2030	2026	2027	2028	2029	2030
Integraal Meerjarenprogramma Openbare Ruimte	613	613	613	613	613	17	51	76	111	146

Overzicht voorgenomen investeringen (x € 1.000)	Begrote investeringen					Begrote (kapitaal)lasten				
Verduurzaming vastgoed (2028 t/m 2031)	0	0	1.500	1.500	1.500	0	0	-25	50	125
Verduurzaming maatschappelijk vastgoed	0	0	0	0	450	0	0	0	0	41
Vervanging strooiers en sneeuwschuivers	0	0	0	0	159	0	0	0	0	24
Wegaanpassing bij vervanging riolering	0	0	0	0	304	0	0	0	0	20
Nieuwbouw De Bolster Pm	Pm	0	0	0	0	100	100	100	100	100
Verkeersmaatregelen fase 2 Out Herlaer	0	0	0	0	66	0	0	0	0	20
Investeringen sportvelden Pm		Pm	0	0	0	0	58	59	61	62
Sporthal De Run Pm			Pm	0	0	0	0	90	90	90
Meander/gemeentehuis	0	0	0	1.730	0	0	0	0	123	123
Totaal voorgenomen investeringen	613	613	2.113	3.843	3.091	117	209	300	535	749

Realistisch programmeren van investeringen

De gemeente werkt aan het verder realistisch programmeren van (voorgenomen) investeringen. Hiermee willen we de huidige ophoping van geplande investeringen in de begroting verminderen en de investeringsplanning beter laten aansluiten op de daadwerkelijke uitvoeringscapaciteit. Het uitgangspunt is om deze herprogrammering vóór de zomer van 2027 af te ronden. Op basis hiervan wordt bij de tweede bestuursrapportage 2027 een structurele actualisatie van de investeringsplanning en de bijbehorende kapitaallasten in de begroting verwerkt.

Meerjarig overzicht balans

Door het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad beter inzicht in de ontwikkeling van investeringen, reserves, voorzieningen en de financieringsbehoefte. Deze prognose sluit aan op de balans uit de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te bevatten.

Het EMU-saldo kan worden afgeleid uit de mutaties op de balans. Dit saldo is het verschil tussen de mutaties in de financiële activa (vaste en vlottende vorderingen) en de mutaties in de schulden (vaste en vlottende verplichtingen). Een berekening van het EMU-saldo is opgenomen in het bijlageboek.

Voor het opstellen van de meerjarige balansprognose zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- **2025:** definitieve cijfers conform de vastgestelde jaarrekening;
- **2026–2030:** prognose op basis van de meerjarenbegroting;
- Liquide middelen, overlopende activa en passiva zijn gesaldeerd: het resulterende saldo geeft de kortlopende financieringsbehoefte of het tijdelijke overschot weer;
- Het onderdeel Eigen vermogen – resultaat is verwerkt onder het onderdeel Reserves in de prognose.

Meerjarige balans (x € 1.000)

ACTIVA per 31 december	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Immateriële vaste activa	5	150	139	129	119	108
Materiële vaste activa	45.424	65.454	78.584	86.608	87.124	88.663
Financiële vaste activa	1.645	1.463	1.277	1.089	896	740
Vorraden	-1.370	-1.060				
Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar	26.983					
Liquide middelen	405					
Overlopende activa	2.342					
TOTAAL ACTIVA	75.434	66.006	80.001	87.826	88.139	89.511

PASSIVA per 31 december	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Eigen vermogen	38.606	34.551	34.064	32.237	31.183	29.994
Voorzieningen	16.682	14.341	9.454	7.626	6.171	4.409
Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer	763					
Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar	9.059	17.114	36.484	47.964	50.785	55.108
Overlopende passiva	10.323					
TOTAAL PASSIVA	75.434	66.006	80.001	87.826	88.139	89.511

Overzicht van baten en lasten en presentatie structureel begrotingssaldo

De gemeenteraad heeft de wettelijke taak om een begroting vast te stellen die zowel structureel als reëel in evenwicht is. Dit betekent dat structurele lasten gedekt moeten worden door structurele baten, en dat de geraamde bedragen realistisch en volledig onderbouwd zijn.

Het onderstaande overzicht voor het begrotingsjaar is opgesteld conform de richtlijnen uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De provincie beoordeelt onze begroting mede aan de hand van dit overzicht, zoals opgenomen onder het onderdeel Incidentele baten en lasten (presentatie structureel begrotingssaldo).

Overzicht van baten en lasten begroting 2027 (x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Resultaat voor bestemming:			
Duurzaamheid	8.693	16.080	-7.387
Meedoen	6.222	39.425	-33.203
Leefomgeving	5.365	24.622	-19.257
Ontspanning en Economie	81	2.048	-1.968
Ruimtegevend bestuur	3.805	10.551	-6.746
Totaal van de programma's: resultaat voor bestemming	24.165	92.727	-68.561
Algemene dekkingsmiddelen, taakvelden:			
0.5 Treasury	966	-173	1.138
0.61 OZB woningen	8.360	248	8.112
0.62 OZB niet-woningen	2.034		2.034
0.63 Parkeerbelasting			
0.64 Belastingen overig	47	260	-213
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	59.598		59.598
Overhead (taakveld 0.4)	4	3.125	-3.122
Heffing vennootschapsbelasting (taakveld 0.9)			0
Bedrag onvoorzien (deel taakveld 0.8), exclusief begrotingssaldo	1.377	803	574
SALDO VAN BATEN EN LASTEN	96.551	96.990	-439

Overzicht van baten en lasten begroting 2027 (x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Toevoeging en onttrekking aan de reserves:			
Duurzaamheid	90		90
Meedoen	387		387
Leefomgeving	1.196	1.965	-770
Ontspanning en Economie	21		21
Ruimtegevend bestuur	760		760
Totaal van de programma's: resultaatbestemming	2.453	1.965	488
RESULTAAT	99.004	98.956	48
Incidentele baten en lasten	2.891	4.428	-1.538
STRUCTUREEL BEGROTINGSSALDO	96.113	94.527	1.586

Op basis van dit overzicht kan worden geconcludeerd dat na aftrek van het saldo incidentele baten en lasten, de begroting voor het jaar 2027 structureel en reëel in evenwicht is. Dit geldt ook voor de meerjarenraming 2028-2030 zoals blijkt uit de presentatie van het structureel begrotingssaldo vanuit het overzicht 'Incidentele baten en lasten op programmaniveau'.

Bijlagen

Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de voorgeschreven BBV beleidsindicatoren per programma opgenomen.

Beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Nederland	Sint-Michielsgestel
Indicatoren programma Duurzaamheid				
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2024	148	79
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2024	42,5	46,9
Indicatoren programma Meedoen				
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2024	6,7	4,3
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	2024	6	2
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2024	2	1
Cliënten met een maatwerkvoorziening Wmo	per 10.000 inwoners	2025	720	640
Jongeren met jeugdbescherming	%	2025	1,0	0,6
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2025	13,7	11,8
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	2025	217,8	103,7
Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	2025	281,2	96,1
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2024	28	15
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2024	2,3	1,3
Indicatoren programma Leefomgeving				
Nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	2024	8,4	1,7
Indicatoren programma Ontspanning en Economie				
Banen	per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	2024	850,2	534,1
Functiemenging	%	2024	54,5	43,6
Netto arbeidsparticipatie	%	2025	73,2	75,4
Niet-sporters	%	2024	42,5	39,1

Beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Nederland	Sint-Michielsgestel
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw.15 t/m 64jr	2024	191,4	204,7
Indicatoren programma Ruimtegevend bestuur				
Apparaatskosten	Bijdrage MGD per inwoner	2027	*	929,6
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2027	*	7,7
Demografische druk	%	2026	71,3	83,3
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2026	993	1.121
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2026	1.091	1.198
Gemiddelde WOZ-waarde	x €.000	2022	317	392
Gemiddelde WOZ-waarde	x € 1.000	2023	368	460
Gemiddelde WOZ-waarde	x € 1.000	2024	378	465
Gemiddelde WOZ-waarde	x € 1.000	2025	398	492
Gemiddelde WOZ-waarde	x € 1.000	2026	439	559
Jongeren met een delict voor de rechter	%	2023	1	0
Jongeren met jeugdreclassering	%	2025	0,4	0,0
Misdrijven - Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	2025	1,2	1,2
Misdrijven - Geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	2025	4,6	2,7
Misdrijven - Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag	per 1.000 inwoners	2025	5,7	2,5
Misdrijven - Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	2025	2,1	0,8
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2022	8	13
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2023	9	6
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2024	9	9
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2025	10	12
* gegevens niet beschikbaar				

Bijlagenboek

Bijlagenboek

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Bijlagenboek begroting 2027 SMG.pdf

Lijst met afkortingen

	Lijst van afkortingen
AB	Algemeen bestuur van een gemeenschappelijke regeling, stichting of vereniging
ALV	Algemene ledenvergadering
APPA	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
ARR	Algemene risicoreserve
AvA	Algemene vergadering van aandeelhouders
AVOI	Algemene verordening ondergrondse infrastructuren
BAG	Basisregistratie adressen en gebouwen
BBV	Besluit begroten en verantwoorden provincies en gemeenten
BCF	BTW compensatiefonds
BERAP	Bestuursrapportage
BHIC	Brabant historisch informatiecentrum
BIBOB	Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BIZ	Bedrijf Investeringszone
BNG	Bank Nederlandse gemeenten
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BOPZ	Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen
BRP	Basisregistratie persoonsgegevens
BTW	Belasting toegevoegde waarde
BUIG	Bundeling uitkering inkomensvoorziening
Burap	Bestuursrapportage
CAK	Centraal administratiekantoor
CAR	Construction allrisk verzekering
CBS	Centraal bureau voor de statistiek
Ciso	Chief information security officer
CmK	Cultuureducatie met kwaliteit
DB	Dagelijks bestuur van een gemeenschappelijke regeling, stichting of vereniging
DP	Dekkingsplan
DUO	Dienst uitvoering onderwijs
E-Laden	Elektrisch laden
EMU	Economisch Monetaire Unie
EPR	Eikenprocessierups
EVZ	Ecologische verbindingzones
FG	Functionaris gegevensbeveiliging
FIDO	Wet Financiering Decentrale Overheden
GFT	Groente fruit tuinafval
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GMA	Gemiddeld Maatschappelijk Actief
GR	Gemeenschappelijke regeling
GREX	Gronden in exploitatie
GVVP	Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan
HBO	Hoger Beroeps Onderwijs
HHA	Huishoudelijk Afval
HMA	Hoog Maatschappelijk Actief
HNG	Hypotheekfonds Nederlandse gemeenten
HOF	Wet houdbaarheid overheidsfinanciën

	Lijst van afkortingen
ICT	Informatie en communicatie techniek
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IOAW	Inkomensvoorziening oudere en arbeidsongeschikte werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening oudere en arbeidsongeschikte zelfstandigen
IV	Informatievoorziening
KDN	Kadernota
LEA	Lokaal educatieve agenda
LED	Light emitting diode (elektronische halfgeleidercomponent)
Leningen O/G	Leningen opgenomen gelden
Leningen U/G	Leningen uitgeleende gelden
LKS	Loonkostensubsidie
LMA	Laag Maatschappelijk Actief
LTA	Landelijk transitie arrangement
MD	Mozaïek Dommervallei
MEO	Maatschappelijke en economische ontwikkeling
MER	Milieu Effect Rapportage
MGD	MijnGemeenteDichtbij
MOP	Meerjaren onderhoudsplan
MPG	Meerjarenplan grondexploitatie
NNB	Natuurnetwerk Noord-Brabant
NOB	Noord Oost Brabant
NO-way	Noordelijke Ontsluitingsweg
OAB	Onderwijs achterstandenbeleid
OAD	Ontwikkelgerichte Arbeidsmatige Dagbesteding
ODBN	Omgevingsdienst Brabant-Noord
OZB	Onroerendezaakbelastingen
P&C	Planning en control
P&O	Personeel en organisatie
PAS	Programma aanpak stikstof
PEP	Platform Esch Perspectief
PGB	Persoons gebonden budget
PHS	Programma hoogfrequent spoor
PMD	Plastic-, Metalen- en Drankverpakkingen
PW	Participatiewet
Q1-Q2....	Quarter (kwartaal)
RAV	Regionaal ambulance vervoer
RES	Regionale Energie Strategie
RIVM	Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu
RMC	Regionaal meld- en coördinatiepunt
RVO	Rijksdienst voor ondernemend Nederland
RvST	Raad van State
SD	Sociaal domein
SNV	Sociale Netwerk Versterking
SPUK	Specifieke uitkering stimulering sport
Stg.	Stichting
T&T	Project van transitie naar transformatie
TALK	Tracé A2-Ladonk-Kapelweg
TOM	Traject op maat
TONK	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten

	Lijst van afkortingen
TOZO	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers
TRAP	Toeristisch recreatief actieplan
TURAP	Tussentijdse rapportage
VAB	Vrijkomende Agrarische Bedrijfsbebouwing
VANG	Van Afval Naar Grondstof
VANG	Verbindingsweg A2-N618
VANG-HHA	Van afval naar grondstof-huishoudelijk afval
vGRP	verbreed gemeentelijk rioleringsplan
VLK	Verbindingsweg-Ladonk-Kapelweg
VNG	Vereniging Nederlandse gemeenten
VOG	Verklaring omtrent gedrag
VRI	Verkeersregelininstallatie
VTH	Vergunningverlening, toezicht en handhaving
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
VVV	Vereniging voor Vreemdelingen Verkeer
VWS	Volksgezondheid wetenschap en sport
Wet RMC	Wet Regionale Meld- en Coördinatiefunctie
WLZ	Wet Langdurige Zorg
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOZ	Wet waardering onroerende zaken
WSD	Werkvoorzieningsschap de Dommel
WSOB	Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
WSW	Wet sociale werkvoorziening

Begrippenlijst

Begrippenlijst

Algemene dekkingsmiddelen

Inkomsten van een gemeente waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. In tegenstelling tot specifieke dekkingsmiddelen kan een gemeente algemene dekkingsmiddelen dus vrij besteden.

Algemene uitkering

Een van de uitkeringen die gemeenten van het Rijk ontvangen. Dat gebeurt via het Gemeentefonds. Gemeenten kunnen, met inachtneming van wet- en regelgeving, zelf bepalen of zij de algemene uitkering uitgeven aan medebewindstaken of aan eigen beleid.

Algemene reserve

Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers. Het BBV kent behalve de algemene reserve ook bestemmingsreserves. Dat zijn reserves waaraan de gemeenteraad al een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Baten

Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Bij een kasstelsel, wat de Rijksoverheid bijvoorbeeld hanteert, dienen inkomsten en uitgaven worden toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan.

BBV

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere de begroting van een gemeente aan moet voldoen. Kijk voor meer informatie op wetten.nl.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit maakt duidelijk hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Door de manier waarop dit financiële kengetal wordt berekend is dit cijfer in het jaarverslag altijd hetzelfde als in de begroting.

Bestuurlijk belang

Zeggenschap. Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Gronden in eigendom van een gemeente, waarvoor de raad een grondexploitatiecomplex en een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.

Deelneming

Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend

Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Economische categorie

De eenheid waarin de baten en lasten van activiteiten binnen een taakveld worden uitgedrukt.

EMU-saldo

Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

Exploitatielasten

Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn op de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.

Financieel belang

Een bedrag wat aan een verbonden partij ter beschikking is gesteld en niet verhaald kan worden als de verbonden partij failliet gaat. Het kan ook het bedrag zijn waarvoor de gemeente aansprakelijk is als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Financiële kengetallen

Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente. Zie ook de informatie over de kengetallen bij de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Financieringsfunctie

Alle activiteiten die te maken hebben met het verwerven en beheren van financiële middelen door de gemeente.

Gemeenschappelijke regelingen

Een samenwerkingsverband tussen overheidslichamen (zoals bijvoorbeeld gemeenten) dat op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen is opgericht.

Grondexploitatie

Dit financiële kengetal geeft in een percentage weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Grondexploitatiebegroting

De financiële vertaling van een grondexploitatiecomplex, waarbij de kosten en opbrengsten gefaseerd zijn in de tijd, met een richttermijn van 10 jaar (voortschrijdend).

Grondexploitatiecomplex

Een ruimtelijk plan, voorzien van een financiële onderbouwing. In de praktijk wordt dit ook wel aangeduid als 'grondexploitatie' of 'grex'.

Investerings met economisch nut

Investerings die verhandelbaar zijn en kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.

Investerings met maatschappelijk nut

Investerings die niet verhandelbaar zijn, vaak onderhoud met zich meebrengen en veelal niet vervangen worden.

Kapitaalgoederen

Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kwijtschelding

Inwoners die gemeentelijke belastingen niet kunnen betalen, kunnen de gemeente om kwijtschelding vragen. Het is afhankelijk van het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid wie daarvoor wel of niet in aanmerking komt.

Lasten

Zie: stelsel van baten en lasten.

Lastendruk

Lastendruk is de mate waarin heffingen drukken op de te besteden inkomsten. De collectieve lastendruk wordt vaak uitgedrukt als het totaal aan belasting- en premieopbrengsten als percentage van het bruto binnenlands product (bbp).

Lokale heffingen

Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. In tegenstelling tot algemene belastingen (zoals parkeerbelasting of onroerendezaakbelasting) moet het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht. Heffingen worden ook wel rechten, tarieven of leges genoemd.

Netto schuldquote

Een financieel kengetal dat ook wel bekend staat als netto schuld als aandeel van de inkomsten. Het geeft informatie over de investeringsruimte die de gemeente heeft.

Overheadkosten

Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Paragrafen

Naast de programma's moeten gemeenten minimaal zeven programma-overstijgende paragrafen in

de begroting opnemen (BBV-verplichting). In de paragrafen staat belangrijke informatie voor raadsleden waarmee zij inzicht krijgen in de financiële positie van de gemeente, de beheersmatige aspecten en de risico's. Deze 7 verplichte paragrafen gaan over:

Lokale heffingen

Lokale heffingen zijn de opbrengsten uit retributies en de eigen belastingen. Met de informatie uit de paragraaf lokale heffingen kan de gemeenteraad een afweging maken tussen de belastingdruk en het gewenste voorzieningenniveau in de gemeente. In de paragraaf 'Lokale heffingen' staat namelijk informatie over:

- de geraamde inkomsten
- het beleid dat de gemeente voert ten aanzien van lokale heffingen
- een overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen
- een aanduiding van de lastendruk
- een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid

Weerstandsvermogen en risicomanagement

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt de financiële positie van de gemeente beschreven. Ook moeten gemeenten hier een geprognosticeerde balans opnemen en enkele verplichte financiële kengetallen.

Kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn de spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij aan haar burgers levert te produceren; grote zaken die vaak veel waarde hebben en meerdere jaren meegaan. In de paragraaf 'onderhoud kapitaalgoederen' van de gemeentelijke begroting moeten ten minste de volgende kapitaalgoederen staan:

- wegen
- riolering
- water
- groen
- gebouwen

Van deze kapitaalgoederen moeten het beleidskader, de financiële consequenties die uit het beleidskader voortvloeien en een vertaling van de financiële consequenties in de begroting zijn opgenomen.

Financiering

In de financieringsparagraaf legt de gemeente de verwachtingen en het beleid voor de financieringsrisico's vast. De paragraaf geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Bedrijfsvoering

De paragraaf bedrijfsvoering geeft inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens rond de gemeentelijke bedrijfsvoering. Met bedrijfsvoering worden de bedrijfsprocessen bedoeld die nodig zijn om de beleidsdoelstellingen uit de programma's te realiseren. Daarbij kan gedacht worden aan processen zoals investeringen in ICT om datalekken te voorkomen, het uitvoeren van de Digitale Agenda, regelingen voor oudere werknemers in de gemeente, of opleidingsbudgetten. Het betreft

beleidsmatige (primaire) processen, ondersteunende (secundaire) processen en de sturing en beheersing ervan.

Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Als er alleen sprake is van een financieel belang gaat het dus niet om een verbonden partij.

De lijst met verbonden partijen wordt onderverdeeld in:

- gemeenschappelijke regelingen
- vennootschappen en coöperaties
- stichtingen en verenigingen
- overige verbonden partijen

De gemeente moet niet alleen duidelijk maken wat het belang is dat de gemeente heeft, maar ook welk openbaar belang daarmee wordt gediend en hoe groot dat belang is. Daarbij moet de gemeente ook vermelden welke risico's de verbonden partij oplevert voor de financiële positie van de gemeente.

Grondbeleid

Grondbeleid is een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van de volkshuisvesting, lokale economie, natuur en groen, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te verwezenlijken. De paragraaf grondbeleid moet in ieder geval bestaan uit:

- een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting
- een omschrijving van hoe de gemeente het grondbeleid uitvoert
- een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie
- een onderbouwing van de geraamde winstneming
- de beleidsuitgangspunten voor de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken

Producten (beleid)

Een samenhangend geheel van activiteiten op beleidsniveau.

Producten (beheer)

Een samenhangend geheel van activiteiten op uitvoeringsniveau.

Programma

Een samenhangend geheel van activiteiten in de gemeentebegroting.

Risico

De kans dat een positieve of een negatieve gebeurtenis van materieel belang die voorzien is in de begroting optreedt.

Solvabiliteitsratio

Dit financiële kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal.

Specifieke dekkingsmiddelen

Specifieke dekkingsmiddelen zijn inkomsten voor de gemeente die met een bepaald programma samenhangen. Daaronder vallen bijvoorbeeld inkomsten van het Rijk met een bepaald bestedingsdoel, de riool- en afvalstoffenheffing en opbrengsten voor het verstrekken van paspoorten.

Stelsel van baten en lasten

Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dat betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben. Bij een kasstelsel, wat de Rijksoverheid bijvoorbeeld hanteert, dienen inkomsten en uitgaven worden toegerekend aan het jaar waarin de betalingen zijn gedaan.

Structurele exploitatieruimte

Een percentage waarmee beoordeeld kan worden welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte wordt berekend door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten.

Taakveld

Eenheid waarin de programma's, of waarin de eenheden in overzichten en bedragen in het programmaplan, zijn onderverdeeld.

Weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit geeft aan hoeveel geld en mogelijkheden een gemeente heeft om niet-begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken. Daarbij kan gedacht worden aan stille reserves, onbenutte belastingcapaciteit en post onvoorzien. Zie ook de paragraaf over weerstandsvermogen en risicobeheersing.